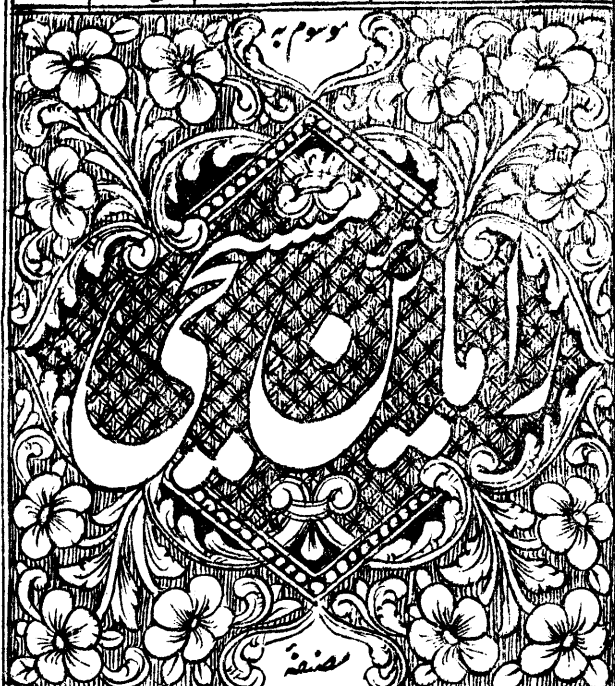

بجو صنایع مکینان و فضل خدام و نو آسمان

گذشته بر یاقین رحمت افزایان جهان نمای حالات تمام مجسم و مستطاب انوار نصیب باین طایفه

شاعر کمال آمد قدما انحصار من سبوح که روز طبعش از نظم پیش پید و بسلطنت معلومش از هر نوع بود

به طبع می نشی و کشف و اوقع که بچشم منی طبع شد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خداوند از جام عشق کن مست
لبالب بر لبم نہ جام آید
می کر بوی او موسی شد ز ہوش
از ان منے نشہ در جام نگین
نبوشم بادہ گر ہمد تو باشی
ز دست دوست خواہم دوستگانی
ندانم چون کشم ساغر من بست
گل دغسم نمندان بے گل باغ
کراست کن دل پروردہ درد
جگر کن چاک چاک از خنجر ناز
بر تیغ عشق کن رنگین کفن را
کہ درستی فشانم بر جهان دست
کہ باشد جبرہ حسن طاس خورشید
نہ آن می کردل ساغر نہ جوش
کہ گردم ہسچوی از شوق لب ریز
چہ بہتہ زانکہ ساقی ہسم تو باشی
چہ باشد خضر و آب زندگانی
کز آب دست ساقی فرستم از دست
نشان ز الماس شبنم بر گل داغ
بخون دل نگارین چہرہ زرد
نمک را مرہم ریش جگر ساز
زیارت کن شہید دلویشتن را

شہید تو نخواہد شمع از کس
مرا ہسم شمع از نور تو باید
انا الحق گفتنم بر توجہ بار است
خلافت دادی آدم را بعالم
پنجشاہ بردم کر عسم خزینست
گناہم گر چہ عین بے رضای است
پنجشایشش مکن ممنون رحمت
بحسنہ لطف تو مورے جم نگردد
ضعیفم خواندہ و از غفلت شکایت
چہ لطف نیستہ و از دیکارم
بنویس دی چہ رائے از در خویش
نکر دم باز محسوسم از در تو
ز حق رحمت سزد از بندہ تقصیر
عطایت از خطایم گشت مشہور
امیدے بر تو انگہ بیم محشر
بفسر ما تا چہ سازد جان نحو
دلے زین ناسپاسی سوخت جانم

تو شمع تربت من بادزان پس
تجلی ختم بر موسے نشاید
و منصوریم گو یا قحط دار است
بن دہ حصہ میسر است آدم
خداوند احسان دہندی ہمینست
گذشت از وی چہ نقصان خدای است
ز دریا آب می بخشے چہ منت
خدا کے ہم بلطفے کم نگر دد
کہ کج دارد و زریز است این حکایت
تھی دستے ترا معذور دارم
کرمی شرم دار از چشم درویش
ز تو انعام خواہم در خور تو
عیار بوی آن مشک آدین سیر
چراغ از ظلمت شام است پر نور
نیاز ارد پس گفتار مادر
خداوند از زمین سخت آسمان دور
چہ جاسے کس کہ بر خود ہم گرانم

لفظ حق از انسان
منفیاً بکار شدہ
انسان ضعیف
معنی ان انسان
عبد و مجبور

MASIH

RAMAYANA

tarikhema.ir

MES

که دانا ئے تو گیسر و گرنه بخشه
گناه من به تو سیدن نیرزد
گناه بند بخشیدن چه دشوار
عتاب خود مکن ضائع به یکبار
و لے بنده بیک حرفت خورند
سیه نامه که بر عصیان گواه است
بقول و نسل ما وقت مفرماے
مسلمان گر ترا جوید به طاعات
ترا بر نیک و بد فرمان دانست
بفر دوس از نرید این کن چوب
بان طاقت که گرا زده باشم
اگر نه ہے دل صبر از دماغم
میخ از نا میسری چند نفوس

فی مناجات

بہستی دیدہ چون مکشودہ بودم نه از ہمنوا بہ منت نہ ز بستر نه در خواب پریشان مضطربے	نخواب نیستی آسودہ بودم نه از افسانہ گو نہ از پالش پر نه و سوا سے پے تبصیر خوابے
--	---

ز دزد و پاسبان بے غم غنودہ
صدائی لطف تو سومی خودم خواند
گدا ئے خفتہ را بیدار کردن
سلیمانے دامن کم ز بوم
کرم خوا ہے درم وہ بہر محتاج
چون بے مایہ را وہ گنج و گوہر
مرا جز یاد نقدے نیست بردست
نخی گنجے کہ در گنجینہ دارد
و لے دارم ترا ہن صد قدم پیش
خسے را و ارمانین و رطہ غنم
تہی کن دل عشق از جملہ و سوا
ز طفلی بازی من عشقا زیت
جوانی گشت صرف از باد و جاک
بہ پیری خوش ندارم نا بخلاق
و لے این ذرہ ہر شزن ان نہادت
بلے ہمت از ان ہر ذرہ نازد
بلطف شہ فزونے گرا دہ نیست

نہ در بستہ نہ اسباب کشودہ
شکر خوابی عدم بر من بشوراند
عطا یا واد نیت آزار کردن
برنج از چہ کہ اسے پر زرد و دم
بنغمہ گرد ہی نامش نہ باج
کہ حاجت نیست بخشیدن محشر
و لے نازم کہ چون تو خازنست
گدا در کیسہ خودے شمارد
بقناطیس قدرت کش سوی خوش
نہ جذب عشق تست از کمر باکم
کہ در سندان نگیر و جاجز الماس
چنین عشق کہ بازی شد مجازیت
شرم پامال نازہر گل اندام
نخواہم عاشقی را جز تو معشوق
کہ بر لطف و قبولش اعتماد است
کہ با خورشید تابان عشق بازد
بلطف چون توے نازم عجبیت

بطاعت کر تو خواہم چنہ حاجت
 بطاعت رشوتے خواہی بکارم
 زو ستم بزیا مدیک جو بے کار
 اگر بندم کئے در بند بندم
 بدر گاہ تو باز آیم بزہبار
 بہین روز سیاہم روئے زردم
 پشیمانے ندار و سود ہر چند
 ندانم زشت و زیبائے کم پیش
 ازان پس حاجتے خواہم ز در گاہ
 گدائے را کرم فرما تاسی
 بلفظ نخت معنی نو جوان ساز
 کن کن سیف نظامی کن چنان نو
 مگر حرفے تراود از زبانی
 ز خوش لفظی چو دای گنج بیا

ایضا فی مناجات

مرا انعام وہ بے مزد طاعت
 بکن گویا مکن رشوت ندارم
 بدی کردم بجان خویش بسیار
 گناہ خویشتن گو بر کہ بندم
 شفیعم روئے زرد و اشک خونبار
 پشیمانم کنون از ہر چہ کردم
 تو آن کن انچہ شاید از خداوند
 کرم کن انتخاب نعمت خویش
 کہ باید داد اورا خواہ ناخواہ
 بتاج خسروئے تخت نظامی
 بر قاسم سخن صاحب قرآن ساز
 کہ خود را باز نشناسم از خسرو
 کہ ماند یاد کارے از زمام
 موافق ساز کردم بگفتار

کہ ہم جام است دہمستی دہمے
 سر انجام خار بے سر انجام

بنام ساقی دور پیایے
 حریف خلوت ہر در و آشام

نہ از بدستی کس در شکایت
 چنین ساقی و دامخور تا چند
 اگر ہشیار و زخمور یہی ہست
 سیار و زبان زین لغتہ بر بند
 ز لطف شاہ نبو و اعتبارے
 حذر کن از زبان تیغ گوہر
 نمیکویم نہ بان زین لغتہ در کش
 وہان از چشمہ حیوان بشویم
 بجان کرد وہان خویش کردم
 حلاوت داد و در کش کام جان را
 بنام نکتہ گیر نکتہ دانان
 ز بحر قدرتش گردون جابے
 چنان رحمت بلطف او گواہ است
 کہ طاعت شود چون او پسند
 بدست لطف او نازان گنہ گار

ز بیم ہر او سر گشتہ عالم
 کہ آدم را خلافت بخشہ انعام

نہ از کج لغتہ کے بوی کنایت
 ز نرم شاہد خود دور تا چند
 مدار از دامن ساقی خود دست
 مشو مغرور زرا لطاف خداوند
 بسان بندہ باید کرد کارے
 کہ از تیغ زبان تیغست بر سر
 ہمین پردہ آہنگ و در کش
 پس انگہ نام پاکش باز گویم
 کہ از یاد تو با من سینہ زد دم
 شکر رشوت دہم شیرین زبان را
 زبان دان زبان بے زبانان
 ز نیل حش دریا سرا بے
 کہ طاعت نزد عفو و گناہ است
 ملک عاصے چو لطفش در پسند
 چو من عاصے پنجشایش نرا د
 چہ جبریل و چہ ابلیس چہ آدم
 کہ همچون مرغ سازد و انہ اش دام

عماید نوح را بے جرم چنان
شمار قد رتش دان کرهوائے
رخ گل کر دے بے گلگونہ گلزنک
کشیده سرمه چشم آهوان را
چو در صور تگری صنعت بیرواحت
زبان را داد و ذوق جانفشانی
بگوشش از سمع داد آن نوش نوبش
بچشمش از نور بنیش بخش آن دست
لبالب ساخت دل از گنج گوهر
سپرد و پس کلیدی آن زباز را
نمک و ار حدیث خوش زبانان
جدا با هر دلی ناز و نیازش
ز ما دور و ز پدر صد چنده و سوز
کریمه شیوه خواهش گزیده
بناد و پراز و در بگینا ہے
کند عفو ش گنه راعند و خواهی
اگر نه یافت از خور و روشنائی

که از چشمش کشاید موج طوفان
بدرام غنکبوت افتد هوائے
قبای لاله پر خون ساز بے جنگ
نجبر نیل را نه سرمه ان ا
ز آب و خون چمن زار ارم ساخت
که شد لب ریز آب زندگانی
که چون فرما گشت از ذوق بهوش
که از گل چیدن نظاره شدت
ز خاموشی نهاده قفل بر در
که تا بخشد ز کاه بحسره کازا
شکر ریز لب شیرین دلمان
کسے آگاه نه از کنه رازش
نوشته دی برات رزق امر و
کن بخشش ره خواهش ندیده
بباز و طفل زود در باد شایه
گناه نیست عیس از بگینا ہی
نه خور از خود گرفت که خدا نے

ز مهرش و ز روشن گرم بازار
تو دادی صبح را این تازه رونی
نه زلف شب شکسته بر رخ روز
نه بندی که تو زلف شب که بند
بهست گل نه گلدسته داغ
بخشم از چشم گر کس را برانی
بتوحید تو خاکی را چه یارای
ترا نشناخت خیر از تو و گر کس
چه باشم من که عاجز شد پیمبر
ز دست بسته کار حق نیاید
و گر گویم ز بانم باد معذور
ز خاک مصطفی نه بر سرم تاج
نعت مصطفی نامیست نامم
بنحو کارے بعالم پیش کردی
میان خلق تو غیرت نه گنجد

غیب از ستاری او پرده برار
تو بخشی شام را آشفته مونی
که گیرد آفتاب عالم فرود
سحر را تا نخدا نے مخند و
وزان گلدسته سوزی سینہ باغ
برو هم گوشت حشمت نهانی
ز بیکاری زخم خسته بدریای
دلی مخصوص خود دست هر کس
که گوید حمد تو غیر از تو دیگر
بحق خویش خود گوهر چشای
که مرد و دست انا الحق گوی منصوب
که بوسه عرش خاک من بعراج
کزین معنی به زردان هم کلامم
که رحمت را دیکل خویش کردی
اگر گنجد جز این رحمت نه گنجد

فی نعت سرور کائنات صلی الله علیه وسلم	
دل از عشق محمد ریش دارم	رقابت با خدا نے خویش دارم

حقیقت ناز دارد و بر مجازم
 درین میدان نیامده چون مرد
 رسول اند حقیقت جز خدا نیست
 چو خورشید نخستین شد گل اندود
 محمد نیست جز آئینه بیش
 بدان جلوه بجان خاطر نهادی
 نیاز خود کنی در بے نیازی
 به بین آئینه و بر خویش می ناز
 ز عشق خود شدی شرمند و خویش
 و گرنه کے پسند و عقل مخلوق
 در خجاست و زمانی و توانی نیست
 و و بنید هر یکچه را چشم کم نور
 ندارد کس ز تو بیش و پیش
 ز جسد و کل سخن گفتن ندانم
 ترا بشناسد آنکو حق شناس است
 اگر کفر است حرفم گو مکن گوش
 بن لازم ز کمال مهربانی

بمشوق خدا بے عشق بازم
 بعشقم عاشقها میستوان کرد
 بدین پیغام جبریل آشنا نیست
 محمد نام کردش نجات محمود
 تو در وے مینمایی جلوه خویش
 بداد حسن خود انصاف دادی
 بخود نازی اگر بز خویش نازی
 جهان قسربان ازین هم پیش می ناز
 که خود را نام کردی بند و خویش
 که خالق عاشق و مخلوق مشوق
 شمارم شد غلط ورنه دوتی نیست
 تو خواهی احولم خوان خواهیسم کو
 اگر عینی دگر عکس کن خویش
 پیامت را فدای باد جانم
 خدا یا این چه تغیر لباس است
 ازین گفتن نخواهم ماند خاموش
 پیام خویشن خود میرسانے

بسا باشد که شاه هفت کشور
 بشب گرد و نهان هر سو گداوار
 در اندم هر که بشناسد که شاه است
 چو خاموشی رضاے شاه داند
 کشایم چند راز دل چوستان

گدایانده لباس نعمت در بر
 در هر نیک و بد عالم خبر دارد
 اگر گوید که تو شاهی گناه است
 در بجه مصلحت خاموش ماند
 من و نعت تو چون ظاهر ستیان

ایضا کافی نعت

همین تغیرے از سل آوم
 معای خرد و نازان بنا مش
 یتیم ناز پرورد آگے
 سریر آراستے تخت لامکانی
 رواج نقد توحید از عیارش
 زمین در زیر کفشش عرش افلاک
 زبان بھرستایش گشت موجود
 ز عدلش دست چرخ از ظلم کوتاه
 فلک چون نیل خاکش کرد بر سر
 بحیب نه فغانه چاک ز انگشت
 نشان پایے او بردست موسی

جهان رحمت از یزدان مجسم
 دو عالم جبرعه از دُر و جامش
 فقیرے پشت پا بر تاج شاه
 گهر پیرایے تاج کن فکانی
 طفیلش کنج هستی بل نثارش
 خدا اطغرای عشقش خواند لولا
 زخیل آفرینش اوست مقصود
 که انصاف کمان بستاند از ماد
 ملک جار و بر ز انش ساخت شهر
 نشان نهر حق آورد بر پشت
 نهسا و از پیشدستی پایے بالا

سلیمان را با طیف ایش خوانی
خداوند اجهان عشق تو بازو

برآرد و پرچو مور از شادمانی
ز به نقشه که بر نقاشش نازد

حکایت بسبیل تمثیل

بچشم خویش دیدم عاشق مست
سجان آن نقش سجان را خردیدار
بران کاغذ نهاده دیده تر
شدم نزدیک آن از خویش آزد
بجفتم کز کس این یادگار است
بگفتم بازگو از سبیل تفصیل
بجفتا نقشند بے نظیر
یکایک صورتی ز نسیان کشیدم
کنون در عشق آن جان میدهم جان
بنقشش آفرین لب کشادم
بجفتم دل لبش در آن نهادی
مسیح از خام طبعی لب نهستی

چو جان نقشه نهاده بکف دست
وزان صورت بحیرت نقش دیوار
بنخواستش چون گدا بر کاغذ زر
مرا هر دو خود داسته شد شاد
بجفتا نامه نه که این عین یار است
بگفتن شد زبان کیست تجریدل
که مانی جان فشاند بر سریم
ز دست خویش دیدم آنچه دیدم
یکے خود کرده را خود نیست درمان
بانصافش و وصدا نصاب دام
که خود انصاف دست خویش دادی
ادب باید در خبا گر چه مستی

خدا نعت محمد و اندو بس
نیاید کار نیردان از دگر کس

شب سرامی اقبال جاوید
نمفت گنج اسرار آت
سوادش صیقل نور تجل
و غار از هوایش گرم باز
بنور حق منور شمع مهتاب
در رحمت کشاده عازن خیب
بصلح آسوده با هم آتش و آب
قصا جام عنایت کرده در دست
چو شد آرایش خلوت کماهی
طلب فرمود آن سلطانین را
در آن شب آن هاس لامکان
بذکر حق دلش سبوح کرده
در و ن بیدار بیرون از شکر خواب
پے تعبیر خویش نجات برخاست
همان دم جبرئیل از جان شناریز
بشوق مژده پعیام دلدار

ز نورش جرعه در جام خورشید
چو آب زندگانی در سیاهی
چو روز وصل سر تا پا تمنا
در و معشوق عاشق را خردیدار
ز کوثر حنل را رضوان ده آب
کرم خامه زده بر نامه عیب
قصب شسته ز خاطر بیم مهتاب
زمین و آسمان از بوسه اوست
در آمد نامه بر مرغ آلی
همان دانسته علم یقین را
ز سایه داد تاج امهانی
زبان فرسوده لب مجروح کرد
نمودش دولت بیدار در خواب
بجفتا مژده اکنون کار شد رست
بگفت ای چشم نجات از خواب خبر
شد از بوی گل حلاص بیدار

بگفتش جبریل اے خواجہ ثواب
 پیش آور دپس ناموس اکبر
 چو آئین وفادری پایے دارے
 ز روح صرف جسمے آفریده
 ز مرغ و هم اندیشه سبک سیر
 چو رهوار نظر و خوش عنانی
 که جولان نموده سبقت خویش
 بدولت پانها و اندر رکابش
 ملائک و در رکابش میل دریل
 بطوف بیت اقصی شد ز خانه
 پس انگه تنگ بر بسته میان را
 چو سوئے ملک بالا غرش افکند
 بدیوان دوم چون جلوه گر شد
 سوم خلوت ندیش گشت ناهید
 بقصد تخت جارم پاچو بر دشت
 پنجم شهر چون گرفت آرام
 ششم منظر چو زو شد گرم باز

وصال دوست را دریاب دریاب
 فلک پیمای براق روح پیکر
 چو عشق نو سراپا بقرارے
 چو روح از ذوق رفتن کس ندیده
 چو پیش از مرده آید نماند خیر
 بجان مشتاق رفتن چون جوانی
 چو محبت صد قدم از خوشنیت پیش
 سعادت جان فدا شد بر رکابش
 گرفته قاشیه بر دوش جبریل
 امام انبیا شد در دو گانه
 شرف داده نخستین آسمان را
 فلک در غلبندی نعت مدد داد
 عطار در انفاق از دل بدر شد
 سعادت یافت زو انعام جاوید
 بپے تعظیم او خور جاے بگذشت
 به تیغ خویش قربان گشت بهرام
 بجان شد مشتری او را خریدار

علم زد چون هفتسم ویر بهبان
 به ششم آسمان گشتند یکبار
 ترک سی پس قدم بر عرش نهاد
 ز سرده چون هوای لامکان بست
 سر انیل آمد و شد همغناش
 ز دل گرمی محرق تعالی
 خودے را باز ماند از همغانے
 مکانے برتر از گفتار و اوصاف
 در و دریاے رحمت موج در موج
 جمالے دیدن فوق از وسع دیدار
 نه تنها سیماں شد بر سر خوان
 بران باده که پیش آورد ساقی
 چنان جذب محبت یکجست ساخت
 حدوش را قدم طرح نو انگشت
 بشاخ اصل نو پیوند شد گل
 خیال نقش اسکان موج شکست
 بشوق شعله شمع شب فروز

ز حل پیرانه سر شد نو سلمان
 ثوابت بحد استقبال سیار
 ز اوج سدره هم بگذشت چون بام
 ز پریدن پر جبریل شد بست
 مشرق گشت ز رف پس برش
 بخار آب حجت گشت بالا
 برآمد بر سریر لامکانے
 هوایش از غبارش جبت صاف
 عنایت صف کشیده نوح در فوج
 متاعے برتر از نعت خریدار
 که صاحب سفره تنها کم خور و نان
 بخورد از بهرامست ماند باقی
 که خود را عاشق از معشوق نشناخت
 بخود همچون گلابے درخت
 شده خربار دیگر شامل کل
 بدریای وجوب آن قطره پیوست
 شود پروانه خود آتش دم سوز

میخاوم بخود زین رمز مستور
بروح پاک او هر خطه صد با
در دوجاودان زو پس بتقریب

کے بینی چه پیش آمد بمصور
تحتها ازین با خود گرفتار
براولادوبر اصحابش تبریب

در بیان اوصاف پیر خود

سعادت نامه آخر بلند
نمودار پیبر در دوعالم
ز نام او سرافرازی بفتار
مناجاتش به نیروان همکلامی
شک فاک قناعت و ارش نجحت
چو بر آئینه زانو نه سر
ز دل راز نهان چندان شنید است
نه زو بر کس بغیر از نفس آزاد
غذاے نفس را بر فاقه داده
شده از کعبه در گردون سایش
ز خلق خویش با رحمت برادر
قناعت زاد راه عصمت او
وعایش را اجابت حلقه گویش

بند کر پیبر یا بد ارجمند
محمد باقر آن روح مجسم
بند اش ناز دین مصطفی را
ز بانس نو بهار نیکنامی
کلاهش افسر و سجاده اش تخت
همان بیت کز آئینه سکن در
که در جام جهان بین جم ندید است
جها و اکبرش بانفس پیکار
غلط گفتم که نفس مرده زاده
که بیت اندر بود قبله نمایش
پیشمش مور و جسم با هم برابر
توکل خانه زاده هست او
نه بل عیب اجابت را خطا پوش

ز بانس در دعاے در و خوانی
مرویش روز روشن ظلمت شب
بمقصد همنامیز دانیان را
فرشته چون توان خواندن در او را
در و نش از دار پرده غیب
بجان شغل دو گانه کرد در پیش
بلقینش حیات دین نیروان
ز شادی وحی آمد هر زمانه
زوه دست صفاد و امن صدق
ز فتنه غیر حریف حق بگویشش
گمے چون ابر بر بادش مصلحا
کشد هشیار جام شوق پیوست
ولایت بانوت ساخت ابنار
ز خود دانم که او می بخشد ایمان
میخ آزاد عالم بند هست
الا اے خاصه نیر و دعاے
من و دامن تو این نامرادی

کلید فتح باب آسانی
جهان جنبانند از جنبان لب
امام حق صف روحانیان را
که جبریل از مریش یافت ارشاد
بر و نش چون در و نش پاک بی عیب
یگانه باحت را بگانه از خویش
و دایمان چو حصی مرده راجان
که دار و چون ز بانس ترجانے
صفار جسم جان اندر تن صدق
ازان ناحق نکو نه هست شوش
گمے چون باو بر دریا نه با
نه چون منصور کز بوس شود دست
کرامت و در و سبقت بر عجا
که چون سن کافرے شد زو مسلمان
هم از بد بند گمے شرمند هست
محمد نام اسم با سبک
مرا زین نامرادی است شادی

کہ در جان کندن حول قیامت
نذارم جسز محمد با کسے کار

کہ بر ناکر وہ کار آید ندامت
خدا ایم بس گواہ صدق گفتار

و مدح نور الدین جہانگیر بادشاہ

جہان نوزندہ گشت از حق تدبیر
شہ صاحب قرآن صاحب اقبال
نجدست بست پیش دست امید
بجائے دولت جمشید نجشد
نہ در عمارش کسے جز عشق غماز
بحلمش کوہ خواندن نیز ننگ است
سعادت ہم کاب تخت شاہ است
ز فضل حق نہادہ تاج بر سر
ز رایش پر توے نور تجلے
و ماند لطف آن خورشید گوہر
ز دستش گر کسے دوزخ علامت
ز جود او چنان زرباد ننگ است
بہر خانہ ز جود شاہ بے سنج
ز دست او کہ در بخشش علم شد

بعدل شاہ نور الدین جہانگیر
جوان نجب و جوانمرد جوان سال
صد افسر بہمن و صد تخت جمشید
بدر و منصب خورشید نجشد
بدورش کس نہ زندانے بجز راز
کہ دست آن ز حلقش زیر ننگ است
ظفر ہمایہ نعل آہ است
سپند دولتش ہر ہفت کشور
ز لطفش آرزو را صد قسلے
چو خط یار ز آتش سبرہ تر
نیار و خواہش دل تا قیامت
کہ مار گنج را از گنج ننگ است
ہزاران گنج بیش از ضعف شطرنج
درم خبر پشت ماہی جمع کم شد

گفتش نگذاشت تا داد و درم را
دل از دستش چو ملک از عدل آباد
با مرا و قضا و در کار مشغول
چنان آراست گیتے را با حسان
کنون عالم چنان خوش میکند بخت
شم حشش بچولان روز ہجلا
بکا و کین ز عکس خنجر تیر
ہماے رایش ہر ہفت کشور
ز عدلش معتدل اضا و کشر
جہان از زلزلہ شد امن آگاہ
مگویم برق در زرش حسام است
نخواب مرگ گر سہمش نماید
زہے اسکندری کش خضر دوران
مگویم ذات او پروردگار است
تراہمت اے حق بود یا را
خدا چون خود نیار و آفریدن
زہے دور شہنشاہ ہمایون

کنون حسام درم بخشد کر م را
چو طفل از لعب طبعش از کر م شاد
بہیش نخست بیداد مغرول
کہ نمناید کسے و نخستہ جرکان
کہ کس جز طفل در زادن نہ بگست
بکار و بر زمین انا فتحنا
ز آب زندگانے آتش نگر
سعادت مایہ داد از سائے پر
بسایے و سمد ر آب و آتش
کہ در جان فتنہ را جاسکند شاہ
کہ تیغ برق تیغش را نیام است
از ان سوے عدم جانہا بگرید
نشانہ گرد و ریش اب حیوان
خلافت او خلافت کردگار است
اگر مانندے بودے خدا را
تو مثل خود کنے در دم کشیدن
کہ مداحانش مدوح اند اکنون

گل بچش نیکم از خرد و رنگ
شهنشاه از فیض و عی تاثیر
بران تنی که گیسو درج مسکون
نه مدح گفته ام صاحبقران را
و نه کو بخت آنم که زردان
ببار الضرب طبعم انچه ماه
سند دگر من ز صرافان هر اسم
تفای طالع را تیره اخت
مرا اخت نه ثابت شد نه تیار
بحبان یا بم امان گرا ز لب شاه
ز بے عیبی ز مانم خویشتن را
فلک صید من و من دل کبابم
نخسل از خو و چوناز بے خرد پاد
خسریدایم ندانم با که نامم
بدانش نامم از طالع بجانم
ز خود بهت شناسم هر سرے را
نیامد یک جوے طالع بدستم

که دار و دست موسی از خانک
ز بانم شد چو تیغ خور جهانگیر
بدریاشته باید از جگر خون
بدریاشته ام تیغ زبان را
زرم یا بد عیسار باد شائے
چو نعت خورشود از سکه شاه
که قلب بخت خود را می شناسم
به پیشانی گره چون سکه زر
چه بخت ست این نه در خواب نبیدا
ز حال خویش شه را سازم آگاه
جز این عیبی ندانم خویشتن را
بدریا گوهری محتاج آهم
گره در دل چو خوے ابروے یا
دے بانامادی هم بازم
بحبان از ان دے قیمت گرانم
سباد بخت بد نیک اخترے را
ز بخت بد مسیحی خسرو پرستم

ز جام یاس مستی همچو من کو
بود تا آسمان بالا زمین زیر
شه و شهنشاه کا جادید قبال
وزیران نکو خواهانش یکسر
مسیحی خسرو پرستی همچو من کو
هر اسد آهواز سر نیچه شیر
ولایت شاد باد از زرو مال
بدولت غیرت خاقان قصیر

در صفت سخن

سخن معشوقه عاشق مزاج است
خزانے نیست گلزار سخن را
خدا را کن چشم خود ندید است
سخن گر یک قدم ماندے ز خود پس
سخن گر نیست آب زندگانی
سخن فرقت ز انسان تا بحیوان
سخن خوش حله است از باغ رضوان
سخن جاوید دار و در جهان نام
محیط عقل را آب گهر است
وهد او باغ دانش را گل تر
سخن بود آنکه باموسے شب بود
سخن را عاشق آمد هر که محنت و ق
سخن نادر دست انداز علاج است
بهار جان پرستارین چمن را
ز پیغمبر سخن هر کس شنید است
خدا و مصطفی شناسی کس
چه انجش حیات جاودانے
که باشد بے زبان حیوان انسان
که حور مدعاے دوست عربان
سخن شد تو امان با وحی و الهام
مزاج روح را طعم شکر است
عروس نغمه را او بستی زیور
سخن بود آنکه عیسے را لب بود
چه حسن ست انیکه شد مشوق مشوق

رخچین گفتگو کا ندر جهان خاست
 سخن اوست دارد دشمن دوست
 نماید رنگ خشم و مہربانی
 گئے گوید پیام آشنائے
 گئے بر دول از دل آنچنان پاک
 سخن بس شاخ طوبے وارد
 سخن شد چون معانی ختم بر ہند
 مرا ہم چون سخن ہند است ماوا
 دلم را باخروشد چون سرو کا
 زمین ہند گلگشت معانی

در صفت ملک ہندوستان

کہ عشق آنجاست مذہب کفر وین
 کہ صاحب طالعش خورشید عشقت
 ہو الیش ہم ازین دو گرم سیرت
 در حسن و وفا حور و فرشتہ
 بدر تشویش در بانے نماندہ
 و رود یوار او عاشق پرست

زمن عشقت ہندستان زمین
 گلستان گل جبا و عیشقت
 محبت آفتاب برج شیرت
 بہشتی کشورے از جان شرت
 محبت را برضوانے نشانده
 خس و خاشاک اواز عشق مست

زودیزین زمین برگ گیا ہے
 اثر بین کرجاوات است آہن
 بہمت تسلیم از عشاق دلش
 بزار ہچکس پیش از دو کس یاد
 درین کشور عروس نار سید
 برگش لب بجنباند سخن را
 زن ست و میکند کار جو انم
 برون عاشقان بے اختیارند
 چو سوز و آگین در آتش ہوم
 ہے بنیم بسے ہندے نزاوان
 رواج عشق کفر خود بند ایند
 بنام حق کسے کم زرفشانند
 درین صحرا بسے مرغ اند آزاد
 نہ پر و خفت او نہ بر کند دل
 آب عشق خاک ہند ترشد
 بر بین جاہک بعشق آب باران
 وفا تر بان این آب ہوشد
 کہ نبود میل او با کمر بائے
 بجذب سنگ چون در سید ہتن
 نمیرد کس برگ و لب خوشش
 کہ کس جان داد جز مجنون و فرہاد
 ز جفت خود ہے نامی شنیدہ
 نسا ز دانا سوز و خوشیش را
 کزد ہست گامہ پروانہ شد سرو
 دلے معشوق اینجا جان سپارند
 کجا باشد شمار سوزش موم
 کہ خود را بر صنم سازند قربان
 بجان وادن جو انم روی نمایند
 خوش آن ہمت کہ جان بر لب نشاند
 کز ایشان چون کیے شد صید صبا
 شود خود نیز تا با جفت بسمل
 چہ جاے آدمی مزغان اثر شد
 ننوشد گر چہ باشد آبجوان
 کہ مرغ این چمن ماہے وفا شد

مرا باید ز ہندستان سخن گفت کہ با عشق است خاک این مین جفت
از ان گفتم حدیث رام دستیا نہ این افسانہ تاریخ است اینجا

در مذمت حساد

در افکندم میدان گوی و عوی کہ بیدین خواندم ز افسانہ رام
نہ پس مجتہد اقوال کفار گران ناید چنین افسانہ بر شرع
خلیل اللہ خواہد نور اسلام نہ در بت خانہ رفت از تعظیم
چو من سجادہ بانسہ پاک زخم دلت ساکن بکفر یقین است
چو بلبل گرچہ باغ و گل ندارد بلبل گل چنان خواند و فساد
نہ بوی خوش کند پروانہ نی نگ کند بر پائے آتش جان فشانہ
گمو کا فند کہ ہست از امت عشق چو در عشقت سنت جان سپردن
بصورتی صورت ابلہیں معنی ہدف سازم کنون از تیر الزام
نخواندہ آنویہ سرد و انزار کہ نقتل کفر نبود کفر در شرع
نبود آن گفت گو خربہ الزام بر اے بت شکستن شد بر ہم
گرا ز زنا را باشد ریسام گمو پروانہ باری در چہ دین است
دلے دار و کہ صد بلبل ندارد خزان ناویدہ بگریزد رگلزار
بجان در دامن آتش ز ندخک بشوید دست ز اید زندگانے
بمردن زندہ دار و سنت عشق بباید بے غرض مروانہ مردن

کس ہم جان و ہر بر شہد و رخن و لم را نیہ چون پروانہ افکار
یہ آتش بھرم ہوم افروستم و ہید انصاف ای نازیر کے چند
ولا بے غم نشین از طغیہ حساد بر ہمین ہم تو مصطف باش مارا
گمو بارے چو داری عقل و فہمک جادے را پرستیدن نہ نیکو ست
بتو کا فند چگویم ماجرا را بود عاشق بر ہمین بر رخ ماہ
کند ز نار جان مشکین طمابش چنین بت گر بیا ہم اے عین
دے ہشیار باش ایدل رستی کہ دل بے چاشنی عشق تنگ ست
پیش ماچہ گیرے عشق را نام نفہم سر وحدت غیر عاشق
نہ عاشق کا فوست و غم سلما

و لے پروانہ را سوز نیست روشن و لے پروانہ را سوز نیست روشن
خند را بگنزد و بازم میا ناز کہ بید و بر ہمین را سوزستم
کہ چون مومن نمودم مشرکے چند بنا کن کعبہ از سنگ و گل زیر
کمن کا فرد لے یکدم خند را بت سیمین نکو تر یابت سنگ
بت سیمین پرستیدن چہ آہوت کہ نے بت را شناسی نے خدا را
دلش آتشکدہ ناقوس زن آہ رخس ہم بت بود ہم آفتابش
اگر کا فند نگردم کا فرم من بکفر عشق کے یزدان پرستی
مرا زین دل کہ بید رود است سنگست پیغمبر مدہ تعلیم اسلام
کہ گرد و کعبہ گرد ویر عاشق کہ داند عشق را خود دین ایمان

مگو کان نزد عاقل هست و شوا
که از اعجاز عشق آسانست هر کجا

در حسب حال خود

اگر چه خاطر موریای زار است
بگویم خسروم یا خود نظای
سخن را آن خدا هست این پیمبر
بنوا صان دریا سے خدائی
بود مر خاک شور قسمت زار
خدا از گل تواند کرد آدم
نگرد و کس نبی ز فسون و تبیین
بآن نیر که دارد گنجینه باز
چو شهنشاه خدای پرنده پر
شکار غنچه بستان جز گنج نیست
نجیند نهش حسد در دانه دانه
ولیکن مهم شاد کار فرما
مدوا ذکر و کار از بند مہمت
چنین کرہم فرماں روایت
ہست و نیست نہت آشنایت

کہ دریا را بنوا صیسم ناز است
کہ تابدا از دلم معنی تمامے
شود ز انکار شان اندیشہ کافر
چہ لا فدا خاک نیرے در گدائی
دلے خاکست پیش کیا گر
چہ شد گردش کلال استاد عالم
مگر جبریل بتراشد ز ابلیس
چو موسے کے برابر دوست عجاز
بود غفا بحشم صید لاغر
چہ چارہ پیش از ان چون شریعت
نعینت داند از زن مرغ خانہ
کہ در میدان مردان می نهم پائے
بجہ اشد کہ از کس نیست منت
گدائے را خیال بادشاہیت
کہ بہت بادشاہ است و گدایت

پرستم هر کجا عاشق شنیدم
بشوق انسا نه چشم گشت خوبا
ندامم کو بد و زخ زفت تا این
نه اندر گور مجنون خواب و آرام
خبر این کر حال خود افسانه خوان
بباید کردن از عبرت نظاره
چو خورشید ست هر گوهر که سنفتم
نشاید در جناب عشق بہتان
دل خون دیدہ را افغان نباشد
ولیکن مستی سے نیست درو
کہ خون بادہ دار عشق در جام
نه باغے کر گلے او شکفانده ش
بمردی و جوانمرد سے علم کرد
نه ز ادم کر فرشته برتر آمد
ببند و پل کشاید شہر لکا
نشان پل زیارت گاہ گشتہ
تماشا گاہ سیاحت است آنجا

بشوق اندر کسے صادق ندیدم
نه من و ادم بکفر و دین شان کار
ندیدم حسن لیلی ناز شیرین
منخواہم سوختن و آتش رام
کسے جز حق مال کس نہ اند
دلے ترا نصاب خود نیست چاہ
نه افسانہ است این عشقے کہ گفتم
دروغ افسانہ نتوان بہت نتوان
اثر در آہ بیدردان نباشد
توان نوشید آب از ساغرے
توان معلوم کرد از قصہ رام
نه داغے ماندگان بزل نماندش
بدر و غم بسا ثابت قدم کرد
از ان هر کار کرد ستش برآمد
محالست این کہ کس بروی دیا
غزو زین نکتہ تا آگاہ گشتہ
هنوز آثار آن پل ہست برپا

تسی دستی نشد نقصان هست
چو هست از ازل ز آدم تسی دست
چو خورشیدم تسی دست ز افشان
بدین هست که هست این بنوارا
سرخا سبب مشک آلوده کردم
مرو سبب مهر در زیور کشیدم
معنیر معجزش افکند و بر سر
جنرا هل دل حد شیم کس نخواهد
دل را با خموشی خوش سروکار
با تم گرچه نبود جا سبب رفاص
زین ای تشنه لب برینا غم هست
بنجون تیغ زبان را آب و آدم
شد مگر شمع که پراشته عشق
بشعستان دهم پروانه را با
ز نخل نه بر آرم شعله نور
نخن را از معالنه تاج و آدم
مسیحی ساختن تیغ زبان را

که لب کافیه بود زو شان هست
اگر خیر سبب ندارم همتم هست
که پر سازم بگوهر دامن کان
مگر خود را به بخشید یا خدا را
حقیقت را بحسب از اندوده کردم
پس از عنبر بر و معجز کشیدم
چو دو و مشک تاج کان سبب
اشارت های گنگان گنگ و
زبان نغمه سبب گنگار
ملاست از شستن پای قاص
اگر آب ندر در شربت هست
ز نغمه کشور و لمار شادوم
نمودم روشنی در حیات عشق
خلیم عند لب شعله گلزار
به بین اے موسی عشق آتش طو
معانی را بجان سراج و آدم
حیات جاودان زو مروکان را

جهان زندگان زین بان هست
به مشاطه شدم بر و لب و نو
ز بحر شوق چون و دی کشودم
و دلسوزی خسرو لب منع فرمود
سرایخ هندی زان کشادوم
نصیب از نعت من بگرسیت صبار
عجب تنگی کرد پس مروه جان هست
شراب کمنه لب کن ساغر نو
چراغ افروز آهنگی سرودم
و لب پروانه سبب کار خود بود
که اندر جا و دے هندی ز آدم
که از کردار پروازم بگفتار

آغاز داستان ام سیتا

شکر گفتار این شیرین فسانه
که را سبب بود اندر کشور هند
بشهر آوده نامش راجه جیست
ز عدلش آتش و پیب شده خویش
بدورش بسکه گیتے بود خرم
ز اقبالش جهان را عید نور و
بفرمانش به بتان کرده بلبل
کشید تیغ تیزش خنجر مهر
ز دست آرزو بخش در آفاق
گر زبان آواز ملکش نغمه سنگ
بدین آهنگ بسرو این ترنم
زیر خاتمش بنگاله تاسند
ز بخشش آسمان میسر و حسرت
برادر خوانده خواندی گرگ میش
نمانده نام غم جز در سپهر غم
به نرم و نرم چون خورشید فیروز
تغیرے نام نافرمانی انگل
عقیم از فتنه گشته مادر مهر
شکسته قدر زو چون نگ عشاق
گر فتن کفر بود و خواستن ننگ

بکام دولتش ناز و تمنّا
نکرده لیک سخت مویوش
بعد جان آرزو سکر و فرزند
زیسانش صد نمای شدے
ز بے اولادی خود و آفسوس
از ان گویند عمرش جاودان با

مراد ہمتش یک یک مہیا
چراغے روشن اندر خاندنش
نمی شد نخل امیدش بر موند
نئے آمد بکف سر رشته در
کہ از اولاد ماند نام و ناموس
کہ عمر اندر حقیقت ہست اولاد

مشورت کردن اچہ حیرت برای اولاد با وزیران

شے از دوبرینی خلوت آرست
برآمد از دل حیرت دم سرد
کہ عمرم را شمار از صد فزوست
نذارم هیچ فرزندی لہید
اگرچہ دو لے دارم کما ہی
شما ہر یک کو خواہید وانا
ز جاجنب از ان نش نزدیکان
زمین بوسید حیرت را دعا کرد
زبان بکشا و گفت اصحاب قبا
ازین پس عم مباحش زہر فرزند

زہر یک اہل دانش مشورت سخت
حساب عم خود پیر نہ سر کرد
درین اندیشہ جانم غرق خوشت
کہ بعد از من کند ناموس
معطل میگذازم کار شاہی
بگوئید انچہ باید کرد مارا
خرد و نجید ہر یک مصلحت
بجان و اہم دعاے او ادا کرد
کہ گیر و ماہ و مہر ز روی تو فال
بدین تدبیر خاطر دار خورسند

مرا این نکته نفل از چار بید است
و بعد جگ بے ہوم آتش سوز
بہ حسینش ہمہ کس لب کشاوند
ز خلوت رومی چون ترخت شبت
وزیر ملک را نزدیک خود خواند
کہ ما را جگ امید است و پیش
چو ہمت شود رین کارم مددگار
سپردش پس کلید گنج خانہ
کہ از آب و سر و زان وی جا کن
راہا کرد و ندیش اسپ سیہ گوش
نرین بر گلوش لوسے از زر
بران زر لوح نام را بے سطو
نوشته بعد ناش کلینیت
ہر ان راے کہ بر بخش بود را
ہر آنکس صلح شد معقول خاطر
نیاید کس ز حکم راے بیرون
بسالے ربع مسکون را بہ پیود

علاج نسل تو جگ امید است
چراغ خاندان ان آتش افروز
قرار مصلحت بر جگ بدادند
گرہ بستش بجان و ز جان کمر بست
ز لب برفرق بختش گوہر نشانند
ترا کردم وکیل مطلق خویش
کہ ہمت کرد بر من واجب این کا
اضافہ داد ہمت بر خزانہ
بہ نذر جگ شمرے نوبنا کن
بدنالش و لید ان ظفر گوش
چو ماہ چار و دہ در شب متور
چو بر خور شید تا بان سکہ نور
برسم جگ سردا و است حیرت
بہ بند و اسپ داد گرد و صف را
دہد باج و شود در جگ حاضر
مطیع حکم او شد ربع مسکو
نہ بستش ہر کرا یا را نہ آن بود

بهفت اقلیم گشت و باز گردید
خارج جبرست آوردند بر سر
ستاده بر سر ریش تا جداران
وران مدت که ماند آیش بجان
همان دم راے با سپ جهان گرد
چه شمر نو که خورم بوستان
منقش کاخهای آن زرانندود
نشسته جبرست اندر جگ بلع
ز هفت اقلیم نهاد و دولت
ضیافت کرد گیتی را با حسان
هران نعمت که در خوان جهان بود
ز کار نان ہی چون دل بر خست
هے بارید کیسان تا که بودش
ز بس ز دبحر تنش موج گوهر
ز جود عام او در ربع مسکون
نمانده در جهان محتاج یکس
برای راے پس پیر برهن

نشسته راے راه او ہی دید
چرخ خاقان و چه نفوذ چه قصر
چون ز گس زار در فصل بهاران
بنای شهر نو آمد بایان
بدولت شمس نور آتخته کرد
نشاط خوشدلی را نو جسته
در و دیوار مشک و عنبر اندود
پنخت زربس تاج مرصع
رسیدند از صلاهی عام جبرست
که گشت از زوره تا خورشید همان
نخوانده پیش هر کس داشت موجود
برای گنج بخشی آئین ساخت
بفرق مور و جم باران جودش
بر آورد آرزوے هفت کشور
گدا هم کیسه شد با گنج فارون
بجست که دوک بشیر ماوروس
برسم هوم آتش کرد روشن

بر آتش مجتبع از کار و انان
بکار جگ هر یک پانشرودند
بحکم چار بید آتش پرستان
در آتش سوختند آن اسپ موجود
در آتش جلوه گر شد شخصی از نور
آتش در شعله چون یاقوت شاداب
ز آتش کرده پیراهن تن او
بجبرست گفت خیرای اے بر گیر
که این پس خورده و روحانیت
برود دیگر ز نو میدی مکش آه
طفیل جگ چو این آتش فروزی
چنان طالع شوند این چار اختر
چو جبرست دید آن نور نهان
تواضع کرد و جام شیر گرفت
ز بس شادی نمانده بر زمین پاک
که زن از سیصد پنجاه زن خواند
بدست خویش کرد آن شیر نیم

همه آتش پرست و بید خوانان
بخور هوم آتش را سپردند
چو اسپ جگ را کردند تر بان
که رسم جگ امید آئین بود
فروغ طلعتش چون آتش طو
سرا پا آتشین چون کرم شب تاب
چو خورشید شفق پیراهن او
بجام زر پنج خسته در شیر
بجسم آرزوے مرده جاست
که جگ توشده مقبول درگاه
ترا خود چار فرزند است روزی
که ماند نام تو تا روز محشر
ز آتش یافت آب زندگانی
شیرک چون مرید از پیر گرفت
سبک بر بست و کرد اندر حرم جا
بصد جان در کنار خویش نشاند
یکے را نیم دورا نیمه نیم

ہمان شب ہر سہ ماہ را ماند امید
نخستین کو سلاشد شرف رام
سمتر چون در گنجینہ بکشاو
بطفے کین چارار کان دولت
دل لچمین شدے از رام نورند
بہر چارام با اقبال میرفت
بازی دود و ہر چار نازان
کہ آمد خال بھرت از ملک پنجاب
بمن بسیار خواہر زادہ من
بجان تعلیم علم و دانش و دین
جوان گرد کند کسب سعادت
سوی پنجاب از سر مووہ شاہ
وران کشور ہلالش گشت مہتاب
ز حال بھرت تا کہ گویم اینجا
بہ نہ ماہ بار ماچید نڈاز بید
دید از کیکنی ماہے بھرت نام
ستر کن را بلچمین تو امان او
تو امانے شد نڈاز ناز و نعمت
ستر کن را بہ بھرت افتاد پیوند
چو سایہ لچمین از دنبال میرفت
ہمیکہ دند بازے ناز بازان
ببھرت گفت کائی ای ظفر پایا
کہ در پنجاب استادان پرفتن
کنند ز انسان کہ گوید خلق بحسین
بہ پیش راے آید بہر خدمت
بھرت رفت و ستر کن نیز ہمراہ
قوی سر نچہ گشت از آب پنجاب
من و گفتار عشق رام و سیتا

اندر احوال طغولیت رام

چو ماہ رام را بر تو عیان شد
چو چشم وایہ دید آن پارہ نور
ہلال عید ماہ آسمان شد
بشمہ در گلاب شک و کافور

بصد جان جای گردش مہرین
پیر از ویدن و گشت خورسند
ببالیدن علم شد سر و نو خیز
ز ماہ افزونی آن شک خورشید
بہ نیسان گشت آن رخ شیدا قبال
بکتابت علم و دانش آنوخت
سلاح جنگ یک یک یاد میکرد
باز کہ مدت آن طفل جوان دل
چو حضرت راول از اولاد شد شاہ
بکام بخت فارغ بان نشست
وہانش از شیر و جان ساخت شیرین
و عابر تربیت افزود صد چند
نیارستی برو دیدن نظر تینہ
ہمے بالید ورتن جان امید
چو ماہ چاروہ در چاروہ سال
عطار در از رشک خامہ لست
بہ تیر انداختن دل شاہ میکرد
چہ یک فنی بہر فن گشت کامل
بجہ آور و شکار حق ز اولاد
بہ تخت جم بصد اقبال نشست

آمدن بسو امتر زاہد بری طلب ام پیش را بھرت و برن ام را

در آمد ناگہ از در حاجب بار
با استقبال بھرت رفت چون باد
جلاے دیدہ داد از خاک ریش
زبان بکشاو کاے پیر ہمین
ز شریف تو بز خود چون ندام
زمین بر آسمان ناز و ز پاست
کہ بسو امنست ز اہد آمد از غار
برہنہ پادوان در پایش افتاد
بطاعت شد بدل یکیک گناہش
نوازش کرد و اقبال تو برین
کہ تار و ز قیامت سر فرازم
بچشم ماہ و نور برجاست جایت

بجہ تیر انداختن دل شاہ میکرد
چہ یک فنی بہر فن گشت کامل
بجہ آور و شکار حق ز اولاد
بہ تخت جم بصد اقبال نشست

بصد غرت درون شهرش آورد
 که هر خدمت که فرمانی که نم آن
 جواش داد کانی مان و نخت
 نذارم هیچ حاجت که تو خواهم
 مرا غرت همین منوره و بس
 و لے این حاجت از تو بایم خواست
 و و یوندا آن ز لنگافنه بگیند
 و عای ملبس است از بهر انسا
 کس کس نام نردان و در دجاست
 تو چون فرماندهی فریاد مارس
 رعایا گو سفندان شنه شبان است
 بمن همراه کن ام تو سه ول
 به تیغ و تیر خونها برفشانند
 ز نام رام حشرت گشت بهیوش
 جواش داد کاسه پیرنگو نام
 چه داند او طبعی رزم سازی
 خصوصاً جنگ با دیوان سرکش

بمسند بنشانند و وعده اش کرد
 بخوشنود می فدا سازم دل جان
 بکاست با و دایم افسر و تخت
 که در ملک قناعت با و شایم
 که غیر از حق نخواهم حاجت از کس
 که از دیوان خلل و طاعت است
 سیاه ای و تبه کردار و خونریز
 و لیکن پرنیاسرم از زبانها
 دعا که بد زبانش را زنیست
 که این بار است بر فرمانده و بس
 زرگر فتنه شاترا پاسبان است
 که با دیوان شود آنجا مقابل
 جهان را از بد دیوان رماند
 درین اندیشه ویری ماند خاموش
 مرا پسرانه سرفروزند شد رام
 که طفل است و نداند غیر باز
 که از جاد و جاد آب و آتش

مرا تا چند گونی رام بپار
 که از جان عزیزش دوست دارم
 اگر فرمان دهی بالشکر خویش
 و حرف را سه بسو منتر آشفست
 خلاف وعده کردی آه صد آه
 درین اثنا وزیر از جای برخاست
 که شاه با هر چه زاهد گوید آن کن
 که حاشا که بجنبانند زبان ا
 اکنون باید رضا سه او نگه داشت
 به بد عمدی مشو در خلق بد نام
 ترا چون نیت خیر است و پیش
 و گر هر که چنین کس در میانست
 به حشرت کرد معقول این سخن ا

مرا در کار او معذ و رمیدار
 بجنگ و شمنانش چون گذارم
 بیایم دفع دیوان را کنم بیش
 بار و چین فگند و او غضب گفست
 تو باش این که من رفتم ازین راه
 سخن را از و عای دولت آرست
 اگر نیک است و ربد آنچنان کن
 زنده بر هم زمین آسمان را
 جهان را از و عای او نگه داشت
 تو کل کن بد و همراه اورام
 شود خیر آخر کارت بیندیش
 ز دیوان رام در امن آگاهست
 که تاب سپرد رام و بچین را

خصمت شدن بسو منتر زاهد ز راجه حشرت و بردن ام را همراه خود
 چو بسو منتر خصمت شد ز حشرت
 گرفت رام و بچین را صحبت
 که آنجا با عبادت گاه او بود
 رسیدند از او و دهو بهر بگنگ
 چو بهر پیوده شد هفتاد و فنگ

همیستی چو عمر بازین ام
ز رفتن یک نفس چون باد است
چو تخت جم روان شد گشتی از با
برآمد آفتاب از هلاله
بزد گفت رام اے حضرتانی
شیدم صل گنگ از آسمان
خدا را رنج کن یک دم زبان

چو خورنگی گرفت یکجا یک دم آرام
بگشتی بر شست باد بان است
گذشت از آب آسان تر چو آواز
نمود آفتاب را فرخنده فانی
که جان بخشه آب زنده گانی
چنین تعظیم و تکریمش از نیست
بدل و شن ترک ساز این بیا ز

پرسیدن ام از بسوهر حقیقت گنگ که چگونه از آسمان بر زمین آمده

و جواب دادن او

ز دانش داد زاهد پاسخ رام
چو شاه اختران صاحب کلاه
بنفراش همه استیلا رام
نبودش در خزانه نقد فرزندان
پیش از اهدای نفت آن جهاندا
نیت در دل که زاهد و بشارت
که از یک زن ترا یک گوهر آید
شماره هزارانش بود شصت

که راه بود در شبک گزنام
چو ماه آسمان نجم سپاه
چو حکم جان و ان بر نفی اندام
دلش زین غم همیشه بود در بند
که فرزندش در خواهد زد و اوار
بیک فرزند و او اول شارت
زن دیگر هزاران بیش زاید
چنین دولت بزود آید فرا دست

سگر افکش گشت آن مژده در جان
دوان بوسید پای آن یگان
بمشکوی همچو جاسوس از سر جوش
بنا که مژده دادند شش را
چو روز وعده بشمارند عشاق
ز بس شادی شمار ماه میکرد
بشادی عمر خود را زو سه کات

که شک نبود بمیاد و گرمی
ز دیر زاهد آمد سوخته خانه
بمژده ماند بر دیوار و در گوش
که ماند امید از بخشش دومه را
حساب سه گرفته شاه شتاق
نخواهش عمر خود کو تا میگرد
که عمر جاودان زاد او میخواست

چو اندر آرزو بگذشت نه ماه
شده از شادی نثارش کرد صد گنج
چو وقت زادن آن دیگر آمد
یکه ابرق و ش زانید بر نو
ز وضع حل حیران ماند وایه
شده آگه بد ز هر یک بقیه مور
چو دل شاگردی مرغ خرد کرد
هزاران خم میاشد شبشب
بروغن بقیه شاسه طفر باب
جسد او هر نه یک بقیه نهاد

یکه سه پاره زاد از یک زن شاد
بر بمن دیدنانش ماند اسمنج
سر و حیرت از بام و در آمد
پیر از بقیه بسان بقیه مور
خبر شد پیش تخت عرش سایه
که خواهد شد نهنگ از دلاز و
بحکمت بقیه قدرت پرورد
همه از روغن کج لبالب
چو ماهی بقیه پرورد و آب
ز هر یک بقیه طفل مور و شن

شدند از خور و روغن هر یک فرو
 بگجبانان خم استاده بر پائے
 کزان روشن شود هر یک چرخش
 ز روغن شیر و از خم کا هواری
 کلان گشتند آن خور و آن بیای
 بحکم شد و خم بستند بیرون
 برآمد هر یک چون از زمین گنج
 پیر مر هر یک را گشته و مساز
 بتن گشتند پیل انگن و لیان
 ز قدرتهای نیر و آن ان صنف مو
 و لے آسنج را راے جو انرد
 ز طفلی نازش از انداز و بگشت
 شراب ناز بدستیش آموخت
 جوان و سرکش و خوداری خود کام
 بکینه از جفا کارے عیان تر
 چو حسن بیوفا شد مردم آزاد
 چو چشم مست خوبان فتنه بگیز

چو طفل اندر رحم از خور و ن خون
 بحکم راے گشته روغن افزای
 شود سیرابی گلهای باغش
 بدین گشتند طفلان شیر خوار
 پس از سالی بد طفلان ناخوا
 تو گفتم که ز رسم زاوندا کنون
 بسان قد و خو بیای سنج
 نمودش پرورش و نعمت و ناز
 جوان و حمله زن چون ز شیرین
 شده هر یک در آخر اثر دماز و
 ز خور و می داشت چون گل ناز و زرد
 جوان نازک مزاج و تند خو گشت
 چو ناز و لبس و ان دلهای خست
 ز بانفش تلخ تر از میوه خام
 بیداد از بلایا نامهربان تر
 چو عشق حسانه بر هم زن تنگوار
 چو شمشیر نگاه گرم خون ریز

چو آب از سیل پستی یا ز نهرس
 ز جوی و بلباب او خلل شد
 ز گلجگبک شد تبر شجک ز آسنج
 بگوش راے شد ز یاد مظلوم
 حکیمان علاجش بین که چون کرد
 ز ملک آسنج بیرون رفت ناکام
 مرض رفت از بدن بیرون شفا مانا
 چو گوهر ز او از سنگ و گل از خار
 جهاندار و خبردار و وفادار
 مکنون نام و نکورای و نکو گوای
 و سید از صبح کاذب صبح صادق
 از ان باو بهار جان نشانی
 ز سر کلکل شده دلهای غمناک
 چو از حال نبیره جز خبر یافت
 عصای پیری از قدش گزیده
 بکارش جد میکرد بجان جسد
 بشکر آسچنان انعام جاوید

چو آتش بے سبب دشمن بر کس
 که در بیداد کردنها مثل شد
 رعایا و ادخواه آمد ز بس رنج
 فساد او پدر را گشته معلوم
 باخراج از تن ملکش بیرون کرد
 از و فرزند مانده آسمان نام
 نماند نماند و باقی بماند
 چو مهره ز اثر دما و نور از نماند
 کم آزار و گرانبار و گسار
 نکو طبع و نکو کمیش و نکو روای
 چو نیلوفر بر و خورشید عاشق
 جهان شد باغ باغ از آزاره جان
 تو گوئی ز هر خورده یافت تریاک
 بچشم نور کم کرده بصیرت یافت
 چو عینک داشت بالای دیده
 خطابش داد فرزندے و جهد
 بخود واجب گرفت جگ سید

تمام اسباب جگ کرده میسا
 ز بند صطبل بکشاد مصر
 جهان پیا شد آن خرش طفر سم
 فرس در پیش چون باد خزانی
 سرے کو سر کشته خویش بگزید
 کسے کر عجز بوسید ه بجان خاک
 بدین تدبیر دشمن و ده و دشت
 زمین بوسان شهنهفت قلم
 و دان پے در پے اسپ جهانگیر
 چو دولت در رکاب اسپ شاه
 قضا را آن لوند آه نین ستم
 بیکدم از نظر چون دهم بگریخت
 مگر بادش بلطف جان رسیده
 همه شب پاسبان بیدار نگاه
 چون خواصی که آرد ویر شهوا
 سپه حیران ز رو به بازی و هر
 سگر بے اسپ در مانده شاهی

ر باشد باد پائے باد پیا
 که گرد و باد سان کشور کشور
 بد نباش سپهبدان و ماندن
 سپه در پس جهانے در جهانی
 بیکدم برگ ریز عمر خود دید
 تو نگردد زبر چون در خزان خاک
 بسان ابلق ایام مے گشت
 خراج آورده و گردن غطیم
 سپهبدان جهان گردن تخیر
 بدار سلطنت گشتند راه
 قریب تخت گاه راے شد گم
 هوا شد با هو اگر می در آن تخت
 که در رفتن ندیده هیچ دیده
 ر بوده و زو و ستارش سحرگاه
 ز دریا باز کم ساز و بازار
 نخل بے مد عارفتمند و شهر
 که بے با دست کشتی در تبا هی

دش پر افعال از آتش هوم
 میامد باد پآتش نفیر دخت
 دلش خون جگر خوار نهفتن
 و اولاد سگر پز بود عالم
 ز فرزند ان نه پنداری سگر بوز
 سگر با لشکر اولاد خود گفت
 بایه بسته پیش از اسپش آورد
 درین کوشش کمر بندید پر تنگ
 کنون باید بکوه و بحر و گشت
 بهر تفتدیر سعه کرده باید
 اگر آن اسپ بر روی زمین است
 ضرورت ورنه رفتن ورته خاک
 نموده کار پس تائب ز نهار
 بنفرمان پدر انواج اولاد
 جهان گشتند محنت ها کشیدند
 ضرورت سپهها در دست کردند
 ز هر یک ضربت پیل گران تنگ

ازین حیرت بخود بگذاخت چون نم
 بیا و باد بے آتش ستمی نجات
 چو نقش غنچه نوید از شکفتن
 چو صحراے وجود از تخم آدم
 جهان را آدم نمانے مگر بود
 که اسپ جگ با هر کس نهفت
 به شمشیرش ستمی شاید سزا کرد
 که اسپ جگ زو و آید فرا جنگ
 تبحر سها نمودن در ده و دشت
 کزان تدبیر کار ما بر آید
 باز ک سعه مان آید فزاد دست
 بر آوردن زکان و خطه تاک
 که چشم را بود از روی مان حا
 بسیط خاک پیو دند چون باد
 نشان اسپ گم گشته ندیدند
 بکا ویدن زمین را پست کردند
 زمین بر کند هیشد چند فرنگ

زمین کا وہان بزور آسمان بال
فلک تمثال پیلان ہشت زنجیر
بفرق شان زمین زان گرد کمتر
تھیر ماند پیلان زان دلیری
و عاے بد برایشان یاد کردند
ز پیلان ہم فرو کنند بسیل
فراوان جانور راول پریشان
بسا جاندار ارضی گشت بد حال
برایشان بد دعا کردند و نفرین
طبعاً سے زمین ہنفت کنند
بکاوش خاک را دلش کرڈ
تہ ہنفت زمین دیدند باغے
زمینوں دل کشا تر سبزه زارش
یکے خوش خجرہ درجن گلستان
کیل زاهد در و ما و اگر یدہ
بطاعت بود ہنفتد قرن بیدار
پس از عمر نہادہ سر ببالین

سے نشتند تا پیلان کیال
زمین بفرق ایشان ماند تقدیر
کہ از خرطوم ریزد پیل بر سر
کہ خوش از جان خود کردند سیری
اجابت شد چو آئین یاد کردند
کہ اسپ خویش میجستند نیل
کہ زیر خاک بودہ جای ایشان
بسا مورد ملخ گشتند پال
بجان رنجیدہ حیوانات سکن
کہ تا زیر رساتل جا پسندند
تو گوئے حفر گور خویش کردند
ارم را ہر گلش بر سینہ دانے
ز کوثر جانفزا تر جو بارش
بعینہ چون تصور باغ رضوان
ز غزلت پائے در و امن کشیدہ
ز بیداری چون گس گشتہ بیار
بدیدہ وقف کردہ خواب گوین

نخواب خوش و دل شتم پر خواب
شہ روحانیان از غایت ہوش
خلل منجواست در جگ آشکارا
چو اسپ خویش اور باغ دیدند
کہ وزد اسپ جگ ماست زاہد
زایدا با نکرودہ مسیح تقصیر
کہ اے صد دانہ سچہ دام کردہ
فرشتہ روی و البیس خوئے
ز ریش تو نکو تر ریش بزور
سروریش چو شتم خایہ کنند
کیل اندر بلا کے بد گرفتار
بدی کردند ناحق مدبرے چند
چو ز اہد سرد ز خواب ویر بردار
کہ با من خود کے ز نیت کینہ
سبب کم دید جو رہے سبب
چو بے موجب رکس آزار باشد
زلت خواری رسیدہ تا بردن

چو شتم کرد ستر از شربت آب
بباغش بستہ بود اسپ سہ گوش
کز انجا چون برو کس باد پارا
چو اسپ از بس نشاط از جان جہید
کچ اندیش ست این باہست ابد
ز بان طعنہ بکشاوند باہر
معاہد را محاسن نام کردہ
ہمکوئے چون بیان نشتند خوئے
بد است از طلیکان تو جل خرا
کہ بزوریشان براے ریش نذرند
چو درستان و صہبامقرب خوا
بدین حق امانت کافرے چند
نخست آزارشان از خوب پنداشت
نخوابم دست چپ آدب سینہ
غضب جو شید مرد کم غضب
حکیمان را غضب بسیار باشد
چو آتش گرم گشت از چوب خوردن

نگاہ گرم چون آتش بفر دخت
 ز ظلم کفر ناحق برفت دند
 شد نماند ز خراے فعل ناخوش
 بر نیسان اجرا بگذشت ششماه
 سگر ایسج ازین قصه بستر
 ز غم و لنگ تر شد راس لنگ
 شکاری را هو بس بریانے فاما
 بل اندیشه فرمود آن صفا را
 ولیعهد آسمان را و افسر مان
 بجان کوشش ناکامین کار دین
 ز حرف جذبه شاد و گردید
 ظفر و رخا است از وادار داد
 دعای خلق بر فوجش طلایه
 قدم در ره نهاد آن در یکتا
 براه کند و عمها روان شد
 براو زفته ایشان کرده آبنگ
 بپے ایشان گرفت اندر تک و دو

ناربان

صلوات پیشہ اڑانہ و ش حسوت
 درین عالم بدوزخ و رفتاوند
 کف خاکستر آن طوفان آتش
 کسے زان از پنهان کم شد آگاه
 ز اسب جگ و فسرندان اثر نه
 نیامد استخوان زفته و گنگ
 ندانست اینکه از دستش برد باز
 ضرورت بود جستن باد پا را
 کہ بے اسب ست کارم نامان
 ز تو خواهد شدن مار ایقین است
 بجوشش خویش فال نیک بشنید
 ز خوشنودی دلا ساحت لشکر
 ز حیرت متش بفرق سایه
 سافر گشت چون خورشید تنها
 بحبت و جوی اسب بی نشان شد
 گر زان زان ره و آئین بفرنگ
 نہ اندر گمر ہے شان گشت پی

بهر کس شد و چاران را خبر نیست
 تفرول خواست از پیلان دگپال
 بدین خوشنویسے آن مرد گزیده
 با غمش یافت اسبے باد و رفتار
 کپل در صومعه مشغول حق بود
 ادب کرد آسمان بر پای استا
 بنجاک سجده اخلاص در پیش
 رضاے او گرفت و اسب بگرفت
 ہما نجا محرق عمارے او بود
 چو برخاکستر عمارے خود رفت
 ز خورشید احتراق اختران دید
 ز خاکستر بر برخاک میسند
 گران زاری زمانے بیش میکرد
 نجات از سوختن شان اوی آسان
 ولیکن رفت نقد فرصت از دست
 محسوس گم ما ز خورده مرد و ناکام
 چو دوشم کرد آتش خانمان سوز

بمنت آرزوے کرد و ہمت
 چہ جاے پیل کز موران پامال
 بگامگشت کپل ز اہد رسیدہ
 چو باد و بھارے و چمن زار
 عبادت را جبین برخاک مے سوز
 چو فارغ شد کپل از و دو اورا
 ہمہ تن شد جبین چون سایہ خویش
 دعای او گرفت و اسب بگرفت
 زیارت را روان شد آن غم اندوز
 زمیں اری چو اشک از جای خود رفت
 ستارہ سوخته زان زار نالید
 ز چاک دل گریان چاک میسند
 چہ آن آتش کہ دوزخ میشد میسند
 تنورے را چہ یار آپیش طوفان
 نیامد باز تیر زفته و درشت
 چہ سودا شک گوزمان رختن شام
 چہ کار آید مرا بران امر دوز

بل گفتا بساید وادون آبے
روان شد تا دهر آب آن جگر تاب
دلے سیرغ مانع آمد و گفت
که حمایت همه بودند بے دین
مردن سوی دوزخ رو نهادند
بروح شان چه سود این آب وادون
شتابی چون کنه کار و رنگ است
همه آب جهان نخت سرب است
صدف جز قطره نیسان نخواهد
دلے مشکل که گنگ از زمان نهان
اگر در دامن همت ز ننه جنگ
یقین دان کار مردان کرده باشی
کنی آسان عذاب آنجه مانے
کے کوتن آب آن بشوید
شود آرزو شش چندین گنگار
فراوان دوزخی یا بند حنبت
چو پند او بگوشش انسان شد

بروح شان رسانیدن ثوابے
ز شرکان گر چه صدره واده بود آب
بگوشش نور از سفینه سفت
کپل شان سوخت زان آتش کین
ازین آتش بآن آتش فتاوند
که کار بسته روز نتوان کشادون
علاج تشنگی شان آب گنگ است
که جاگ تشنه آب جاب است
خضر جز چشمه حیوان نخواهد
نیاید بر زمین بر آسمان است
که آری بر زمین از آسمان گنگ
بخویشان نرسد احسان کرده باشی
روز ندان خانه آتش رمانے
مخاکش گلبن تو حیدر وید
نشد و شوید ز جامه داغ اوباب
ترا باشد ثواب اندر حقیقت
نماد آب و گرفت اسپ روان شد

سگر زان شروه شادان گشت خوند
بهار جان بآن باد بهارے
رو باد باد هر جای که خوشبخت
سلاسل از بند دیو آمد بجولان
چو مرغ بسته پر پرواز یابد
سرو یاس چیده بار امید
گرفت اسپ و بکار جگت پرداخت
ازان پس انسان امان نشین کرد
هواے گنگ در دل انسان را
از دفر زندی آمد پاک جوهر
شراب خوش دلے در جام کرد
پس از عمرے چو فرزندش جوان شد
وصایا واده و کردش ولی عهد
بسامت بسان گوشه گیران
خورده هیچ روز و شب نخت
که گر گنگ است مقصود توای مرد
دلے ز اولاد تو فرزندے آید

برون آمد با استقبال فرزند
رسیدند از ره امید وارے
خوش آن بولے که باد آورده است
به پیش تخت شد باد سلیمان
چو مرده عمر رفت باز یابد
سگر شد ثواب جگ سمید
قرآن نهمان صاحبقران ساخت
به ترک سلطنت خلوت گزین کرد
چو عشق آب بوده تشنه جان را
چنان کز ابر نیسان پاک گوهر
ولیپ آزا بهنری نام کرده
محبیب آرزوے انسان شد
روان شد با هوای گنگ جهد
ریاضت کرده چون فرمان پذیران
برهما آبر و حاضر شد گفت
ازین طاعت بحسرت باز پس کرد
کز این قفل بسته بر کشاید

بنو سیدی روان شد راسے زاہد
وصیت نامہ بنو شمشہ با ولاد
کہ طاعت را کند بر خوشین فرض
ولیپ از آسمان نفت سخن را
از و فرزند نیکو سیرت آمد
ز کلبن توکل خندان و میدہ
ز رویش تافتے و شر الہی
عبادت را سوے دیر پدر شد
بر و ہم خواند بر محھا آیت بید
در آمد نوبت بھاگیرت سعد
آبادانے از احسان خود ملک
رہ جد و پدر را پیش کردہ
بطاعت بر نہادہ دل ز ہر چیز
ثلث شکل سعد کنہ دیر است
بدعوے شخص ثالث اختیار است
امانت را سوم جاسے گذارند
بطے روزہ شب خشک است نامار

سوی فرزند ملک آراسے زاہد
کہ از سلم جان باشد خلف زاد
نہد گنگ از سادہ اسن ارض
گرہ بر بست چون دُرِ عدن را
کہ نام نیکوش بھاگیرت آمد
ز نیا و نسر بر محھا سر کشیدہ
ولیپ اور اسپردہ کار شاہی
بشمالش نیز القصد بسر شد
ز مقصد باز گردانید نو مید
کہ بودش صورت وہم سیرت سعد
سپردہ بر ولیعدان خود ملک
توکل برخد اسے خویش کرد
براہ آن دو کس شد این سوم نیز
مثل ہم در جهان ثالث بخیر است
سوم حکم شھان براعتبار است
سوم را نیک دانستہ سپارند
بخیر سوم نباشد وقت اقطار

سال یکنزارش از عبادت
نشارت داد کای با عقل و فرہنگ
ولیکن خود زمین نیست آن تاب
شکافند نیز اسے آبش زمین را
برون تا زوز جرم خاک گستاخ
بدادون نیست از ما هیچ تقصیر
چو افشروی درین رہ نخت پارا
بیارے خواستن بھاگیرت نیو
از بھر بندگے چون سرو آزار
مہادیو از کرم چون محھا بان شد
غرض کان عرض او بر سر پذیرفت
کشادہ دیدہ بر محھا چون دشتنگ
جد از ابر شد باران رحمت
معلق شر شر آبے از ہوا رنجیت
چو گنگ از آسمان در عالم افتاد
بما رویہا لیش شد نہانی
چو جان زندانے اندر طرہ یا

بر مہا کرد لطف از حد زیادت
نرستم بہر تو از آسمان گنگ
کہ ماند پاسے بر جاپیش آن آب
چو آب تیز خنجر مرد کین را
چو از تیزاب گرد دست سوراخ
ترا لیکن بساید کرد تدبیر
بکرے بر نشان این مدعارا
از انجا شد بدر گاہ مہادیو
دو سال پیش بر یکپاسے استا
بہر نیکو بدکارش ضمان شد
بہر مہارفت بھاگیرت خبر گفت
روان بکشا و قفل چشمہ گنگ
نہ باران آتے از نشان جہت
ز دست قدرت خاص خدا رنجیت
حمادیو اولاً بر فسق جاداد
بجاسے زہر آب زندگانی
ہے پیچیدہ بر خورد گنگ چون مار

که از رهن تو رفت چون کریم
 سفر مار الطافت می فریم
 سر اسیمه بگشتی دوازده
 دران تروید و مویش ماند پنهان
 خزیده ماند و روئے تابه یکسال
 مهاده یو آن زمان زان جسد پر خم
 چون مخلص یافت ز انجا آب جاری
 روان بجا گیت از پیش و ز پس گنگ
 شد از کشور بکشور سیف عاشر
 بد ریافت از انجا در ته خاک
 چو زاهد قصه از سر گرفت بارام

ز ریش آیم بسلت بر سیم
 بیجا هم شستن خوش نیاید
 ندیده خویش را را و بر روزه
 برون ناید ز طلت آب حیوان
 کمال یافت زور او بهر حال
 گره بکشا و کرده حلقه کم
 روان شد نرم چون باد بهار
 رسیده غفل جوشش بفرشنگ
 ز سر بجا گیر تے افتادنا مش
 شد و سیراب خاک قوم غمناک
 بیافت در ام نیک فرجام

که اسے زاہد بگو این دشت زنام
 تبس زن ماند و مانا درین کج
 سد اسرم ست نام این بیابان
 وز خاتش از ان ماندند بر پا
 جهان از جور ریوش و غریوت
 که در دیو نیست اورا تار کا نام
 بباید کشتن اکنون تار کارا
 که بر فتوای من میریزی این خون
 بباید کشت مودی هر که باشد
 بقتل تار کا از جان کمر بست
 برآمد از بیابان ناگهان گرو
 ز آواز ه کمانش گشته بیدار
 دوان از پاد ز فگندن بلا
 فلک ز انصاف بوسیده بنیش
 زرام شیر دل شیر افکنی دید
 سبک مرغی دعار اتیز پر کرد
 بصد جان نعت مابر تو نداشت

ز بسو است بر سید آن مان ام
 وز خاتش چرا گشتند انبوه
 جوا بش داد کامی خوشید تابان
 نیسا مد کس ز بیم دیوانجبا
 که جاے ماورای کج دیو است
 کنون در خواب است آن تیره جام
 چو گفتسم با تو از سر ماجرا
 ممکن در دل که زن کس کشته چو
 برو در قتل این زن هر چه باشد
 شنید این ماجرا و رام حیرت
 کمان زده کرد و انگه چاشنی کرد
 بجنگ رام آمد دیو خوشنوار
 تارک ناو کے زد تار کارا
 ملک بر سر رخ کرده آفریش
 چو زاهد آنچنان تیر افگنی دید
 باب گنگ پشیمیش تر کرد
 که در دستم همین نقد و عایت

رفتن رام مملک مالوه که نزد صوبه و ده است

بفرم مالوه بس راه پیمود
 همه رفتند تا در نیمه راه
 میب دشت افزای درم روی
 ز انبوه و ز خات آنچنان بود
 چنان چپا نے شاخ و حستان

که آنجا عبادت گاه او بود
 بیابانے عجب دیدند ناگاه
 هوایش فتنه انگیزد بلاجوی
 که راه و هم میگردند مسدود
 که زندان خسانه باد سلیمان

سلاح جنگ دیوان آشکارا
 سلاح اندر بختی خنجر برق
 خدنگ آتشین و ناوک باد
 که چون در جنگ افتد مرزاکا
 خیال هر که اندر خاطر آید
 روان گشتن بس سوی وطن گاه
 چو چرخ ریش را بارام دیدند
 که مادران سطرارام بودیم
 که نهاده جگ ما از شر دیوان
 کنون این جگ مادر خدست رام
 چو رام این نکته کرد از زاهدان گشت
 تسلی داد گفتا زاهدان را
 که این دیوان بد کردار پرفتن
 و یا قیسین وقت خود ندانند
 بد گفتند کاین دیوان گمراه
 چو کیشب ماند اندر روز میعاد
 بپای تدبیر بسته میان تنگ

بگیر از ما که بر مهاداد مارا
 که بشکافد بر خنجر کوه را فرق
 برام آموخت هر یک بهر او داد
 طلب نو از حسان سلج وار
 بدل نگذشته پشت حاضر آید
 که چشم زاهدان بود دست دراه
 بپای پابوس او از سر دیدند
 ورین اندیشه صبح و شام بودیم
 همه در نامتای گشت ویران
 ز سینه او مگر آید با تمام
 در نام دیون خون زد در دلش جوش
 بمن گوئید این راز نهان را
 همه آینه بر وقت معین
 یکایک بر خنجرابی دل گمارند
 نه آینه جز در نیمه ماه
 ببندد دفع دیوان رام از
 سلج ایستاد آماوه جنگ

همیشه یاس جگ اهدان شست
 در بیان گشتن رام دیوان و خلاص کردن اهل از آفت شان
 بخت آسمان چون شاه خاوار
 طلسم نگین دیوان فسون ساز
 بجای طاعت از تاثیر فسون
 زمین از فتنه شوریده زمان نیز
 چو رام آن فتنه دید از شر دیوان
 ز تیر رام فوج دیو شکست
 سپاه دیو را در آخر زبون شد
 روار و در سپاه دیو فتنه
 خدنگ آتشین انداخت جانسوز
 ز تیرش دیو تیره جمله تن سوخت
 هما دیوی یقین شد رام خوش کام
 عیان شد نوح یاریج از دگر سو
 بتن یاریج هم زد ناوک خورد
 بدریارفت پنهان شد بموش
 چو رام از کار دیوان ل خبر داشت

بطاعت شاه خود را پاسبان شست
 ز فتنه دیو شب کج ماند فر
 زهر سو جادو و کس کرد آهنا
 روان شد جوها از ریم و ز خون
 همه بارید آتش آسمان نیز
 بفوج دیو بر زد تیر باران
 ز بارانش غبار فتنه نبشت
 لوائی کید ایشان سرنگون شد
 سپاه آمد بر زم رام ایستاد
 چو تیر آه منظر لومان جهان سوز
 شهاب رام شخص اهرمن سوخت
 زدانش در نهد دیو خود کام
 همه یکدل جنگ رام یکدو
 ز بهمش نیمه جان باخود بردون
 ز سهم او دل جان شد و نموش
 بحشمت خلق خود را سر خست

نجدت کرد بویست بر ارشاد
که کروم آنچه گفته خدمت تو
کنون هم ایستادم بیکپایه
وگر کارے نداری خصم کن
جوابش داد بویست روانا
جنک جب سونیر پیش کرده است
طلب کرده است رایان جهان را
هر آنکس کش کند آن قصه تا گوش
مرا رفتن در انجا خود ضرور است
تو کرده کار خود آنچه کار است
اگر خواسته تماشا کے کمان کن
بویست گفتارم خوشنویس

وگر در خدمت استاد استاد
بجان منت طفیل مہمت تو
اگر کار و گرداری بفرما
دل جبرست خلاص از مختم کن
کہ در تربت ہے خواند مارا
جهان همان جشن خویش کرده است
نهادہ در میان زرین کمان را
بد و سازند سیتا را ہم آغوش
ثواب آتش جب عین نور است
کنون در ہر دو امت اختیار
وگر نہ رو پدر را تازہ جان کن
سونیر چیت سیتا کیست برگو

گفتن بویست ز اہد حقیقت سیتا بارم و رفتن ام ہمراہ بویست در تربت
جوابش داد اندر شہر تربت
جنک فرماندہ ہے آن بوم بیکروز
ہر نیرادان چندے در ہوا دید
زرین گلشن اگر حسینم گل تخت

کہ معمورست خلق از ناد و نعمت
نشستہ بر سریر ملک فیروز
رحسرت دست دل بردست مالید
بویست پارہ و شائستہ تخت

پسر گزیت مشتاقم خبتر
پرنیزادان چو دیدند آرزویش
کہ ای فرماندہ ہے تخت کیا نے
ورین کاوش اگر چه رنج یا بے
جنک ز انجا بصر اشد شتابان
زمین! چون زرین قلبہ شکافت
برآمد دخترے زورشک ناہید
چو دیدہ طالع آن ماہ رو را
جنک در خانہ برد و دخترش خواند
ز بے فرزند می اورا خواند فرزند
جوان گشت ست اکنون آن پرنیزا
مہش تا مصر حسن آباد کردہ
خیال آن رخ چون ماہ تابان
لب نوشش زودہ صد خندہ لعل
بمشقش دایع بر دل ماہتابان
ز محمود برتر شناسد ماہتابش
فروغ عارضش خنداند جاوید

کہ چون خورشید بویست شاید خیر
دو اندند از سخن آبے بجوش
بدست خوشنویس کن قلبہ رائے
ز نقار آرزو خوش گنج یابی
ہما سایہ فگندہ برسیابان
بقفل زر کیے صندوق زان یافت
نجل از جلوہ او ماند خورشید
منجم ماند سیتا نام اورا
بہمد زر کنار دایہ خواہان
بصد جان پرورش میکرد و بچند
رحمتش آتش در عالم افتاد
چو یوسف صد غلام آزاد کرد
کمان سازد بد لہا جامہ جان
وہان تنگ چون سواخ در لعل
ز مہر ش صبح را چاک گریبان
خورشیدے پرستہ آفتابش
چراغ مردہ را بر شمع خورشید

تخس غور شید را شمع شب افرو
 گل اندامی که داد از چشمه نوش
 جمند زگر کش آهوی بے قید
 بنوشین لب عیار افزای باو
 حدیثش از بس شیرین زبانی
 چو بر لطف تنش جان دید کشتو
 بخوبی آبرو و حسن آفاق
 چو جفت ابرویش طاق گشته
 اشارت های ابرو افت هوش
 تعافل بانگا هوش عثوه آمیز
 بزلت و روئے آن ماه کله پوش
 لبش لعل بدخشان و درخشان
 به لعلش موج خوبے از تبسم
 دمان تنگ دلش نهانے
 سمال چشم او آمد محالش
 اگر بر جان زندگش شیر مرگان
 خیال خویش چون ترانینه بنید

لبش در خنده صبح عید نور روز
 ز کوثر خلد را حسرت آغوش
 کمند طره دایم آسمان صید
 ببالا از بلا حسرتی زیاده
 بجان لب تشنه آب زندگانی
 دگر و چون پری در چشم نه نمود
 بحسن خلق چون ابری خود طاق
 ز طاقش جان رطافت طاق گشته
 کمان در چاشنی آور دنا گوش
 فریب اندوز دناش فتنه گیر
 شب معراج در وعید هوش
 تبسم موج آن لعل بدخشان
 بسور آنش خردار شسته گم
 چو جان در ضمن آب زندگانی
 بگر چشم دویم باشد شال
 تناخ آرزو خواهد زیزدن
 گل مه کار و دغور شید چید

شکر شیرین بان از نوش خندش
 شکر لفظ و شکر نوش و شکر خند
 چو در جلوه دهد داد کرشمه
 خم زلف سیاهش پیچ در پیچ
 مگر تیز نگاهش ساخت پر کم
 بخوش رفتارے آن شیر سر فر
 در روز یور عروے تازه روتر
 بگل روے چمن زیر گنیش
 جبین او بچین نا آشنا رو
 چو غنچه بانقاب شرم زاده
 مستوری چو راز مصلحت کیش
 جالش از حیا چون غنچه فک
 تنش را پیرین عریان ندیده
 ز بار حیا چون ستر همدوش
 عصمت همچو عصمت پاک گوهر
 بروش پاکے مریم قسم خوا
 بهز خاک کرد سایه فتاده

تبسم جان فداے هر دو قندش
 درین لبوس جرش صد چاشنی قند
 ز خارا خون کشاید چشمه چشمه
 ز بس تنگ دهاش هیچ دریغ
 که گرد و گرد چشمش غمزه هر دم
 قدم نهاد جسته بر دیده ناز
 ز بوی غنچه گل نرم خوتر
 بخوشخوئے بهاران جبینش
 نگاهش را بنجر پشت پاخو
 بباغ خود صبا را ره نداده
 بمصومی چو عشق صادق اندیش
 خیالش از دل اندیشه هم بگر
 چو جان اندر تن و تن جان ندیده
 ز باکس جز وفا حسش هم آغوش
 حیا را چون حسا بر حسن زیور
 پرستیدے حیا نقشش صنم وار
 بنای قبله عصمت نهاده

ورون پر وہ شرم آن بت دیر
 ز عفت بسکہ پرہیز روز ہر چیز
 حیا بر نقاب ماہ ردیش
 پر نیاوے بصد آدم گریں سیر
 نقابے کے نقابش بنگار
 خوش گرد خیال ساغر آید
 نہ دیدہ روز روشن شب تار
 باقوالش سر ناموس بالاً
 حیا رانہ نشو و نما اوست
 جنک را آمدہ است از ہفت کشور
 و لیکن وجواب کس ندادہ است
 برے آن عروں ست این سونہر
 بہ پانصد کس خود از جا برخیزد
 چو از دست ہما دیو آن کمانست
 چو وصف حسن سیتا کرد در گوش
 جیش چشماے خون وان شد
 حدیث عشق کے ماند نہانی

چو در جان کریمان نیست خیر
 نیا ر و آمدن در خواب خود نیز
 صبا نشید ہرگز رنگ بولش
 بہ تنہائے گردید از پری نیز
 کہ نقش از بے جانی شرم دار
 ز مے خوردن حجاب دل فراید
 درون خانہ همچون نقش دیو آ
 بفعلش مے کند ہمت تولا
 غلط گفتم کہ خود عین حیا اوست
 پیام خواہش آن حور زمت
 کمان سخت بہر کش نہادہ است
 کسے راطقت آن نیست یکسر
 چہ جائے آنکہ کس با او تیزد
 معلق کار سیتا ہمہ بہرست
 سخن بشنید رام افنا و بہوش
 شہد عشقش از تیغ زبان شد
 اگر گوئے و گر خاموش مانی

ندیدہ آرزوے او بجان وشت
 چو دید از عشق تغیر مزاجش
 گرفتہ ہر دو کس را ہمرہ خویش
 رفتن رام در شہر ترہت ہمراہ بسو ہمت و کشیدن کمان و نیزہ و داون
 راجہ جنک وخت خود را سیتا بکدامی ام
 مرہ رفتن بر مانے نار میمند
 دران مجمع پے نخت آزمائی
 یکے بر حبش بے اندازہ نازان
 یکے نام و نسب رایا و میکرد
 یکے بر عشق خود گشتہ فسون سنج
 یکے مغر و همچون برق بر تیغ
 خسر ہر دم گل نظارہ می چید
 چو اہل حش روے رام دیدند
 بخود گفتند ہر یک حیرت این است
 شکوہش کرد بر شاہان تقدم
 جنک تعظیم زاحف کردہ برجات
 نہان پرسید از و کہین نو جوان یہ
 برو ز حبش در ترہت رسیدند
 ہمیکہ روند رایان خود نمائے
 یکے بر ملک و دولت مہرہ بازن
 یکے خود بر حسب دل شاد میکرد
 یکے انگیختہ منصوبہ گنج
 یکے رالاف گوہر بارش میخ
 نشستہ عشق عرض حسن می دید
 باستقبال پیش از خود دویدند
 کہ خورشید فلک چون نر برین است
 چو آید آب بر خیزد و تیمم
 برائے میمان خلوتگاہ آست
 لباس فقر در براز پے کیست

مرا قبایلش چنان دانم که شاه است
 یا و خویش بست مانا هم را و
 تبسم کرده زاهد با جنک گفت
 که این صاحبقران آرام نام است
 بخون شمنان این شیر مرست
 ز تیرش زهر ماری کرده هرزه
 بچشمش پیل راسته نماده
 و گر این بچمن گیتی ستان است
 نزدیک روغن چرانے هر دو پرنو
 براسے خاطر من راجه حیرت
 مردن شیر دیوان این دوزخ
 کنون دوقست رام نوجوانا
 از اندر رام را شوق کمانست
 جنک بشنید و در تعظیم فسر و
 ز خانه صد کشش بیرون نهادند
 به پیش رام آوردند گردون
 زده دست آن کمان بزرگفرمان

که پیشانیش بر دولت گواهاست
 که چون خورشید سے تابد به او
 شکر خندید و در گفتن گرفت
 به تیغ برق تیغش هم نیام است
 چون خورشیدست صد خنجر بیکست
 ز شمشیرش بشیر شرزه لرزه
 چستی بلکه خود هستی نماده
 باز و با برادر هم عنان است
 چو گوهر را ده نیسان و کافور
 ز بهر قتل دیوان دادرست
 دل یک عالمی کردند خورسند
 که در جمع کشد پیشیت کمان را
 که زرب چشم خوابان زابروست
 اشارت کرد که آرند آن کمان رود
 چو برج قوس بر گردون نهادند
 سبک از قید قهر بان ساخت بیرون
 کمان برگوشه ابروش قربان

ز به قیدی بقید زنگندش
 بگفت از چاشنی قوس قزح زده
 که بیدارش ز خواب عمر با کرد
 کزان سخته شد و چون دست گسست
 که ماه نوشدا ز نوبرج بهرام
 در آمد شترے در خانه خویش
 مه و خورزان قران سعد شد ز من
 نگشته خم کمان ابر و سے او
 ز سمش لرزه در ایان فتاده
 چنین معنی بغیر از من که یابد
 کشیدی و د کمان خوش خوش بیکبار
 چو مردان گوی از میدان بدر برد
 کمان خس چو طفلان را بسازی
 چو سستی ز دست خود میداند
 چو طالع یار باشد زان چه باک است
 ز بهیستن که زود آرد شکستن
 چو پیوندے که هرگز نشکند باز

چو آتش نرم کرده بست بندش
 جوان قوس قزح را ساخت زده
 از ان در چاشنی خمیازه آورد
 بنوعی دست کرد آن قبضه راجست
 زرقه در کمان حسانه مگرام
 نه در شد در کمان ام ظفر کیش
 شرف شد شتری ز زهره را و ج
 کشیده قوس گردون بازوی او
 کشیده آن کمان ابر و کشاوه
 جهان لرزد چو مهر از قوس تابد
 از ان ابر و کمان گفت ای کماندا
 کمان شکست و تیرش بر هدف خود
 شکسته قبضه اش در ترک تازی
 کمان اندر شکستن دوشش آواز
 کمان شکست ارچه سمناک است
 کمان شکست بهر عفت بستن
 شکستن گردن پیوند را ساز

که دید هست از شکستن شاو خرم
عجب بود آن شکستن و عجب تر
نه تنها رام شکست آن کمان را
جبانے مدے راول شکسته
بخت عشق عاشق کار خود کرد
رودان گشتند رایان ز حد بیش
مثل نین مثل ان وقت بست است
چو زانغان زان کما زاپس ندیدند
بنک در بر کشید و کرد اکرام
حامل از گهر ز نارش فلکند
بنامش نامزد چون گشت سیتا

خریدار کمان و صاحبش هم
تماشاگر خرمین ترازمکان گر
کمر باسه همه نظاره گان را
بچشم حاسدان تیر کشته
هوس را گر می بینگاهم شد سرد
ز بیگانه نعل شرمند و از خویش
که بگریز از کمان گرچه شکست است
که دیگر را بر دے خود میر میدند
کشید و قشقه بر پیشانی رام
به دامادی خویش ساخت خورند
فرستاد این خبر مرده پدرا

آمدن اچھ جھرت از شهر و ده در ترهت بهجت که ز خدای رام
دل جھرت بنایت شادمان شد
چو داد این مرده بخت کیتبادی
بدست نوبته کوس سفر ساز
ز بس شادے برورده پڑبال
پشت پیل تخت بخت نهما و
همان ساعت خوشمیش آمد و شنید
ز ده کوس سفر باطل شادی
باطل شادمانے شد هم او
رودان فیل چشم هر یک دنبال
چو ز رین قلعه بر کوه نولاد

بجانش گشت راحت محنت راه
بنک بارام و همچنین چند منزل
فرود آینه بند می رونق شهر
بشهر آینه بند می از رخ رام
فرود آورد و اندر جشن گاهے
بنک در پیش جھرت دست بسته
ز بس آئین مجلس ساز کرده
فریر سایه بانها گلزاران
پر زرادان برقص و نغمه سرگرم
جد اهر گوشت بزم میگلاران
بنک گفت جھرت چیست میزیر
بنک مشاطه را کرده اشارت
که سیتا را بپوشانند زیور
ز حسنش گرچه بد مشاطه سنزل
چو زوشانه بفرق آن پرمی زد
چو دست عشق زلفش از درازی
ز زلفش موی بافی گشت آئین

بشهر ترهت آمد بعد یک ماه
با استقبال و رفتند خوشدل
غلط گفتم چه شهر آرایش دهر
بنو خورشید بندے یافته نام
شده مهمان شاهی کج کلاهے
دو زانو از پے خدمت شسته
زمین بر آسمان صد ناز کرد
چو بر گلزار ابر نو بهاران
سر پا شوخ و سر تا قدم شرم
به نقل و باد و سرخوش جرحه خواران
بکار خیر نتوان کرد تا خیر
که روان اهل حرم راده بشارت
عروسانه بیارایند دختر
برای رسم شد در کار مشغول
ز آرایش فرود نگذاشت یک مو
بپایه کرد و باطلحال بازی
که تا نیفتد ز پای خویش پائین

چو دیده موے بندش گفت بھر
 چو زیب کاکل مشکین او دید
 نه دُر پُر کرد فراق و لسان را
 ز مردار بد گوشتش زهره تی تاب
 به پیشانی چو عفت گوهر اوخت
 زمین از سایه آن نازنین حو
 ز سرمه ست ترش چشم مستش
 حدیث آن بان یاری من نیست
 بهر چون خورشید تابسته از نور
 ز عفت ساخت گلگون را ساز
 بساخون زخمت ناز خود نمایش
 کف و تنش خمار رنگ شکست
 لباس سرخ کرده پائے تافرق
 جالش چون نمود آرایش عشق
 بپایش گشت رنگ آرای جاوگ
 بسین ساق او زربوسه میداد
 چو چشم عاشقان شد گوهر آما

که دلم بسته باد این ستمگر
 بنفشه در چین زان طره برید
 شب نموده راه کماشان را
 که می افزود نور از آتش و آب
 گل از شبنم به پیشانی عرق زخمت
 سراپا گشته عرق ز یور و نور
 ز پان شاداب لعل می پیش
 سخن کوته که جای دم زدن نیست
 جالش بے نقاب او دیده ستور
 حیاے او نقاب متعنه انداز
 بدتش خونبهار رنگ خنایش
 لب لعلش مکر ز لبوسه بر دست
 سراپایش ز یور و زگر عرق
 بر آرایش فزود آرایش عشق
 شفق رازد بهشت پای جادک
 خوش آن سیم که ز در پایش فنا
 به تجانه پریش گر بیک پای

بنخلو تکه برهن آتش افروخت
 اگر ز دوا من معشوق و عاشق
 بران هر دو دعالے بید میخون
 مرشادی نست جام آخس عشق
 بگرد شعله گشت آن چشمه نور
 بشمع رو سے شان پُرانه جان خست
 بدن بر گرد آتش کرده قصان
 بگرد خویش خواهم گشتن امروز
 ز هر جانب مبارکباد برخاست
 نثار هر دو مه گوهر فشانند
 براسے رو نمائی تازه باغی
 جنگ را چون زخمت روشن اختر
 و گرداد و سبک تر کرد گردن
 دو دختر داشت دیگر از برادر
 یکے زانها بد امان برت بست
 بیک شب کرده آن هر چار شادی
 براسے دختران و چار و اماو

ز بعد بید نمود و هم چون نخوت
 نموده باور و ن بید و ن افق
 بگرد آتش طاعت بگرداند
 به گشت گشت گرد آتش عشق
 که گرد و گرد شمعش آتش طور
 که از آتش رخ شان باز شجاعت
 بگرد و یکد گشتند از جان
 که میگردم بگرد آن دل افرو
 ز اهل نغمه هم فریاد برداشت
 چو گوهر داده شد خست ز فشانند
 فلک مه داد و حیرت شب چراغی
 فرد شد بار و دختر خواند از سر
 حقیقه و خست خود را به پنهان
 که با سیتا امید ییش برابر
 و گرد را با ستر کن رشته پیوست
 بنخل بختش آمد بار شادی
 زانده شمر فراوان گنجا داد

نیامد از و انش بوسه تنگ
نصبت شدن اجهسرت از جنات ملاقات کردن سلم و راه

همی آمد از بهر سوار
چو خرگاه رده در کو بهاری
بشوق عاشق آن معشوق سرت
نگاه رام مست مغل و س
جنک در وقت نصبت بادم سز
جنک در ره ذاع دوستان داد
چو از نهیمه آمد بپایان
بناکه خاست گرد هونایک
برآمد پر سر ام از کوچه صحر
ندانم من کیم من پر سر ام
منم فرزند جد اکن برهن
ز طاعت که کشید خم خبر تیز
وزیرم زهره زرم آزمایان
نچست گرد گیتی بیت و یکبار
شنیدم که اندر شهر تیرت

پیل آسمان پیکر عمارت
چو فانوس فروزان از حصاری
سان شمع در فانوس شبست
دل مخمور چون از شیشه
سه مندل باغریزان همی کرد
غریزان را سر در پیش افتاد
شگون بد زهر سوشد نمایان
به لعل آتش در دیده خاک
بقصد قتل شان گفت آشکار
زمین در لرزه می آید ز نام
که بهر کینه خون پدر زن
بهنت اقلیم کردم عام خوزیر
به آب تیغ شستم نام رایان
بخشیدم بر اهل زمار
کمان بر من کشیده ام حبست

کمان بشن در فرمان من هست
نخن با چست می اوده که گوید
بچشم خویش مرگ خویش چون دید
تمامی لشکرش شد نیست از هست
برآمد رام در میدان که است
پدر هر چند منع از جنگ فرمود
بجمله چون کمان بشن شکست
مرهمش پر سر ام آمد ز نه سار
جوابش داد آن شیر خشیان
ترا از نام نیردان چون نه بخشم
مرا بخشیدن آسانست آسان
بفرماتا ازین صحرا نه خچیر
بصدالحاج دیگر پر سر ام
بگفتا جان بشن و شخص را
مکن نامید طاعت این بوزار
ز نهارش بخشید آن جوانمرد
پدر صد آفرین داد و سپاهش

کز و تیری ظفر اندازم از دست
کمان من کشد یا جنک جوید
مرصرت جبرست نامید نالید
بخون شست از حیات خوشین دست
پدر را اولی ساخت شش
دلیر آمد کمانش از دست بر بود
بقصد او خدنگی ماند برست
که از بهر خداجانم نگه دار
که جان من فدای نام نیردان
چو گفتم نام او جان چون نه بخشم
دلی خالی نیفتد تیر مردان
عبادت خانه ات اندازم او تیر
نگند از اشک خونها به بجایش
که گرد گرد نامت نیکنام
نشان تیر خود ساوین نگون
هر آنچه خواست دشمن او جان کرد
که عاجز کرد و بخشیدی گناهش

دگر تا تحت گه شگلشن آباد
ز ره رفتن نیا سودند چون باد

آوردن ام سیتار اورا و ده و نجاه خود نشستن با یکدیگر

سعادت هر کرا شد سایه سیر
بدولت مختش گرد و فرا موش
بخوشوقستی زید نازان مه سال
که آورده آنچنان حور پری زاد
ز نور افشان جبین آن دلارام
چو رام آمد بقصر آسمان کلخ
چو شوقش بر نقاب شرم زد دست
تفرج کرد و به خجست بهار
شد به هر لحظه زان گلگشت امید
دو آینه مقابل رو نمودند
بنظاره چنان ذوق نظر بود
گه آویختی در شاخ سبیل
گه چون زلف در پایش نهاد
گه در شام زان وی جهان تاب
چو روزش شب شدی از زلفش

ز دے دندان بران لعل شکر خند
چو دید از رام زنیسان ترک تازی
برادے بوسه و از یار میخواست
چنان بوسیده لعل نازش
باندازه کرشمه سین سوراخ
ز شرم خنده آن لعل در پوش
بسم چون لبش را جسلوه که کرد
شکر پاخ چکاند از نوش خندی
مطر بایش و به گل آگند
تو گوئی در ارم شد چشمه خور
گه خفته ز زلفش چشم بیدار
ز زلف و روے جانانش شب زور
دو بیدل مست ذوق جانفشانی
حیار آرزو در باز بسته
دو سر دانا ز با هم دوش برداش
صنم هر که سر و دنا زے گفت
فسونے یکدیگر آتش خنده

عقیقش را بنام خویش میکنند
صنم هم شد ویر بوسه بازی
چو طفلے داده خود باز میخواست
کران شد نقش پید ابرگینش
بتاراج تجله دید و گستاخ
در گوشش عرق شد بر بنا گوش
نمک از شکرستان چاشنی خور
ختمان شراب ناب قندے
بخواب ناز بردے آن دو لبند
آب ز ندگانے شیر و شکر
که دیدے روز روشن شب تاب
شب معراج بودے عید نور
نیاز دنا ز باز از هم عنانے
چونا محرم برون در شسته
ز باغ آرزو رسته هم آغوش
برهن سوز دل با سازے گفت
صنم با برهن سر تے نماده

بہ بستر آن دو گل درخو بروئے
گئے گفتے صنم بے بادہ خورده
گئے عاشق از ان معشوق طراز
سیکھے شد جان و تنہا بے تکلف
من و تو از میان بیرون زدہ کام
بہار زندگے شان جاودان بُو
حواس خاطر ان ہر دو دلدار
دو گل فرق عرق ز انسان کہو
پس از دیرے چو بکشاؤ آن مہما
در شکاب زندگے شان آسمان مڑ
گئے زمین کار غیرت کار فرمود

مصلحت کردن راجہ بہرت با وزیران بہبت جلوس ام بہرت شہا
وحیلہ انجمن مادر بہرت برائے اخراج رام

چو بہرت در او نہشت بستان
بخلوت مصلحت بہت از وزیران
مرا عمر آجہ آگشتہ ام پیر
نزدست پیر ناید کار شایہ

چو رام من جوان و شیر مردوت
ہمان بہت کہ بہرختش نشانم
روم پس در بہ بندم بر رخ غیر
برائے رائے ہر کس آفرین کرد
مقرر شد کہ فرود ارام بہت
برائے کار فرما رائے فرمود
بہمے بروند این مردہ نہانی
چو بشنید این بشارت مادر ام
کنیز بہرت ازین غیرت بر شفت
کہ در عشق تو بہرت بیوفا شد
بہت ملک اورائے نشانہ
ترا اگر اعتماد مہر او بہت
پے تدبیر خود مردانہ بر خیز
جو ایش داد و دل داد و گہرخت
مرا بہرت ز جان فرمان پذیرا
زخم تا نگر چشمش نخواہد
وراز نام دل او بے نیازا

نزدتیش انچہ آمد کس نکر دست
بہت خود بہا جشن زرفشام
پرستش گر شوم و رگوشہ دیہ
مخم آمد و ساعت گزین کرد
نزدت رائے یابد ہسر و بخت
کہ اسباب جلو کشش ساز بوجو
برائے رام بھہر مردہ گاہ
کفش نیشان شد از باران نوا
بگوش مادر بہرت این سخن گفت
از ان مہرش بہ پور کو سلا شد
نزدت بہرت رانا میدمانہ
نعیمت دان مد شب نصبت از دست
بکار بہرت شو منصوبہ انگیز
بران ولسوزیش صد آفرین گفت
کہ در زنجیر زلف من اسیرا
شود بیاب اگر زلفم نہا بہ
سر زلف مرا رشتہ درازا

نیا ز اوز ز ناز من نجس با د
 جو علم و رشک خندے کند وید
 سب باه عشق مے آریم کنون
 ز زلف آبتن فتنه کنم شب
 ز تاب طره گیرم جادوئے وام
 بهشت پازنم روئے نیایش
 حریفی کرده ز دوست نه بازم
 چو هبتر در حرم شمع شبستان
 که جام مهر چون لبر زینوست
 گلستان شبستان را چه شد زیب
 فسون چا پلوسه خواند بسیار
 برون از ناز فوج عشوه آراست
 چو شد نزد یکا از ان فسون میدان
 ضرورت شد که ناز دوست آرا
 بنوع کیکی داده جوابش
 که بدعهدی بعشق امیسا و نیز
 درون بیگانه بیرون آشنائی

ز تیغ عشوه ام خوش بکل با
 ز لب لب تشنگی آید زبان سیر
 که تا زرم بر شکیب او شب خون
 زبان بندش کنم از جنبش لب
 که گنگش کنم چون حلت دم
 تماثل کش کنم از تیغ نازش
 فریش داده کار خود بازم
 فسرده یافت و زخو و ماند حیران
 بهار زندگه پز مرده چوست
 چراغش را مگر زو باد آسب
 نیامد آن پرے لیکن به گفتا
 درون از عشق حسن او و دست
 هلاک مرغ دام از بس طپیدن
 به خناید بران مرغ گرفتار
 که معشوقه ترا دید از عتابش
 ز بدعهدان نشاید غیبر برین
 بمشوفان را مکن بیوفائی

به بدعهدی نسل کردی فارا
 جفا کار و لم تا که کنه لیش
 چنان کرد از وفا عهد کو انکا
 جوابش داد کای خود وی خود را
 چنان عهد کهن سازم فواموش
 صنم گفتش که یادت باد بر جان
 منت هست به پیکانها سے ولد و
 ز دلسوزی نخوردیم هیچ خرم
 بران خنوار گے خود دادی نهان
 که و ادم انچه باشد آرزویت
 گرفت از تو من وعده دارم
 که هر که از تو خواهم آرزوئی
 کنون زین کج روئے مردانه کرد
 کنه گرانزه پیمان کهن را
 بدست و دیگر باره قسم خورد
 چو دید آن عشوه ساز فتنه گیر
 باتش خواست سوز خان مالش

نیا و روئے بخاطر عهد مارا
 وفادارے بیا موز از غم خویش
 که شد نام جو آنے زو و فاداً
 چه بدعهدی ز من سرزد بفراے
 وفا از هر بن مویم ز ناز خوش
 چو زخمی آمدے از جنگ دیوان
 سرت ماندم ز نال و چل شبهار و
 به تیار ت نکردم خواب یک دم
 ندانم وعده کردی یا زدی لا
 دل و جانم فدا سے تار مویت
 بدل بستم گره وعده قسم هم
 به بخشه و نه بنی هیچ سولے
 کرے وعده را باید وفا کرد
 کشایم با تو زین خواهش سخن را
 نه اندیشید که صافست یا درد
 که از باد فسون گشت تشن تیز
 نهاد آن را ز نهان در میانش

کہ شاہا این دو خواہش بہن بخش
یکے اقبال بہرت از انصرارے
ازین گفتار حیران ماند بہرت
نہ صبر آن کز و گرد و بخدا رام
گرہ شد بر لب از حیرت جویش
چہ نفیش برد از کف دست مایہ
زبان شد خنجر خصم از بہانہ
ہمہ شب چون عسکر میکند جانے
برائے بہرت فرمان شد کہ بشاب

اخراج کردن بہرت رام را در وانشان ام و سیتا و پچھن
بصحرائے حیرت رکوت

سحر چون ماند بر سر شاہین تاج
مہ برج شرف رام جو آن تخت
بشاہے جلوس آمد بدرگاہ
ز پس ویر انتظارش در حرم ت
زمین بوسید زانو زد او بگرد
پدر از شرم رویش مشیت پاویہ

ز بہن آسمان شد ماہ اخراج
دلے عمدہ دیو آسمان نجبت
نیامد از شبستان چون دشاہ
بپاسے سر نہ از سے قدم ت
بخاک افتادش دید عجیب کرد
ز بیم وعده حالش را نہ پرسید

ولیکن مادر بہرت آن زمان گفت
کہ از بہرت دو وعده شتم پیش
بفرق بہرت باید دادش تاج
ز بخت بد چو رام آن نقش کج وید
وران شاہی یکا یک شد غم اندو
پدر را دودل گفتا میسنڈیش
منکو کردی وفاے عمدہ خود یاد
بجویم از رضاے تو سعادت
اگر خصمت و سہ خصمت ز ماو
بسامیم سر برین خاک گفت پاپے
بفرمائش بیاسے مادر افتاد
کہ از من نیست شہر ابر دل آزا
تو از در دفرا تم بر مکش آہ
اگر عمر ست بعد از چاروہ سال
ز حیرت من دل ت ماچند باشد
نہان پر سید ان بیدل ہانجا
کہ ہمہ بردش نبود ز ناموس

ہان حسرتی کہ نتوان گفتن آن گفت
کنون بہر وفاے وعدہ خویش
ترا تا چاروہ سال است اخراج
درون بگوسیت بیرون ہر خندید
خسوفے بود گوئے غیر معہود
ترا داعم مجازی خالق خویش
کہ صد جانم فدائے عمدہ تو بیا
اطاعت داعم از طاعت زیادت
بگیرم ورنہ فرمان تو بر سر
مشتابم سوے صحرا از ہمین جا
کہ خصمت شدن مردانہ دل
وفاے عمدہ آورش بدین کا
مکن زمین طعنہ آزار دل شاہ
ز پا بوس تو یا ہم تاج و اقبال
بہرت چون من ترا فرزند باشد
کہ حیران ماندہ ام در کار سیتا
بما تم جان و ہر بے من ہوس

چو میدانست عشق آن دو دلبند
جوابش داد گفت ای ناز پرورد
همان بهت که همراهت بودیا
مرد لسو ز بے برادرین همراه
چو ساز نامراد یسا بیار است
ز بابوشش مراد جان برآورد
رضایا خاک رومالید بر برد
جبین چون سود بز خاک کف پا
ز خاکستر گلش میگشت شاداب
ز خاکستر رخ سیراب نهفت
از ان غیرت که خورشید چون گل اندو
وز انجا شد و ان می بیابان
ز تاشید غمش میگشت خناب
وران دم کیکنی را گفت جسرت
مرا بگذارتا همراه فرزند
یقین دانم که خواهم مرد بے او
بخشاور نه اسے پر کار دشمن

یقین تر گشت استحکام پیوند
همینخوانند زن را سایه مرد
پے دفع ملال آید ترا کار
شریک روز بد شد خواه ناخوا
ز ما دریافت نصحت از پدر خواست
کایم گفت را و بیای خود کرد
چو سناسے بسر شو لید ه کیسو
شد آینه ز خاکستر مصفا
چو صاف از بید گرد و باد ه ناب
بگل خورشید عالمتاب نهفت
بجای دست صندل جمله تن سود
بران غربت در و دیوار گریان
دل مرغ هواد ما ہے آب
مبارک باد بر بهرت تو دولت
بصحر خوش ز نغم باوی دهنه
که نتوان زلیست در بهر خیال رود
گرفتے خون من ناحق بگردون

فسو نگر زن بابلیه بیک دم
چو رام آن درد دل کرد از پد گشت
تسلیم پدر کرد و روان شد
هر آن گنجی که بودش در خست
جوان مردانه در ره رام آزاد
از ان بخشید گنج خود تماشے
تماشے شهر از سر ساخت پا
همی گفتند با خود از دل خون
بویرانے قسم خور دیم بزر
دلاسا داده میگفت آن یگانہ
بمنت نیزے گفت آن سز و نرا
چو عاجز شد سلیمان زان صفت مو
سحر چون رام را مردم ندیدند
ضرورت باز سوے شهر رفتند
بصحر آرام و سیتا و برادر
نه در تن طاقت و نه در دل آرام
گے از حشر مادر زار میرفت

برون کرد از آرام حوا و آدم
ز دردش محنت خود شد فراموش
برون از شهر چون از جسم جان شد
بخت جان کرم کرد آن یگانہ
حشم ز اہم بهر کس خواست میداد
که سازد تو شہر و نه یگانہ
بہر اہش گرفته رہ بصحر
کہ ماترک وطن کردیم اکنون
کہ نتوان ماند از ہر جا رود خیر
کہ برگردید اکنون سوے خانہ
ز ہر اہش نئے آمد کسے باز
بشب بگوخت زانہا کردہ پے گلو
بجسرت آہ سزا دل کشیدند
جگو پڑ خون و دل پڑ ہر رفتند
روان حیران تراز عاصی بچش
ہمیکردند الفت باد و دودام
کہ از درد پدر خو نبار میرفت

بویرانے دلش خو کرو چون گنج
ز شہر و کوہ و دشت آزاد بگذشت
صنم آنجا ز رام خیر نیت

ہم سے استخوانے گشتہ از رنج
ز آب گنگ بچون باو بگذشت
اجازت خواست نہر غسل طاعت

غسل کردن سیتا در آب گنگ

چو قصد غسل کرو آن سرو گلرنگ
کنار آب زنت آن شک متاب
کشید از بر پرند ز عرفانے
ز ماہش آب پل بر عیش شکست
نمود از پر توے آن شمع کا نور
در عکس خویش نہ ز آئینہ آب
آب از شوق در شدست و مدہوش
بجود او بجان گرداب گردید
ز شادی پاسے خود کردہ فراموش
چو بادہ آب گشتے مستی افزاے
چو ماہے شد در آب آن ماہ لکیش
چو جوے باغ پہنوشد ز تاثیر
بدوق پاسے بوس آن پری ہیر

آب زند گے شد آتشا گنگ
نگند از سایہ آتش در دل آب
برون آمد نہ از ابرکتانے
جماہش قبہ ماے عید می بست
چو از عکس آئینہ آب پر نور
چو ماہے شد ز عشق آب بیاب
کہ عکس خویش را گیرد در آغوش
مرشادے موج اندر خود بگنجید
ز بوس پاسے اورفت آب از ہوش
ز تاثیر خیال حسن خود راے
پرستش را اگر برد آب ز آتش
ہمہ آب انگبین و بادہ و شیر
روان آب از دامن چشمہ مہر

ز آب روی خود واد آب را آب
از ان صافی بدن گشت آب چون
چو گل شستہ ز شبنم آب روا
عنفا شد جان گنگ از غسل آن رو
ہوے آن نسیم کو بہارے
چو جا در آب کرد آن راحت جان
صدف گوہر شاعر لعل او ساخت
آب آن ماہ رو چون جلوہ نو کرد
اگر گنگ از بہشت اول بدر شد
چو بر سر رنجے آب آن بت بست
چو بعد از غسل پا از آب برزد
برون شد چون ز آب کن نازنین جو
قوی شد قول اہل ہند مانا
بر رفتن شمس از آب روان
آب اندر شدہ بتیاب ماہے
شد آن بلقیس از ان سے جمشید
چو دیدہ رام روی آن صنم را

ہنوز آن آبرو باقیست آبر
سرا پا پہچو در زان آب شد پڑ
بروے آب افزو و آب روا
بحالست آب از ان تیر گے شو
ہلاک باز گشتن آب جاری
ز رشک گنگ جان دادا بچون
بفرق موش ماہی عنبر انداخت
دل نیل و نواز خورشید شد سر
بہشت ثمانے اندر گنگ در شد
در دستش آب ہم میرفت از دست
نہال آتشین از آب سزد
عالم زد جو شش نوارہ نور
کہ ماہ آمد برون بیشک ز دریا
وطن آتشکدہ شد ماہی نرا
طہید و آب چون بی آب ماہی
ز برج آب شد تحویل خورشید
فراموش کرد آن دیرینہ غم را

روان شد رام ز انجا بادل لیش	ز سرحد پدیده روزی ره بیش
بصحرای گاه چستر کوت جا کرد	عبادت خانه اودن بسا کرد
بیاد حق در انجا شادمان شد	بطاعت پیشواے زاهدان شد

در بیان وفات کردن اچہ حبیرت در فراق رام

چو پیش آمد بران راسے خرمند	ز عشق زن بلاے حیر نورمند
ز روی بازے این گرگ انضر	بدر شد یوسف خود را برادر
مندانست این که بے دیدر محبوب	رود جانفش لبان چشم یعقوب
توحیرت در دہانش ماند گشت	چو مستی کو زمستی خویش رکشت
برای واپسین نظارہ رام	چو جان آہنر برآمد بر لب بام
بچشم خویش دید آن رفتن جان	چو ز گس زار چشمش ماند حیران
گمے دیدن بر دوشکاش دان شد	چو نور چشم چشمش ہم روان شد
چو شد نزدیک آن کز رفتن دور	ز چشم مست گرد و بادہ مستور
دلش گشت از خار حیرت بیاب	دران بیتابے آمد آخرین خواب
نگہ بر روی جانان بود مساز	کہ مرغ روحش از تن کرد پرواز
نشد پنهان ہسنوز از چشم خونہا	کہ روز زندگانے شد شب تار
چو حیر دوست نگذازد بین جان	خوشا کو جان دہر در وصل جانان
دران جان اودش حیرانے چاہست	کہ جانفش رفت بیجان چون توان شد

چو حیرت در فراق ام جان ا	ز غم در خان و دانش آتش افنا د
بہر گریان برسم خویش و آئین	مہیا ساختہ تجہیز و تکفین
بدوش خویش تن بر دآن جنازہ	بطفلی دید بہر ت این داغ تازہ
برسم ہندوان در جامی موعود	سلے آراستہ از صندل وعود
ز عشق آتش کر دند بس دام	چنانکہ ندان شراب صرف بیجام
مندانم عاشق از طالع چہ اندخت	برگ وزندگانے بایدش سخت
شد آتش مجسمہ ز جسم اوعود	میشام عشق خوشبو گشت از ان دود
بران خاک ترے از آتش دل	زوند آتش دوبارہ اہل محفل
زrab عشق گشت از شعلہ معمور	چو شمع از سوختن شد جملہ تن نور
از ان آتش کہ عشق از دم برآورد	اگر شمع و اگر پروانہ بد سوخت
تنش ہم سوخت زان آتش چو جان	آب گنگ بردند استخوانش
جما بے گشت تاج کجکلا ہے	ہمارا استخوان خوردند ماکہ
مخوشہ گشت شمشیر ظفر یاب	کہ کارش بود با آن آتش و آب
خواب آباد گیتے کم خراج است	در نیجاقت دستے بے زوہت
ازین ویرانہ بے گنج پرمار	برو چون شیر مردان جان بگمار
دو ساغر دار و این نیلی خمدون	یکے پر ز ہر دان دیگر پر از خون
ز بزم دور آن پر ہیند باید	کہ جام ز ہر خون خوردن نشاید

کست تا ماتم ز اسے یگانہ
 ز شپش خون دل چون چشمہ ز وجوش
 چون نور ویدہ اشش بود آن گزیدہ
 سپہ یکسر سپہ پوشید و گریان
 پر یچہر ان بماتم جہر خستند
 ماتم داشت مہر گیتے افرو
 اگر چه بہر سوغش داشت بسیار
 چہ در سوغ کسان بایشستن
 ندانم تا اگر خوانم بشیون

مشورت کردن وزیران با بہر بہت مجلس اؤ منع کردن بہر
 وزیران و آمدن چتر کوت بہت آوردن ام و انکار کردن ام اور ملکیت

بپایان چون رسید ایام ماتم
 بہ پیش بہر گفتند این سخن را
 بساید شد ز ملک اکنون خبر
 چو بہر بہت چشمہ عاقبت بین
 روانانے جوابی داد و انسان
 مرا ہر چند بہر ت داد افسر

وزیران مشورت کردند ہم
 کہ شاہان آدو کن عہد کن را
 جہان چون بیوہ باشد بے جہاندا
 ولیعهدش توئے بر تخت نشین
 کہ آب زرنوید عقل بر جان
 ولیکن بہت این حق برادر

تصرف چون کم بر من حر است
 ہمان بہتر کہ در صحر اشتباہ
 بیارم بر سر تختش نشانم
 بد لہا زین سخن افسر و وحیرت
 بہت وجوی رام از جان شتابان
 چشم بر دو سپاہ بیکران را
 و ران صحرا کردہ ز اہدان دید
 یقین شد در دل آن قوم بحیر
 بپانچ سپہ را ہد با بہر گفت
 چو رام از ملک دولت گشت مغرور
 لباس فقر پوشیدست در بر
 محور و برگ گیاہ ترورین شست
 تو اکنون رام را بہر چہ جوئے
 بہر بگریست کامی فوزانہ زما
 کہ اصلا نیستم بارام دشمن
 ولیکن بہر آن سجویم اورا
 مرا اورام را بہر ت پدر بو

کہ این دولت نصیب بخت راست
 نہ ہر جا رام را جستہ بیایم
 من اندر خدمت او جان فشانم
 کہ حنت ای بہر بر صدق نیست
 روان شد با وزیران در میان
 بہ محل بر نشاندہ مادران را
 بہر ت زانہا چو حال ام پرسید
 کہ بہر قتل رام آمد برادر
 کہ اسے فوزانہ را می با خبر خست
 بکار طاعت یزوت بہت مشغول
 مرگشش بالمش و از خاک بستر
 از و بگہر کہ او از خویش بگشت
 بے آزار جانفش چند پوئے
 خدا بر صدق گفتار است شاہد
 بدین تہمت چہ آزاری دل کن
 ز سر گویم تمامی گفت و گورا
 بدولت بر سر ماتاچ سرور

برهنه اندزان افسر مرا
 براغ تازه من مره نه
 سخن بشنید زاهد آفرین گفت
 شب مهانش کرد و روز نصرت
 چو رام آن کرد و شکر را نظر کرد
 بسیتا گفت پنهان شو تو در غار
 بهین در دشت تا این لشکر گیت
 زنگه بچمن نظر بر لشکر انداخت
 فرود آمد دوان از تیغ کهسار
 بگفت اے رام در بر گیر جوش
 نهان دشن بیکانه برخاست
 بهرت بر قتل ما شکر کشید است
 بکوشد که خود اینجا آمد امرو
 و به فتوای خوش دشمن دوست
 بر اے قتل ما آمد صحرا
 شنیده رام نام بهرت و لشکر
 نخواهد بود که اے انچه تقریر

کنون خواهم پدر باشد برادر
 اگر دانه نشان او بمن ده
 نشانش هم برای دورین گفت
 نشانش یافت شد راهی بعیت
 دلش را بر خسر دجست اثر کرد
 به بچمن گفت رو بالا کهسار
 کسے را قصد ما اینجا پیچیت
 علم دید و نشان بهرت شناخت
 شود تا رام از نیمنه خبر دار
 میاشو که نزدیک است دشمن
 که آتش بهر ما از خانه برخاست
 به فوج بیکران اینجا رسید است
 هفت سازم به بیکانهای دلدو
 که اکنون خون او برگردن اوست
 و گرنه چسیت کار بهرت اینجا
 جواش و او خندان اے برادر
 و گریه باش چنین سهل است تدبیر

درین اندیشه چشمتش بود و راه
 به تنها بهرت زان لشکر پیاده
 نوازشش کرده و در بر گرفتش
 و دیران پدر را کرد اعزاز
 دران لشکر کم و مه هر کس بود
 زیارت کرد زان پس مادران را
 بگوش بهرت پنهان گفت پس ام
 پدر از بند خوشنود است یانه
 به نجات بود شخص نازنینش
 بهرت بگریست گفت ای ام آزاد
 کنون ما بے پدر و یتیم
 بیا چون ابر بر ما سایه افکن
 چو بشنید این سخن رام از برادر
 ضرورت شد دریدن جامه جان
 بروش آب وادن آیدش یاد
 بزاری گفت مرگ آیا چه خواست
 چو فارغ گشت رام از وادن آب

نظر بر روی بهرت افتاد ناگاه
 زمین بوسید و در پایش نهاد
 حدیث باز پرس از سر گرفتش
 سر از ساخت از پیش سر نواز
 بقدر حالتش اعزاز فرمود
 بخوشنودی نقد میساخت جازا
 که از بهرت چه آورد دید پیغام
 پسر ایا فرمود است یانه
 در خاست خورشید جنبش
 پدر خود رام گویان بی تو جان او
 دران گلشن چو غنچه بے نسیم
 به احسان لبکشان بزمرد گلشن
 بیا تم خاک ره افشان بر سر
 نبودش جامه آچاک گریبان
 هم از دست و هم از چشم آب میداد
 کزان دریا که ما محتاج آب است
 بهرت گفتش که ای مهر جانا تاب

بیا تو تخت گاه از سر باری
هم امروز است این فرخنده ساحت
جوابش داد آن فرزند دهر
بصحرایا بگردم چارده سال
چو کردم با پدر آرزو زاین عهد
وگر باره بهرت افتاده بر پای
نه آئے تا بشهر اندر شتابان
چو گفت و گویش از اندازہ شبیش
و را شناسے جوابش آن مردمند
بدلسوزے نصیحت کرد بسیار
برادر را بے پسند پدر دادم
چو لب بر لب زان پند نصیحت
رخصت کردن ام بهرت را با کفش چو بین و تعریف سلوک با شاهی او
بهرت آن کفش چو بین لبست بر سر
بنو میدے از انجا باز گردید
برون شهر او ده آمد بایستاد
که تو در قلعہ پیش ما دران باش

نه چشم آسمان نه منت پائے
که در شهر او ده آرسے سعادت
که من اکنون نخواهم رفت و شهر
تراز میند و باد آماج وقبال
کنون بهر وفاے آن کنم عهد
که اے سمند نشین کشور آراے
نخواهم رفت من هم زمین بیابان
لال افزود بر رام دل اندیش
خلاف مدعایش خور و سوسند
ز خواب غفلت او را ساخت بید
که باید داشتن این پسند مایاد
بهرت رکش چو بین ^{چو بین} و اورت
غزیش داشت از صد تلج گوهر
نیامد رام تنها باز گردید
ستر کن را بشهر اندر فرستاد
بخند شکاری شان با سبان باش

مراد شهر رستن خوش نیاید
بشهر اکنون چه بنیم رفته بهرت
همان بهتر که بے دید رخویشان
همانجا خانه کرد و ماند یک چند
نهاده کفش او بر تخت ناموس
ستاده دست بسته با وزیران
شندی گفته ایشان کماهی
به جسر رام از بس بستلابو
بسان رام موثر و لید و بر سر
زمین خواب شب کندید و خفته
که هر که رام را خاکست بالین
از ان سازم مناک این خوابگاه
نیاید از ادب بر خاک خوابم
بدنیسان میشدی بود و غنوش
و بعد رخصتش ام صفت آرا
نخود سر گوشه دارند هر یک
وگر نه دشت شانز سبب حبسیت

که از رستن بجان دشت فراید
که آنجا خود نه رام است نه بهرت
نه بنید چشم بر خون جای ایشان
بیا و رام جانمش بود و خورسند
سحرگاه آمدی کردی من کو
صالح ملک جسته از امیران
بدین تدبیر اندکے کار شاهی
طعاشش بے نمک برگ گیا بو
کلیم نعمت چون او کرده در پر
پزند و یکان خود این را ز گفته
مرا باید از و خوا بید پائین
که نتوانم برابر خفته شمر را
که پیش رام من سکے در حاکم
هزاران آفرین بر ماند بودش
به چمن گفت کین ز راه و صحر
همانا از من آزاوند بے شک
مرا هم خلوت شانز او گر کیست

برادر گفت کاین نزدان شناسان
 جگر زان فتنه کیشان ییش داند
 صریح این حرف با مامی نگویند
 که یاران منسدان کن پاک صحرا
 شنید و ماند خاموش آن فاجو
 بدل دارم کنون غرم روار
 درین صحرا مناسب نیست بودن
 در چتر کوٹ باید رفت بس و
 و بد آزار ما آمد شد می خلق
 هجوم خلق بس و در و سر آرد
 و گر آن زاهدان اینجا نمائند
 دران صحرا و گر نگرفت آرام

رفتن رام و چتر کوٹ بصحرای اتره زاهد ویدن سیتازن او و فر
 آمدن حلما از عالم بالا براس سیتا بدعای رن اهد

چو سیاحان بغرم جاس و گیر
 بهر صحرا و کوه و دشت و وادی
 تبرک دولت از دلدار و خوش
 صنم همراه روان شد با برادر
 شدی مشغول سیر نامرادی
 چو از دولت شود محنت فراموش

بروسه دوست هر جا راه چمید
 دلش جمع از پریشانان و اندو
 بهر وادی که بودی آب نایاب
 ز کوه سخت زان و غم نمی خورد
 درین زمان گل گفت آن مرغ آزاد
 چنان رفتی بجایان شاد و خندان
 بدو قی یک نگاه آن پری رو
 بهر گامی ز صحرا صد حین کاشت
 بجوهر از سایه آن سرو گلزنک
 بهر خاری که آن گلزنک بگذشت
 غزال مشک شد آهوز بویش
 بحیرت ماند و کبکان دران راه
 میان رام و لچمین جاس سیتا
 روان رام و برادر چون با گنگ
 چو لعل سفید مابین دو گوهر
 ممش تا بان میان رام و لچمین
 تماشا های صحرا دیده دید

رمانی
 بکا هوش مرغ گلزار آرام بود
 ربه آبی بر دست خسته کوه
 بلبل نوش خندش بود و لیر
 تجله خدا همراهی برود
 نجوابش با و شاهای نامد یار
 که هنگام خلاصی اهل زندان
 فد اکروی هزاران باغ میفو
 گلستان دان همراه خود داشت
 بلبل آتش شد چون زور سنگ
 چو نخل خشک مریم بار و گشت
 که صیچین داشت هر یک تار ویش
 که در دامان کرد افتاد چون ماه
 چو گل کرده میان رنگ و بو جا
 میان هر دو سیتا سرتی رنگ
 چو ماهی طالع از برج و سپیکر
 چو حق کز و شا بدگشته روشن
 بجاس آتره عابد رسید

تکلف برطرف برخوان زاهد
 زلفش را نیند کرد آنجا زیارت
 زن زاهد برسم میهانی
 پس از لطف و کرم با آن گل اندام
 چه مردانه مثل روان مثل زن
 بیس پر سید سر و سیمتن را
 توئی اندر زمان چون غنچه
 بهشتی حله های کسوت حور
 مرغ ز یورے لولای لالا
 سخن بر با تو اضع کرد و در بر
 مگر از بسکه بود آن لغت
 نه گنجید از طرب چون غنچه در پوست
 فراوان شادمانیها نمودند
 همانجا شب بجانان بود و مساز
 ز ذوق سیر بایار دل فرو
 همانا داشت زانرو لذت سیر
 چون خورشید آن جوانمرد جهان کرد

بشهر و میوه شد همان زاهد
 که سیصد قرن کارش بود طاعت
 بیتا کرد و بحد محرابی
 نصیحت کرد بهر حد مست رام
 که و بجوی شوی ست طاعت زن
 ستایش کرد و گفت آن حور زن
 ازان کردم دعا که عالم غیب
 معطر چون گل اندر مشک و کافور
 براسے تو فرود آید ز بالا
 لباس فاخره انواع زیور
 بداد عصمتش حق داد خلعت
 بخوبی جلوه گر شد در بر دوست
 بحسن و عشق خود هر یک فروز
 سحر که کرد و آهنگ سفر باز
 نمی ماندے چو به کجا شب زور
 که یار خویش را میدید بے غیر
 و دواعیست از یاران طلب کرد

دران صحرائشکار افکن شب و روز
 همی رفتی بمنزل چند فرنگ
 ز همش از وطن هر سو گریزان
 هر بازیم تیرش بادل لیش
 غزال سرمد چشم اندر بیابان
 صنم یک روز با سرو و سرسرا
 که تنگ آمد ز صیدت مرغ واهی
 چه باعث شد ترا بر شیوه صید
 شکار از حد فزون سازد سیدل
 ممکن برگور و آهوترکتازے
 زبان بکشاد شیرین لقمه شور
 مجو آزار کس کاین سل کار است
 صنم را و او پاسخ سحر آزار
 منفرد مانع صیدم تا توانی
 مراد ضمن آن کارست بسیار
 که میکرد دیوان قصد جان را
 سن از جگر نگهبانے این جمع
 گوزن و شیر و وزان آه و دیو
 جهان زو بر پلنگ آرد ماتنگ
 گوزن ان اشک هر آلوده ریزان
 بکام خویش بر دے سبب خویش
 بگرد خود ز تیرش یافت ترکان
 ز دلسوزی نصیحت کرد آغاز
 بدو ویشے نزدیک کارشاهی
 که سرگردان همگرددی بقیه
 که هست از خون ناحق غیر حاصل
 بجان دیگران تا چند بازی
 ممکن بر بے زبانان انقذ زور
 کم آزاری ز صاعے کرد گار است
 که صید دام زلفت جان من باد
 که تقریب شکار من ندانی
 و گرد نیستم راضے به آزار
 بشکل وحش و طیر این زاهدانرا
 ز نم این و حشیا ز تیر بے طمع

پری داو آفرین برکت دانی	لبش بوسید زان شیرین بانی
لحق ام در منزل سرکه بربتک	پزدیدن اندر اینجا فتنه اید عالم
هر جاکش سراج عابدیست	برای دیدش مشتاق بشافت
برین آئین در آمد با سمن بر	بنز نگاه سر بتک کسیر
جوانی خوش تقاباروی ساو	معلق در هوا دید ایستاده
چو خور میستافت بر پیشانیست	بگردش حلقه کرده شکر حور
بدست هر یک زان ماه سیما	ز اسباب شنشاهی میا
ز و صفش رام اندر خاطر آورد	که مانا اندر خواهد بود این مرد
بحیرت ماند از و رام و برادر	که غائب شد ز چشم آن وح پیکر
پیش عابد آمد خاک بوسید	بشخص غائب از وی حال رسید
که بود آن مرد روحانی سر و شکل	ملک آئین نورانی سر و شکل
چشم دل خوش بود آشنای	جوابش داد از ابد کان ملک خو
شده روحانیان خود اندر بود	که سیعاد ملاقات نمود است
در رخ آمد ترا دیدن بدین حال	که خواهد دیدت در سر و اقبال
چو عزم عالم بالا بجان	مراد در ره زمین همسر بان بود
ولیکن چو نوتومان غریزے	سفر دور است از صاحب تمیزے
بود همان پرستے فرس آداب	خرد مندی من این نکته دریاب

ز عابد بعد از ان ام جهانگرد	ز بهر بودن خود جا طلب کرد
جوابش داد از ابد تا دو ساعت	تو باش اینجا که تا من بعد است
بسوز انم در آتش بے کم و بیش	بغرم عالم علوی تن خویش
چو بار تن فروریزد ز جبانم	سبک وحی کند مرغ روانم
بر آید زین قفس جان غم اندیش	رود بر آشیان اصلی خویش
چو خاکستر باندن نکسانم	به آب گنگا تر کن استخوانم
ستپهن نام و گیر عابد هست	برو آنجا که بر فرقت نهد دست
سخن گفت و بعد آتش افروخت	فسون خواند و بخور بوم هم سخت
ز آتش نو جوان گشت و بر آمد	جوان چه بلک جان گشت و بر آمد
نه چون آتش پرستان قبله گشت	که چون پُرانه خود را و دی اندخت
و عاصی رام کرده بر هوافت	سبک پرواز چون مرغ عافت
چو غار خمال شد رام از وصیت	بد گیر عابد انس افتاد صحبت
دران معبد هزاران عابدان پیش	بر روحانی و نورانی ز جان پیش
یکه غلطان چو گل بر بستر خار	زین عشق صد جاسینم افکار
یکه را چون بنفشه سر زانو	یکه چون بید مجنون کرده گیو
یکه خود را فروتن کرده چون گل	نمازی دیگرے معکوس چون دل
یکه جز یاد حق حرف نخواند	ز ذکر راه بر خود راه رانده

یکے اور وہ گشتہ لاغر و مرار
 بذکر حق یکے چون حستہ واکر
 یکے ویدہ زیان خویشین سود
 یکے چون دل ز بند خویش جستہ
 یکے راز آتش دل سینہ تار
 یکے خود را لبالب دید چون نور
 یکے بر تن ز آتش مرده کرد
 بحیرت ماند رام از طاعت شان
 مرام آن عابدان چون گل شکفتند
 که کرده داد بخش داد خوانان
 اگر در شهر دشت و کوه و غایم
 فزون زمین طاعت شد نیست معلوم
 ز دیوان حسرت آزار دیدیم
 نمائند طاعت آن جور اکنون
 بجانها پیش ازین پسند آزا
 بے خو نباهای دل نشانند
 ز چشم بد به کوه و نیل فتنند

پس از سالی بیک جو کرده افطای
 یکے بر درد و غم چون عشق شاکر
 بخورون همچو خانه فانی و دود
 ز خود بینی یکے چون دیدہ رستہ
 نخوردے همچو تیغ تیز جز آب
 که ز درد زخا شسته صبر طبل منصوب
 سمت دراز خود شرمندہ کرده
 هزاران آفرین بر بہت شان
 بطغش التجا آورد گفتند
 نگهبان رعایا بادشاهان
 نہ آہند در پناہ شہر یایم
 کہ از ظالم ستانند و از مظلوم
 بے محنت ز جور شان کشیدیم
 جگر باداغ گشت دیدہ با خون
 طفیل خویش از ان فتنہ نگہدار
 دم دیگر دران مسجد نمائند
 چو مور از زر گداز پیل فتنند

ضرورت رام را شد ہمنائے
 خلاصی یافتن اہلبیازن تم کہ بدعا شی ہر شک شد بوز قدم مبارک ام
 چنین تا بر در ویرے رسید
 بخواری در خس و خاشاک گننام
 نہ چون دیگر تباران سنگین بنا بود
 بحسرم آنکہ با اندر زنا کرد
 اجابت شد دعا صدق درویش
 بمیادے کہ چون ام آید اینجا
 نہ استہ قدم زور ام بڑے
 بت سنگین بت سیمین بدن شد
 چو دیدش ام در لب کردہ خند
 بحیرانے صنم در حوز زن دید
 دران خیمت چو گل در دست پرمرد
 غریب اندر کنار و کرد فریاد
 جواب آن کنایت بے تکلم
 ز نجد تا ز غیرت و ملتافش
 ہم آغوش صنم شد باز در دشت

کہ از دیوان نماید پاسبانے
 سبے افتادہ اندر خاک دیدند
 چنان اکنون تباران دشر اسلام
 زرنے گوتم کھیشتر اہلبیابود
 براسے مسخ اوزا ہد و عا کرد
 ہمہ تن شک شد همچون دل خویش
 شود باز آدمی آن سنگ خارا
 بہاران دید سر ز و سبرہ وے
 شکستہ چون گل و درش چمن شد
 میجا مردہ را ساخت ز زندہ
 کہ بے آئینہ نقش خویشین دید
 کہ از خود ہم بجایان شک میبرد
 کہ میترسم ز آسیب پریمی اد
 کفایت کرد رام از یک تبسم
 بزودے وادخت ہمچو جاش
 کہ ساز و دشت را خوشتر بگشت

کو گردن ام یک سپر اندر را که بصورت نراغ سیتا را زنجانیدہ بود
 شکار آور و روزی آن ظفر کیش
 سیتا و او کاین صید لروان
 چون بخشی حصہ ہائے مرد و زن ا
 در آن قسمت کہ آن حور پری اود
 ازان اغان قضا را شوخ ترا
 نشسته کہ چو داغ لاله بردست
 پیالے دید شوخیهای آن زن
 بگلزار کہ رضوانست بلبل
 دلش گفتا و عظم این سراغ است
 و گویند نراغ را با نری بہ شب از
 نراغ انداخت باز غیرت آئین
 گر نران نراغ و شاہین تیز و پے
 خلاص جان ندید از وے دیگر با
 چو آن عاصے کہ باروی سیاهش
 بجفتش رام بخشیدم ترا جان
 امان خواہے زیر غیرت اندیش

گوزن و آہوا از اعد و بیش
 بکن قسمت برین صحرای شینان
 نصیب طعمہ وہ نراغ و زغن را
 سلامی عام بر نراغ و زغن داد
 تعشق جت چون بلبل بیابغ
 کہ ازانخن کھت و تیش ہمی جست
 ز غیرت رام شد سر تا قدم داغ
 چہ مہرہ نراغ را تا بگوشت گل
 کہ بود اندر است این خود نہ نراغ است
 بود و خود در عدم رفتن بہ پرواز
 نہ تیرے از خن جاروب شاہین
 زہمش کرد و ہفتہ تسلیم راطے
 بہ پیش رام آمد بجز زہما
 نہا شد جز بلطف حق پناہش
 ولیکن چون تو دیدی سوجانان
 کفارت را بد و زان دیدہ خویش

بریم مردن آنکہ بادم سرد
 ز غیرت ماندہ بر یک چشم او داغ
 بد و زود دیدہ ہمارا عزت عشق
 ز بس کہ عشق غیرت بود کارش
 شدی روزانہ صید فکھن شتابان
 و دیدن حوض آبر ب نیلو فر و چیدن گلہار ام و سیتا با یکدگر

چو از زرین جہر کہ داد و درشن
 کہ نیلو فر بد رشن بود مشتاق
 کہ اندر عشق آمد خندہ اش یاد
 ز نیلو فر لبالب حوض در راہ
 حباب از تنگے جادوم شکستہ
 بہحیرت باز ماندہ چشمہ آب
 بیجا بر شکستہ ہر کہ لے
 کہ محض ماہ را ہمدش دیدند
 بہر ماہ تا اکنون گرفتار
 نشست و سر و سیم اندام ہشانند
 بدوش یکدگر کردہ سمانل

جہانگیر فلک بار وے روشن
 در آمد گرم اندر چشم عشاق
 ازان گرمی دلش شد آنچنان شاد
 بصحرای امت آن خورشید باہا
 ز بس نیلو فرش با ہم شکستہ
 نہ نیلو فر بروی آن و متاب
 بسا نیلو فری صبح و شام
 بگرد زان ہر دو نیلو فر میدند
 و نیلو فر بود ہم آن دو دلدار
 بگلچیدن پرے را بہشیر خواد
 ازان نیلو فرستان آن وائل

پیچید و نیلوفر زان صبح امید
 ز هر برگش زبان شکر و شاد
 من و باد سیاح دور و مانع
 بنجو و گفتم بطالع چون نسا زی
 بحام دل دو هدم بر لب آب
 بگلزار ز سوسه با هم شستند
 دران صحرا بس وید از عجائب
 لبالب حوض آب دید کروے
 سروے نعمت زان کرد در گوش
 گرازا افتادش اندر گلزار مین
 بسا چشمه روان در عین گلزار
 دران گلگشت مرغان خوش آواز
 قمر و ان برگ در صحن دل و نیز
 قرابش آبروے صد گلستان
 بنیلوفر شده ز بنو ز و سار

رفتن رام بدیدن سیتچمن زاهد و پرسیدن خبر تار سبیل
 خرامان آن دوسر از گشت گشتن رسیده در وطن گاه پیشتر

بدجوبه نئے سیتچمن کرد عظیم
 دلا ساد او و گفتش خیر بادے
 پیچفت با د پرس حال میکرد
 که من از روز آخر ج تو تا حال
 بس اوصاف تو از مردم شنیدم
 کینده آرام اینجا هر دو لبند
 بودن گردنارید اختیارے
 شده رام از برگیهاش حیران
 چو از جا کے سیتچمن سینہ خاطر
 بهر جا خواست نشا ہی و سالے
 دگر ز اینجا بجایے بعد بچند
 بصحرا جاجا ز نیسان بهر حال
 دم رخصت بجمع زاهدان گفت
 که اے وار شکان پیش بنیان
 سبیل هست که بس و تنصیر است
 بجایم شوق او ز انداز بهیش است
 سرخ آن حدیثم را جو است

به پیش آمد بعد تعظیم مکریم
 و مادوم سیوه و پیشش نهادے
 بطالع مندی او فال میکرد
 خبر و ارم بشوق منیر دم فال
 بنکوشد تا بچشم خویش دیدم
 چو مهر و ماه روز و شب سفر چند
 ز رنج ره بیاساید بارے
 در اینجا بود چندے شاد و خندان
 بزبان آورد تا کرد و ساف
 همه بودے پئے دفع ملا
 همیرفته و گشته شاد و خور سهند
 نه و نیمے گذشت از چارده سال
 زبانش گوهر را ز نهان سخت
 شنیدم از لب غزلت نشینان
 درین صحرا بطاعت گوشه گیر است
 که دیدارش علاج جان نشین است
 بود گر رهنما نئے پر صواب است

سپهر گشت کا سے اقبال سیم
دو فرنگ ست سانت پاک گوهر
ہر در سیر ہما کے سہیل ست
حرمان با صنم چون مہر باہ
بدن منزل کہ ز اہر منزوی بود

ازین منزل کہ ماداریم ماوا
کہ باشد بانسب با او برابر
وز انجا بیشتر جاے سہیل ست
ز منزل سانت را بگفت ہمراہ
روان شد تا شود او نیز خوشنود

ملاقات رام با سہیل وقت برگزشتن سہیل از آسمان زمین

چو شمرده یافت زان اقبال حمید
برہ شد رو برو بارام حیرت
بمنزل بردش از رہ آن یگانہ
وراندہ داشت جگن خیر فرجام
ز او ان باز پرس حال او کرد
بشکر آن زبان را رام بخشود
کہ اسے خاقان اورنگ زیب الہی
سعادت سیوہ نخل رضایت
ز بانٹ شکر و جانت حق شناس
فلک بر تارکت ترکی کلاہست
ز عشق آن تشنگ دیدی سراپا

سہیل آمد با استقبال خورشید
قرآن کردند با ہم دین دولت
فرود آورد دھمان را بنحانہ
ثواب جگ شد ہر وزی ام
وعاے او مبارک فال او کرد
سنا قبہاے او بشرد و بستود
مسلم بر تو ملک بادشاہی
اجابت بلبل باغ دعایت
جمعیت سجدہ عین پاس ست
بہ بحر آشایت سوزش گواہ ست
کران شد قطرہ بر تابیہ دریل

اکل با تباب رانا بود کر وی
برا خلاکت مصاحب ماہ و مہر است
چہ آوردت برین کرد و در بینہ
جو ایش داد پیر عزت آئین
بجو ہستان خصومت دشت تاوی
فزون شد ہر کیے بر عیش و مگر
نہان شد خورشو آری ہمین گاہ
مرا بر مہر آمد مہر بانے
بصلح آن دو کوہ سہیل پیکر
بسر کو بے کوہ ازین مدد یافت
بکار آفتاب گیتے افروز
مرا از عالم علوے سبغی
نہ اخراج تو غزل از بادشاہی
نہ اصل آب گنگ از آسمانست
کہ راون بسکہ میکوشد بہ بیدار
بخون ناحقش از بسکہ میلست
ز ظلم آن خاندان خواہد برافشا

زبان ز اہد انرا سو دکر وی
ادیم فرشتش تو نطع سپہر است
ز او ج آسمان گشتی زمینے
ز من بشنو کہ در ایام پیشین
بدعوای بلند ہر کسے بند با ہم
کہ در پوشند نور شمع حنا و
بساکس پامیال پیل جنب
بران پیلان نمودم پیلانی
شدم دیوار روین سکندر
بستی من چراغ آسمان تافت
بماندم بزمین تا حال زانروز
چو از ملک است اخراجت بطفلی
درین سیرے ز اسرار الہی ست
کہ از پیر خجالت این جہانست
زمین و آسمان آمد بفسر یاد
گذر گاہش ز خونہا سہیل است
بود مرگش بدست آدمی ز او

زوال دولت او هست نزدیک
ترا از بهر آن که روز اند اخراج
شنید و ماند بر سر دست تعظیم
که اے هر حرف تو شامی زهر چید
ز دست همت باشد گرامد
بدلدارے دگر دادش دلاسا
بسا روحانیان بر شکل میمون
بسا زاهد چون سوده جبین را
ز ما به زمین تا ماه گردون
کمان بشن پس در پیش نهاد
دو تا ترکش بدعوے داد پیر
وران منزل بهانیش خرسند
خوادان بود شمد و میوه در دست
چو خست از سیل و زاهدان خواست

بنفهم این نکته کاین فرست بار یک
نه مغرور لے زنجبت و تحت و ستر
بسان طفل پیش سپر تعلیم
سرا پایت زبان بر بند چون بند
توان برکت دیوان راز بنیاد
که کوشش از تو داد ادا و ادا
کنند ادا تو چون فال تسمین
کران فتنه بر دازی زمین را
جهان شد شمنت رانشه خون
ز دست اندر هم تینه بد و د
که بودے ناکوش راجی خنجر پیر
بیا سود آن هر بر بیشه بچند
بخطا نخواه خود میکرد گلگشت
برایے بودن او هم نشان خواست

ز خست شدن رام از سیل زاهد

چو رام از خدمت آن نیکامان
بجای کش سیل و رانشان داد

بطرف جوے شد سر و خرا
وران گلشن زمین دگام چون باد

کنار آب جاری خال خال
درخت یخ پر موزون بجای
درختا زابود بر شاخ یک بر
زیر آن درختان خانه ساخت
چو یکچندے دران صحرانش جا
همایون طلعت غنقا قرینے
وران صحرا بران شهبازی پر
بدفع الوقت خود رام اندران دست
مبودش هیچ مشغولے بخر صید
چو شب میشد بدام زلف دلدار
هوای صید پس کاندر سرش بود
ز بس تا یک حفظش ساخت و گنج
سحر گاهے زیر سایه پر
بر یک خواهر عفریت لنگار
قصار اوید روی آن گل اندام
بران شد تا کند عشق آشکار
پری پیکر شد آن ن دیو قلاب

ساده و جابجا طوفی نهالے
رسیده شاخ و گرش بر ثریا
و لے بر آن درختان جله تن بر
ز برگ پان یکے کاشانه است
جایو نام کر گس آشنا شد
بخوان صیدا و شد ز نیر و چینه
چو مرغان بر جسم سایه گستر
چو شیران در پی خنجر گشت
شدے روزانه اندر دست بید
چو صید خویش خود میشد گرفتار
برادر پاسبان برش بود
جستایو را مددگار برادر
نشسته رام و سینا و برادر
چو ار آن درختان داشت ماوا
بیک نظاره عاشق گشت برام
که ممکن نیست صبر ز روی زیبا
شود چون حورش آبلیس و ز خواب

رجام عاشق دلدادہ از دست
 ہمیزان سخن بس نکته شبید
 نجو اہش داد رنگ نو سخن را
 ز روی راستی بس ام نگفت
 از و نام و نشان پرسید چون ام
 نیم از مہر تابان از حسب کم
 ز دل راز نہان کردم بتو فاش
 ترا برین شہرت نبود کہ از من
 سرو عشق او چون رام بشنید
 سواش را جوابے داد و صفائی
 و وزن در خانہ باشد باعث خبک
 ترا باید بہ ہمین این سخن گفت
 ز پیش رام چون خواست آن زن
 بہ ہمین ہم نمود آن ترز باسنے
 چو حرف آرد و بشنید ہمین
 نہ پندارے کہ من مخ و خویش رام
 برین نیست شدم از خانہ برین

بیامزد و بروے رام نہ بست
 ز حال ہر سہ کس شرح پرید
 کہ از سر گو حدیث خوشین را
 تمامی سرگذشت خوشین گفت
 بختا مہوشم سورپ نکا نام
 برادون خواہرم اندر نسب ہم
 کہ مشتاق تو ام مشتاق من باش
 عزیزے یا بے از غولشی راون
 بشام طلعتش چون صبح خندید
 کہ یک زن بہر کمر دست کانی
 ز جنگ خانہ غیرت میر و تنگ
 اگر خواہد دلش با تو شود خفت
 ز عشق شہوت آمد پیش ہمین
 نجو اہش گفت آن راز نہانے
 جواب پوست کند گفت کانی زن
 بخند مگارش از جان غلام
 مراد وقت فراغت نیست اکنون

بیامزد خواہش زن تا کنی شوے
 چو شد نویسد وصل ہمین رام
 بخاطر گفت تا زندہ است سیتا
 چو بردارم ز راہ خویش آن خانہ
 ہلاک حور جان را دیو بدیش
 وہان بکشا و دیو اثر و ہاکام
 ادائے کرد رام از گوشہ چشم
 بفرمان برد شد سزا گوش
 بریرا انچہ خواست آن دیو غدار
 سر آمد بود آن بدکارہ و عیب
 ز دست او بہ بیٹے زخم افتاد
 خجل مکارہ زن ان بنی بریدن
 بہ پیش خراباد کرد و فریاد
 چہ نیم بے گنہ معیوب کردند
 کشتہ شدن خرد و تر سرانیز و چہار وہ ہزار دیو از دست رام
 غریبان برادر اہل حسد بہ پیکار
 نمایان از ارا بہ سیرق او

ازین امید دست خوشین شوی
 بداند لیشید آن بدکارہ بدنام
 نخواہد خواست ہرگز رام او را
 ضرورت رام را با من فست کا
 بدون آمد بہ شکل اصلے خویش
 کہ قرص صبح سازد لقمہ شام
 کزان ہمین چو آتش یافت از شہم
 برید آن ناسنہ را بینی و گوش
 بگوش و بیٹے خود یافت یکبار
 ز نقصان شد زیادت عیب
 چو خرد او از بے نوم گوش بر باد
 گریزان رفت از ان سوسکین
 بدیوان گفت داد از آدمی زاد
 چنان محنت مند گوئے خوب کرد
 کشتہ شدن خرد و تر سرانیز و چہار وہ ہزار دیو از دست رام
 روان شد بہ چو تو بہ صلاعت
 چہ برق با و بان نورق او

و د و خرم با شکر از حد عهد و پیش
 نزدیکو بر سر با نوح چون خست
 زمیں بر غاست گرد گیتی اندی
 سپرده رام سیتارا بکھمن
 دشت تیرولد و ز آن صفت آرا
 بهر تیرش هزاران و پنجویس
 چون خرد است کز تیر آشکار
 بقصد رام آمدند چون با
 رسولی بود هر یک بیک رام
 در عکس کر گسان چرخ پرواز
 چو تیرے کش کشاد آن شهر از
 پس از برق آرا به شدنگون فوق
 چون سر رگشت حبشید عدد بند
 شده همراه خواهر پیش را دن

هر اول گشت در نوح بدندیش
 تو گوئی چرخ را خواهد بلند است
 زمین را شلخ گا و چرخ شد جای
 چون خورتنا زده بر قلب دشمن
 تفص میگرد مرغان هو ارا
 بد نیسان ز دیوان چارده تیر
 د و خرم رگشت رام و ترس را
 اجل خود صید را آرد بصیاد
 که می داد از زبان گ پیغام
 شده روی زمین چون سینه با
 بفرق دیو برق خرد بکشت
 شکست با دبان کشتی کند غرق
 گریزان بر داند و جان پوکے چند
 به لنگا داد خواه از رام و کھمن

داد خواه شدن سرب نکا پیش را دن شهر لنگا

بلکا شاه دیوان بود را دن
 عناصر تابع فرمان او بود

بدن دیو و پری جان بود را دن
 اجل محبوبس در زندان او بود

با مرشس سکه ز و تاسیرا جرم
 ملاکات پاسبانش گشت در خواب
 نسیم صبح دم میروفتے جای
 بخورد دے چاشت بعد از جام
 بشامش ماه بودے شمع ایوان
 چنین دولت شنیدم واقعی بود
 حجب نبو در بخششهای نیردان
 بنده سر بیست بازو بر سر تخت
 در سر ما بود نه کلاه منارے
 بگردش فره دیوان بود انبو
 بنا که خواهرش بنی برید
 برسم دادخواهان کرد فریاد
 ز گوش و بنی خواهر اثر نیست
 نه اندیشد چرا تدبیر را دن
 چه غافل ماند رای سست تمیز
 هزاران دیوکان همراه خبر بود
 به تیر خویش رام آنجه رگشت

همیشه از حبس عزل او نام
 درش را ابر نیسان میزدی آب
 چو حوران هر پیش کوفتی پا
 طعام نخت از گری خورشید
 بصبش مهر زرین گوی چو گان
 نه طعم شاعری اکا ز فرمود
 که دیوسے را بود ملک سلیمان
 نشسته ماند بر سراف تر تخت
 ز بازو بیت شاخه یک چنارے
 کمر بسته همچون قتل کوه
 نخوا نده چون مصیبت در سید
 که دیوان خانه دان تو برفت
 چرا گوش بر در راجب نیست
 که دارو دشمن چون رام کھمن
 که خرد و خرم مانند تر سران
 شمار از چارده شان بیشتر بود
 اجل را در دمان زمان ماند رگشت

چو راون گفتگویش کرد در گوش
 گفت ای زن میا و بر جمع مروان
 تو گوئی بود خواهر عیب راون
 چو راون دیدتش خواهر او
 تغافل رنگ پر سید سخن را
 علاج غم خرد را کافر مژ
 غرور دولت و ناز جو آن
 ولیری و بر اعدا چیره دستی
 ز چندین باوه باستی بسردا
 از آن افسانه غفلت برد خواش
 چو دید آن حیل جو کز حیل سازی
 ز کار و دگر منصوبه انگشت
 بگفتا با تو گفتن هم نشاید
 نه بزم آراست دانی و نه جیش
 نمی شد گویدی تدبیر تو خوب
 و کرد عیش و عشرت داشتی هوش
 ز چندین زن که مینا ز می آهنا

در حیرت در جواش ماند خاموش
 سخن داری بمن و در شبستان
 عیان تر میشد از پنهان نمودن
 که از سر و اندر و در و سدا
 که ساز و دغ رنگ خوشن را
 سخن کم کرد و درم خوردن افزود
 می جاده و شراب کامرانی
 فوادان بنی مال و مستی
 ز مستی حال او افسانه بنداشت
 تغافل داد راون در جواش
 نیاز و برد از آن پر کار بازی
 چشم عافیت گرد بلا نخت
 که دائم از تو کار بر نیاید
 نه کار ملک میرانی نه عیش
 برادر کشته خواهر خوار و معیوب
 نمیکردی قتیخا ز اهرم آغوش
 کنیزانند پیش حسن سیتا

بگفتش باو گو بر دے کرانام
 بیان کردن سرب نکاح سیتا پیش راون عاشق شدن راون
 سہی سہرے در رحمت آفریده
 شکل گشته نور صبح امید
 ندانم کز چه جوهر کشته موجود
 ز موسی فرقی و تاناخن پا
 چو بردار و نقاب از چہرہ ناگاہ
 فسونگر ز گمش آہوے بادم
 ہمش بزرخشے عثمانی سوار است
 نہ بنیہ شکل چشم و ابرو ان
 چو نازش پست ساز و پایہ خویش
 گرش پروانہ کو یاند سلامت
 بصدر رشوت شود با عشوہ ہمش
 بسم چون کند زان لعل شاداب
 تہ کز عشوہ ساز یہا بستہ
 ہمش رونق فزائے حسن و عشقت
 تغافل شیوہ چشم سیاہش
 بحکم روح نور حق دمیدہ
 تراشیدہ تہ از جرم خورشید
 کہ حنش را محبت کا لبہ بود
 چنان کش آرزو خواہد میسا
 نمساند و ام خور بر گردن ماہ
 کمان کش غمزہ حکم انداز چون ام
 بصراے محبت در شکار است
 کمان در گردن افگند آہو انرا
 بہ نور خورشید و شد سایہ خویش
 بو و عیب چراغش تا قیامت
 ہمت ناز را گیرد و آغوش
 اگران گرد و شبہ از گوہر ناب
 کند تکلیف بر حق بیت پرستی
 تو پندارے خدای حسن عشق است
 محبت جو ہر تیغ نگاہش

ز زلفش عشق شسته حلقه دوس
 ز رویش حسن جان پر نور واد
 کجا زلفش کند جبریل رسید
 لب جان پرورش گاه تکلم
 پری دیوانه جان آن پر نیراد
 نموبه مرقه لعل سایه نور
 نگاهش رخسار جی کشور ناز
 زش از خنده صبح انتخاب است
 بصد برقع جالش بی نقاب است
 چو چشم خود سراپا عین مست
 بصد جان آرد و خورشید تابان
 جامه در کمال نو جویده
 و دنا ز بخش که مینا زو بدان صد
 بدان ماند که گوئی دست تقدیر
 و تیران شه حسن ایستاده
 گمزدان خود سران شد عشق و لکیر
 چو پیشش ز گس بتان سیه نیست

ببویش تا قیامت مست بود بهوش
 ز خالش عشق تخم فستق کارو
 که لاغر بنید و داساز و افسید
 کند بر چشمه حیوان بشم
 غلام زر خریدش سرو آرد
 چو دود غنچه برین بر شمع کافور
 ز مژگانش بلا با فستق انبار
 جهان آرد و را آفتاب است
 نه شمع مه که عین آفتاب است
 مثال آینه در خود درسته
 زش میسر وید از جاوب شرک
 چو عکس جان در آب زنگار
 بنخته از دل او جای شان صدر
 دو تانغ در سرکش کرد تصویر
 و سختی بر ستاد دل نهاده
 که استاد بهر عذر تقصیر
 گرازمه و مد ز نیان سیه نیست

نمک عشوه زان شکن کمانه
 چو در زیری کند زان میج مرجان
 میان نازنین ما چو کم رنگ
 بنار و زانیان حسن از ظرفی
 چو وصف حسن او بشنید ز اسان
 با فسون سخن برد از سرش بهوش
 زش ناوید دل از دست داده
 در روبرویش بر یوسف جان

بیتغ انگبین شیرین زبانه
 گزدانگشت مرغان در بدندان
 دمان چون دل شوزیدگان تنگ
 تنگ همچون مزاج اندر ضعیفه
 بخود در رفت اوان ماند حیران
 تو گوئی جان کشیدش از ره گوش
 بصد جان فعل در آتش نهاده
 بنوگرگ کهن شد تیز دندان

آمدن اوان در منزل مایح دیو و منع کردن مایح اوان از دشمنی رام
 نماندش اختیار از بقیراری
 کشیدند سخران گردن و هر
 سوار بر ابراهیم سوای دریا
 درخته وید عالی شاخ در شاخ
 بیایش صدره بر دی سوزن پیش
 بصد فرسنگ آن بر پایه افکن
 در یازان گداز بگشت چون با
 بود مایح آن دیو فسون ساز

ارابه خواست از بهر سواری
 نباشد مرکب و جال جسد غری
 روان گردید راون لیک تنها
 هزارش بند چون طوبی بر شاخ
 که شاخ او کند پیوند با خویش
 زیرش عابدان را بود سکن
 گداز بر منزل مایحش افتاد
 که مرغان هوار داشتی باز

چنان آگہ فسون ساحر می را
 با بیسے بہر جا پافشہ دے
 ہیونے پیلزورے شیر جنگے
 سمندر شربے ز آتش درون پیش
 چو راون دیدہ یاریچ انداخت
 نہ در تن تاب نہ طاقت بسازو
 ز بد حالے اورا ون در فسوس
 بشہ دیوان و یاریچ فسو مگر
 براون گفت یاریچ اسے شہنشاہ
 خلاف عادت ازوریا گزشتن
 مردار الملک خود تنہا سواری
 نمے آید براسے مصلحت رامی
 دے تقریب کن معلوم من نسبت
 دعاے خیر خواہان نیست جز خیر
 سخن بشنید راون در جوابش
 جو گفتے کہ تنہا بادشاہان
 ولیکن من صلاح از کس نجوم

کہ گو سالہ شمردے سامری را
 ہزار ابلیس را از راہ بردے
 پٹنگے گشتہ در دریا نہنگے
 و آب بحسہ با ہی شدہ خوش
 بحالے دید کورا دیر شناخت
 لباسے ساختہ از پوست آہو
 کہ یاریچ آمد و کردش زمین بوسا
 بر رسید نہ ہر یک حال دیگر
 مرین بوس تو نور چشمہ ما
 مساطحلم باشد در خوشن
 چہ تقریب است این بی اختیار
 کہ بے تقریب اون جنبہ از جا
 و گر باشد دگر جاسے سخن نسبت
 کہ تفتہ سے بخواد بود جزیر
 بخیر اندیش خود کردہ خطایش
 نیگر دند جسہ باخیر خواہان
 کہ راز دل بحسہ محرم نگویم

ترا از جان دل دہستہ بسوز
 سخن کوتہ شنید تم در خواہر
 پریر و حور زادے اندر آغوش
 مرا کین برادر جست با رام
 و گر گو ششم چو مردان کن ہی
 ز نام رام شدہ یاریچ بتیاب
 پس از دیرے بخود باز آمدن یو
 لیکن چشم ربوون اہرمن را
 شفا لے خوش مثل زد گاہ مرن
 زبان در کش زبانت راجہ یارا
 مجوز نہا ر کین رام و دیگر
 کہ من در جاک بسوہنہ تراورا
 ز دستش ناو کے خورد مچھویر
 ورا ند م سادہ رو بودست چون گل
 قیاسے کن کنون کا ندر جوانی
 اگر دزدی ز خورشیدے بری نو
 بود ممکن کہ چندین یاسے آرام

مد و خواہم بکار ہی خوش امر و
 کہ دار درام جسرت قاتل خر
 کہ باہمت منشش دوش بردوش
 سیمے خواہم مسا زود گر نام
 بزور از وی کشم چون خوش اوتن
 چو مصروعی کہ بنید آتش و آب
 براون گفت کای یوانہ جان یو
 بود بر باد وادون خوشن را
 کہ نتوان نیشکر با بیل خوردن
 کہ گیرے بے محابا نام سیتا
 ز من بشنو حدیث آن ظفرد
 تنکو بشنا ختم خود جنگ جورا
 در آہم تا کنون زان سوزش تیر
 چو سنبل دشت بر سرینہ کاکل
 چسان و رش بود دگر تو دانے
 ورا ز فردوس اعلیٰ بر کشی حور
 محالست این دے با حصے رام

شنید گشت راون و غضب تیز
چو شد تلخ ازان پریخرومند
کشید ه برق تیغ آن سگین تیغ
بما یج از غضب راون آبرفت
که دهنم زد و لوزان خود بیش
ترا گفتم من اے نادور برابر
چو رام افتد بد نبالت بی صید
نه پرسیدم که رام اکنون نیست
ز دانا نی مثل رو خوش مثل دن
سوال از آسمان کردم من اکنون
دهم و عده گرم فرما پذیر ی
و گزید جائه عمرت ز غم چاک
چو راون را بد نیان و غضب بد
بنید بشید زان مایج در دل
بد و ز دنا و کرامت در افتد
یقین شد در دل دیو سیه روز
پان بهتر که چون مردان به پیکار

مریضی شد ملول از نام پریخرو
که عاشق را نباشد کار با پند
چسبازی بد ز بان نیست خبر تیغ
نخن هم از زبان تیغ می گفت
گزیدم از همه بیکانه و خویش
بیاید شد بشکل آهوس زر
در آرام آن صنم را رفته درید
که میگوئی چنین است و چنانست
که دشمن بر نیامد و صفت دشمن
جواب اور بیان اوی شد من خون
بدستوری من یاس بے امیری
نخونت رنگ سازم بستر خاک
دل مایج از و چون بید از زید
مراد هر دو صورت هست شکل
زند راون به غنیم اندر انکار
که از مردن خلاصم نیست امروز
شوم کشته بدست آن نکو کار

راون

براون گفت کای شاه ظفر جوی
ز بیم جان نکردم منع این کار
نیک گویم سخن کاین کا حبیب
اگر بالفرض من بر شکل آهوس
بتقدیرے که آنهم گشت تجویر
و لے لچمن دے از نزد سیتا
بکن معقول انگه فکر او چیست
اگر یکجا شود صد سچو راون
جو ابش و او راون بادم سرد
مرا خود اختیارے نیست آنجا
دلم در آرزوی او هلاک است
و را از سعیت بدست آید و لا رام
نشاندش برابر به خواه ناخوا
پس از قطع مسافت دیر بشت
بدنک کرن رفته تیره بخت آن

من از حکم تو کے میتافتم روی
من و جانم فدایے شاد صد بار
و لے تقدیرے تدبیر تو سهل است
فریم خاطر سیتا بجا دو
که رام آید ز بهر صید من سینه
نخواهد شد جدا و ماند تنها
حریف جنگ لچمن در جهان کیست
نباید برد سیتا را ز لچمن
ز دل گرمے عشق آهی برورد
کمند گردنم شد عشق سیتا
اگر جانم رود و گور و چه باک است
و هم از ملک خوشت نیمه انعام
روان شد راون مایج همراه
نشان ماند و بود جای شان یافت
کسین کردند در زیر درختان

بر آمدن سیتا بر اے گلچیدن و ویدین او آهوی زرین او فرستادن
رام را برابر اے شکار اهوے نه لچمن

بگل چیدن برآمد ناگهان خو
 بپا بوشش فدا ده سبزه در پا
 فدا دن هر کجا بخو است پایش
 خرامان در چین از بس صناعی
 و ماندی جا بجای آن سرو جلاک
 بهاران ست گشت از بوی آن گل
 چمن شد با بهار تازه بهوش
 بپا اند از پیش رنگ پایش
 ز شرم نوشنمندان لب نوش
 مرزنگ بوئی آن شک بهارا
 دل صد پار ه گل بنهاد در دست
 ز مرغان چمن برخواست فریا
 گئی ز عسار گل را آب دادی
 گئی دست به لاله بر کشاد
 گئی نشکسته رنگ گل شکسته
 که از شیرینی لبها می چون تند
 که از دست چنارش نمکته بر دست

خرامان شد بگلشن سوزی در نور
 گل از دستش بخت یافته جا
 نسیم از شاخ گل پیروفت جایش
 کف پایش رنگ گل خانی
 ز نقش پایی خود نیلوفر از خاک
 چو گل شد ریشه آنموئی کا کل
 بهار کنه را کرده فراموش
 بهاران تک و بو کرده فدایش
 سمن را خنده در لب شد فراموش
 در فدا آتش در لاله زاران
 که چیز سه غیر ز نیم نیست بر دست
 که این گلزار خندان جا و ان با
 گئی زلف نبفشه تاب دادی
 بدخ تازه اش مرهم نهادی
 گئی چون مه بگل گلگونه بسته
 بنیچه داده تعلیم شکر خند
 گئی از جام لاله زرش مست

که از ناز آن نگاه چشم مسرور
 گئی از سرو نخل قامت آراست
 که از خجسته باز می و تغافل
 بچوش گل گئی گفتی نهان
 گئی چیدن بدتش بوسه زد جای
 بهران گل را که جاد و حبیب خود را
 پری را دید در گلگشت مارتیج
 طلسم کرده خود را ساخت آهو
 با قصون گشت از حالمی بجالی
 سیه رنگ و سفیدش گنگب با خون
 دو ماه یک شبه بکجا و شانش
 تنش روزانه ز رخشان کرم شب تاب
 چو سیاه چشم بر آهو سپید کرد
 بکام تشنه آمد از روانی
 بگفت اے رام بر خیز و بیابین
 کمان بر گیر صیدش کن بسیار دو
 مرا از پوستش در دل قیاس است

کشان در چشم ز گیس سدره نور
 که قد سرو زان سطر کند راست
 نمودی شانه سبیل را بکاکل
 که از سوسن سخن چینی زبانی
 سخن گفتا بطلع یافت انجاس
 ز گلزار سبزه بگلزار سبزه براندا
 بشکل آهوی زرش گشت مارتیج
 منقش تر و نقش اسب جادو
 چو شاه چین شده درین غزالی
 مرصع چشم او چون ریش فرعون
 گهر با عقد بسته باد و شانش
 مشعب خوش نما در دیده چون خواب
 و دان آمد غمزال ناز پرور
 بپای خویش آب زندگانه
 که ماندم در عجب ز آهوی زین
 که در دو پوستین خوش گوهرند دو
 که هم پیرایه باشد هم لباس است

چنین د انم چنان پوشاک و زیو
چنین آهوندیدم هیچ جائے
تعجب دید رام از آهوندی زر
چسبید هیچ آهوندین نمط نیست
چو من پویم بصیر او بصیر
بدیوانم عداوت در میان است
بهر کارے که شکل مشیت آید
رفتن رام بشکار آهوند فرستاد
هے رفت آهوندی زرین جند
شده مایچ آهوند رام صیاد
بدنیسان برد از انجا چند فرسنگ
چو آهوند از تن از تیر جان رفت
پس از مردن شد آهوند صوت یو
ز آوادشش پری را در دل قها
همان شد زبون از دست دشمن
پچمین گفت روتو زو خبر دار
بهانخ گفت پچمین با گل اندام

ندارد و خست و بغفور و قصیر
که دارد و جاجبا او را صفائے
سخن را کرد و سو سو برادر
گرش خواهد غنم الم بر غلط نیست
توانیجا کن نگهبان منم را
پری را پاسبانی کن که جاست
جنا و گر گس امدادت نماید
سیتا پچمین برای خبر رام خواهد ناخوا
گے پیدا و که پنهان ز دیده
نیز و کی بداش در نفیت او
شد آخر از خدنگ رام و تنگ
بمردن نام پچمین بر زبان رفت
شما گشت صیاد شازان یو
که خواند رام پچمین البصر یاد
از ان خوانده پئے امداد پچمین
مبا و امدام یابد از کس آزار
که خاطر جمع دار از جانب رام

همین دم با شکار از در آید
مرا رفتن ز پیش خود سفر ماسے
ترا تنها گذارم مصلحت نیست
به پیشیت ماند با ما کید بسیار
ز آوازے که اندر گوشت آمد
ز من بشنونه این آواز رام است
و راز دشمن شود در مانده و بس
مرا هرگز نخواهند مجبور امداد
و گر باره سمن بگریست چون ابر
کرا و از غرنش شد و لم خون
مگور ان نیست مہرت با برادر
سناق آنکه چون اسل زمانه
و گر زین خام طعمی کن تنه سر
تجد اشا بد نیاز بندگی را
چو باشد مرد غم سہلست و بہبود
جوابش داد آن جبیر نیست
زبان و کش کہ دلہا میکنی ریش

چو دولت با سعادت مہب گردید
کہ من ہرگز نخواہم رفت زین پاس
مرا با زام ز انسان مشورت نیست
کہ از نیک بدت باشم خبر دار
چنان د انم خلل در گوشت آمد
غنیم رام در عالم کد ام است
نخواہد جند خدا امداد از کس
یقین کاین کید یوسے بود فرما
چشمیش آب میرفت از دلش صبر
نمے سوزد دل سنگین تو چون
کہ ہستے زاوہ از بیگانہ مادر
براسے باہرت بودے یگانہ
کہ بعد از رام خواہم کہ دشوہ
کہ من بے او نخواہم بر مہرگی را
مرا خود مردہ امکار و بر و زود
کہ اسے مریم بے عیسے چند نیست
منہ مریم بے عیسے تہمت خویش

فرخیم نیک ز نسیان گفتن بد
به بد گفتن اگر خواهد دلت کوش
دله ز نجا که هستی ای بلا جو
پرے گفتا ز جان گشتم کنون سیر
خورم ز هر دورم در آخرین خواب
میشو قے صنم داد و فنا دم
سنه دل بر زن اردو بخوبی
قسم خورده که انیم مرده گیر
ز جان بازیش بچین گشت آگاه
دران رفتن گرفت آن حیرت انگیز
خبر به عابدان دشت هم کرد
سمن را پای بوسید و روان شد

که بر بے عقلی زن حق مشل زد
صلا حم شد جها ز اینبه درگوش
نه جنیم یک قدم بل یک سهرمو
بیا شامم چو شنه آب شمشیر
چو گوهر می شوم یا غرق در آب
بر آن عاشق پرستے آفرین باد
که صندل نهیر مست اربو نباشد
وگر نه روز جانانم خیر گیر
روان شد لا علاج از نزد آناه
زمین و آسمان را چو شایه خویش
قسم داد و نگهبان صنم کرد
سراخ از پا گرفت از سر و روان شد

ویدن را و ن سیتا را و برون سیتا را و زور

چو بچین رفت را و ن وقت آن یافت
بجام اثر دما بے رنج شد گنج
بصرای ختن شد بعد بس میر
پری در زعفرانی چو دنیا ن

اگر گ کنه بره بے شبان یافت
مرا زان اثر دما بر گنج صدر گنج
غزال مشک صید شفت سر شبر
بهارے بود همدوش غزلے

پزندے زر حسن آ راسے دلدار
بر دے آن پری شد یو حیران
روان شد جانب خور پری اد
بشکل بر همین شد بید خوانان
ادب کرد آن صنم زان بید خوانی
بر همین دید آن بت ساخت مهان
به پیش گفت سرگردان نهادی
بدین میوه قناعت کن بیارام
بگفتش ز هنر جان جهانے
دل از دست بردی و ده چه رونی
ببین اے حوروش ساغر کجائی
جنک را و خرم گفت آن پری ن
بختش از قضا شوری قناعت
بے بگذشت آنچه بود و ن بے
چو وقت آید رخسم آزا و گریم
چو گفت از سر گذشت آگاه گفت
چه میمانے درین دشت خطرناک

گل خندان شگفت از زعفران ز آ
مر پا افتاد و خود داشت نگهبان
به تغییر لباس خوشین شاد
همے گفتند لغزش بے ز باتان
طلب کرد از کمال مهر بانی
نمود از سر و گلگون میوه باران
درین صحراے غولان چون قناعتی
شکار آرد کباب تر و هدرام
فرامش کردم از تو بید خوانے
ز پا افتادم از دست چه گوئی
که دو چه در چه و در چه جانی
جها نجو رام جسرت شو هرین
پدرش اخراج چندین سال داد
لک مانده است از ان یا مهور
رویم اندر وطن یا شاد گردیم
به یقیس زمانه هم من گفت
که مهر بر آسمان زیند نه بز خاک

پرے رویا شو غول سیابان
چراگر یہ پنخت خوشن نیست
نہرا فوس مرین عمر تو بارام
نہ رنگین کسوت نہ ریب یور
نہ من چون رام تو طالع سیاهم
چہ صنایع باگداسازے جوانی
پرستارت کتم حورے نزا دل
پنخت گوهرے کن بادشاہی
صنم گفت اسے برہمن بید خواہا
مکن نہ نہار بیدای زشت بدنام
مرا بشناس خود را نیز بشناس
برہمن دیدہ خدمت کردم از جان
محرقت گز زبان تو تراوید
ز بریدن تبوہ گرکنے دیر
بشکل خویش گشت و گفت راویان
نمیدانے کہ دیوہ سرم من
بدہ سربیت باز و شدن سایان

ترا قصر ارمے شاید ایوان
کہ اندوہت نصیب هیچ زن نیست
نہ گل بہ بستر نہ بادہ در جام
چو گل تاکے کنی از خار بستر
زیرین شہر لککا بادشاہم
بیاسے مہ بشہ کن کامرانی
کنیزانت دہم ہست نہادان
بر دفرمانت از مہ تابماہی
مشو بے دین بعشق مہ جبینان
کنے تا عشق بازی بابت رام
جگر اپاس دارا ز نیش الماس
تو نے بے دین دین ارثی ایمان
زبان باید بقصد جانت بہرید
بشویائے بانس شہچو شیر
چہ ترسانے مرا از رام و چین
زنہ گردون بشوکت بر ترم من
لباس سرنخ شد چون تیغ ز شمان

زمین لرزید گا و از پا و رفتاد
ز صحر گشت وحش و طیر نایاب
بقصد آن پرے آخر سر یون
چہ نفر نیا کہ بر کارش جہان گفت
چو شد سلطان عشق غیرت آئین
نباشد دوستی دیو جسز دیو
ہمان سرمہ کز چشم ست نیکو
سپیدی کا بڑی و نور روی ست
ہمان آتش کہ دین اسودا ز ست
برنگ گل طراوت بخش آب ست
غرض چون اون مغرور بدست
بگردون بر کشید آئناہ را باز

ز بانگش کوہ و دشت آمد بفریاد
درختان خشک گشتند و لب آب
چو باد تند آبان بر گلستان
زمین و آسمان نفرین کنان گفت
کہ از معشوق و عاشق میکشد کن
بمردم عشق سے زید نہ باد یو
اگر بر رو کشتے گردے سید و
سید پوشیدہ باید چون بموی ست
بہ تیراز و دو آن صدرہ زبان است
و لے زو خانہ آتش خراب ست
ستم زاز و بوسے آن پرستی ست
شد آن گردون چو تخت جمہر و

جنگ کردون جٹا و باراون کشته شدن جٹا و بدست او برون و سیتار ایلانکا
بے روی کشان میردش ارمو
بفریادش جٹا و شد خبر دار
براون پنہ زد کر گس چو شہباز
نصیحت کردش اول آخران جنگ

و دو چار اندر ہوا شد با جٹا و
ز بانگ طبل گرد و باز بیدار
کہ بوسے بر ہما شد چٹل انداز
ہم از منقار میکند و ہم از چنگ

همه زوراون دون زبون گیر
زمانه دیر با هم جنگ کردند
براون طرفه جنگی کرد کرگس
شکسته چپ و بسیرق با ارا به
چو کرگس کرد ارا به نیست نابود
برآمد با و نمود از دماغش
بخشم آنکه زجا برخاست راون
مرگت بگذاشت موی آن پرمی
تنش گشت از غضب پولادیکشت
بزرور هر چه در خود داشت کوشید
ز پانجه های او چون کار نکشاد
بریده زه جثا و برکشانش
بجز تیغی نمانده حربه بادید
پرو بالش برید از تیغ لامع
چو راون کشته را به گشت باو
چه شد بر کرگس گریافتی دست
در آوانی که جنگ سخت افتاد

بقصد جان کرگس تر کشته تر
بخون روی هوا رنگ کردند
که در عالم بخروده پیش از آن کس
نگذشتش بس خراب اندر خراب
بنیاد از هوا صندوق نمود
که آن کرگس بخواری کرد دغش
سلاح جنگ خویش آراست راون
وداع داد جنگ سرسری را
بنعمره زرد طیانچه بر خوش سخت
تیرانکه هوا را روی پوشید
غضب شد راون در حیرت افتاد
ز خنجر ماند ثابت نه سنانش
کشید آنکه بکین تیغ مساویو
کران شد سر طائر سر واقع
طیان در خون می گفتم جثا و
عقاب تیر رام اندرین است
ز دست خود پرے راویو سرد

بمیرت عسری در دریای اندو
پای هر درخت افتاد آن سر
همه گفت اے عدو بند جهانجو
وفایتش من که چون نیکو نهاد
خدیگه نه بزه یا تیغ برکش
وگر خود می نریزے خون اون
چو راون بر جثا و شد ظفر من
بگفت بگرفت موے آن پی با
همیشه در نعل عفریت و دوزخ
چرا شد بر زمره مار گستاخ
زبون نه هر شد بهر چه تریاک
پریشان شد ز صرصر شمع کا نور
بسی آتش زده در خرمن بر
زمانه ساخت نوش و نیش با هم
ملک گفتا که عیسی راتب آمد
رهین گرد باد کشت گلبرگ
بجان بود آن پرمی ان یونخو

همه گشتی صنم در دامن کوه
که کردی رام هر یک امکان سر
دلت چون می نسوزد بر جثا و
به دلسوزی با در خون غما و است
بنحاک انداز هم چون یو سرکش
بقصدش تا مزد فرما می بچین
ولی آمد بقصد آن شکر خند
بسوی شهر لنگا کرد پروا
همی رفتی و گفتمی طالع آو خ
بچاک دامن گل خار گستاخ
که از آتش نباشد آب اباک
پریشان نباشد طرفه از نور
بخود بچان زغم چون برق دریا
چو زوز شادمانی و شب غم
فلک گفتا که مه در محراب آمد
بهر نازنین شد چیره تر مرگ
چو جان در دست بدختی گرفتار

فتاد آن عور حسین در بند خناس
 چنان بر بود گوئے بروا لبیس
 نیفتد بے قضاے آسمانے
 بحالش توحہ گر شد بانگ خلخال
 نگویش گزندش گوهر فراخیت
 غم جبرش قیامت گرنہ بخت
 گل افشان از ہو میرفت تارام
 دوست آن ہی قد گلشنان شد
 مگودا ستم مرگ خو جبر ان
 فگندے جامہ ہر جا پارہ پارہ
 گریبان چاک حور پاک و امان
 بگو ہے پنج میمون دید یک جا
 گواہی رنگ و روی در د پرد
 گذارے کردارون بس دریا
 طلب فرمود زان پس دیو خدار
 بفوج صد ہزاران داد فرمان
 در انجا رفتہ ہر دم جان ببازند

چو ماو چاروہ محبوبس وراس
 ثواب طاعت پاکان تلبیس
 بہ بند مرگ آب زندگانے
 زمین و آسمان بگوشہ ان حال
 نہ گوہر اشک مرغان ہو ارجیت
 ستارہ بر زمین چون آسمان بخت
 مرگل بے پردہ آید بر گل اندام
 ہشتی باغ راگوئے خزان شد
 بروح خود ازان شد خود گل افشان
 کہ میشد زان جگر با پارہ پارہ
 قصب بنگافت گوئے ماہتابان
 نشان رازیورے انداخت ستیا
 فگندہ پارہ زان کسوت زرد
 رسانیدش بزیرین شہر لنگا
 ز غریبان نامے ہشت سردار
 کہ جاے خرد و خرمند است دیر
 کمین کردہ بقصد رام تازند

برگشتن رام از شکاژ دیدن او در راہ بچمن
 بتیاب شدن ام جوست و جوی کردن بچمن سیتارا

چو رام از کشتن آہوے زین
 ز دیوان ماند حیران ام قائل
 شگون بدبے دید اندران آہ
 زنادا نے بچمن ماند حیران
 درین صحر اکہ پردیو است تنہا
 بجفت و گوے سیتا باراد
 روان گشتند بس باہم شتابان
 چو ازوے نے نشانی یافت نام
 سلیمان زار و چون خاتم از دست
 فسو نگر چون رہاید محسوسہ ازما
 ز غیرت خون دل زدیدہ و جوش
 مدار و پیل تاب تپ کشیدن
 و بس غیرت بطوفان غضب خرق
 خیال زلفت او کردے بہانہ
 زبان چون نام زلفت یار بڑی

طلسم دیوار برداشت ممکن
 شکار افکن روان شد سوی منزل
 نظر بچمنش افتاد ناگاہ
 کہ بر سیتا ترا کردم نگہبان
 نمیدانم چہ باشد حال سیتا
 تمامی قصہ بچمن گفت از سر
 گلستان راز گل دیدند ویران
 چو صیت خوشین آوارہ شد رام
 اگر آوارہ گردود جای آن بہت
 زندمار از درغیش سر بدیو
 چو پیل ست رادان از بنا گوش
 نہ در عشق آوے زاد آرمیدن
 چو مہر آتش فشان از پاسے تا فرق
 زدے غیرت بجانش تازیانہ
 چو مار نیم کشتہ تاب خوردی

بجز خمیر جنون آن پیل پیکر
 گلشن را تا خزان بر بود دوست
 در داغ همسر دل خون شد بعد با
 چو سیاه بے در آتش وید و ریزان
 زید حاسل چو چشم گشت مضطر
 مشکو یکبار گئے غلین سراپا
 مگر جاے تماشا رفته باشد
 بگفت از نشنه جانے دل خرا
 اگر بر آب جو باید خسر سید
 پرا جوئے در آب آن حور و نوا
 بکوه آن دل را نهان ماند
 و گر بارش تسلی داد چمن
 بر اے حبت و جوئے آن سخن
 نخست از کوه حبت احوال او باز
 که بشکر کان صنم در من نهست
 بصحرای کان سسی فتد گل سبزه چید
 تماشا کرد بر دل لاله را داغ

مستی خاک ره میگرد بر سر
 دلش گلدسته بائی داغ می بست
 بباد هیچکس را دل گرفتار
 در هم بگسته و در خون فروزان
 برادر گرفت کاسے جان برادر
 روم بارے بنیم کوه صحرای
 بگلچیدن بصحرای رفته باشد
 سراب ست این تسلیهانه آب است
 که سرو اندر کنار جو توان دید
 که ماهی یاسے اندر آب نی ماه
 نجلے خدا نهان مساند
 برآمد در سراغ آن پری زن
 دلاسا داد و راهی شد برادر
 جو آبش را صدادر داد آواز
 نهان در شک من آن لعل نهست
 بصد حسرت در انجا هم خسر سید
 یقین داشت کان گل نیست در باغ

ز کوه و دشت آمد بر لب جوی
 بناگه حال آب جو و گردید
 فتاده کار آبش در تباہی
 مگر زان خشک شد آب وانی
 قسم خورده نهنگش بر گواهی
 زبان شد حلقه تن ماهی سخن گفت
 صدن از نیلو فرو دست برگوش
 کنول گفتا ندید ستم قمر زن
 پیش رام آمد باز نویسد
 کزین غم ست باری جان داد
 مراد دل یقین و ان کان کما
 بیا تا متفق با هم شتابیم
 دلش زیر هزاران کوه اندوه
 صدای ناله صد فرسنگ نبرد

پرسیدو فرز آتش شد نشان جو
 ترا شک بنیانش خشک ترید
 نهنگان گشته عین یک ماهی
 که با من نیست آب مرند گانی
 مقرر شد بر آب بے گناهی
 منخور دم نویس اندر انجمن گفت
 که اصلا نیست درین گوهر گوش
 غلط گفتم بسا و اوید و من
 سخن را آب داد از سحر ناهید
 نشد در آب غرق آن ماه سیمای
 فریبت را برے جای نهست
 بکوه از حبت و جو شاید بیایم
 چو فرسداد و در ان غد جانب ده
 چو پاسے خویش سر بر سنگ نبرد

اویدن رام چاؤ و گرس او خبر یافتن از سیتا
 بناگه رفت در دامان کوه
 شکسته یافت چتر و برق و تیر
 بکوهستان عجب گردن شکوای
 کمانے نیز چون قوس آسمان گیر

فراوان قطرہ ہاے خون تازہ
برادر اسلاح و سیرت و خون
گنجناخن خود گفتم بتو فاش
بدیوان گردہ بھر مہر جنگ است
در اثناے سخن نزدیک راہش
یقین شد در دل ام نعم اندیش
جٹاؤ بانگ مرد کاہے رام بچمن
یقین دان بد نکردم من بیتا
وفا سے عہد یاران خستہ تاویہ
بدسوزیت جان بر باد و اوم
بھالے ز نر کے گشتم نگہ را
جٹاؤ را شنا سا گشتہ بر سخت
زمانے ہر دو با ہم زار و گریان
بعدش آفرینسا و او بر جنگ
بزاری گفت کرگس چون نگیم
من از بھر تو گشتم بارہ بارہ
چہ باید کرد خود گو یا چنین سخت

عقیقے گشتہ سنگا دوی بھارہ
نمودہ خون و دینہ را نہ جرون
و دویو از بہر آن بت کردہ خاش
چرا وے زمین یا قوت نگست
نخون کرگس افتادہ بھکاش
کہ کرگس کردہ اورا طعمہ خویش
مرا در دل پسندارید دشمن
کہ اورا بروہ ذہ سردیو لکا
بسے جنگ آرمودم با چنان شیر
بدین روزے کہ می بینے فتادم
پس از کشتن نیاید از کسے کار
بعد شرمند کے زو معذرت خواہ
بحال بکد گرگشتند بریان
پرسیدش ز مکر دیو نیہ رنگ
چو دخم از بخت بد خون چون نگیم
تو بر من بد گمان گشتے چہ چارہ
در دنیا آسمان دور و زمین سخت

حدیث راون و ستیا ز آغاز
و گران کشتہ گفت این از دل فاش
بچشم ہر پرورین نہا است
نہن آتش چو عسرم بر سگریہ
بفعل آتشم دل را صفا کن
جٹاؤ واد جان و رام ز دو اے
شد آخر چون محبت آتش افرو
بنامش رخت آب آن جگر تاب
چو شہباز اجل شد چنگل انداز

ہمہ خاطر شناسش ساخت و مسافر
و م جان کند نم شد یکدم پاش
چنین در کرگسان بر مرگ فاست
زور و جسم صافے جان بربید
بیکدم حاجت عسری روا کن
بہ بچمن گفت ہیس نرم ساز بجای
تنش را چون دل خود سوخت و سو
روان شد آب باران با چون آب
بزاغ افغان نیامد مرغ جانہار

ویدن ام نقش پای او ن نقش پا سے ستیارا

دران نزدیک نقش پا سے دہر
قریب نقش پایش دیدار و دو
تما سے ماجرا سے آن پری رو
مرعین بخود سے بر سر و طماز
کہا سے پر کار عاشق کش بیا رو
برائے کشتن جا سے نہا نے
در دنیا کین چنین رنگ کف پا سے

نمودہ رام دل خون را برادر
بچشم خویش نقش پا سے آن حو
موانق یا نمت با قول جٹاؤ
عقاب آمیز حرنے کر و اعناز
زبان من بچند انت بود سو
بیای جان کہ مردم مرا نہ جانے
درین از دیدہ من و آشتی و اے

گناه از مردم چشم چه دیدی
چو من گریان بجان ریش می گفت
جبین مالید بر نقش کف پای
من آن گلدسته گلهای دام
ندانم کس چه سازد با چنین یاس
کباب تر بر آتش خون نبارد
زیارت حسنه پروانه شد دل
من پروانه هم مشرب دو یاریم
گل داغی بدست آریم تا کام
چو گل پروردن از غم پیشه است
خمار منی خود بر شکسته
بنار منی آنچنان از خوشی رفت
چو حبیب خور گریبان از ده چاک
کجائے اے دل و جانم فدا
بندوق وصل تو گشتم بد آموز
من آنم که تو بردا مان عصمت
بود بر جا اگر جان در گداز است

که خاک راه بر چشمم گزیدی
سرودے حسب حال خویش گفتی
زمین اگر ده پے ماه انجم اندک
که میسوز نسیم از کشت باغسم
گل داغم پر از ماران الماس
که بر سوز دل من گریه آرد
که آتش شعله زوزن من گل
که در جان تخم آتشها بکایم
که ماند زو گلاب خوش و فانام
وفا در دل گلاب شیشه است
ز جام نیست دیوانه مستم
که گوئی مرغ رجش از بدن رفت
چو صوفی در سماع افتاد بر خاک
هزاران جان فدای خاکبایت
مراتب جدائی نیست امروز
برم از سایه جبریل غیرت
که بر تو دست ابله دراز است

چنین خوشنما به باران گشت بهوش
سرش بگرفت بر زانو برادر
زمینهای عشق آن گل اندام
به بهوش فدا ده صبح تا شام

دیدن ام ماه را و پنداشتن سیتا و مخاطب کن او

چو باز آمد بخود کشته شبانگاه
مشابه دید روی و لسان را
ز بس که جام شوقش دل شد دوست
چو دیوانه ز ماه نو بر آشفست
کجا بودی ندیدم رویت از ویش
چو دل گرے ندیده زار بگریست
بساکز در و دل شد گریه افزون
بچین فرض شد تیار خوار
که اے لب تشنه آب از نیست موجود
مراد دل که گنج ناپدید است
سکن یکبار دوست و پای خودم
نه زهر غم سه مارا شترند
شناسد لذت غم هر که مرد است
نغمه چشم پر خون بر رخ ماه
صنم پنداشت ماه آسمان را
زمین تا آسمان شناخت چون است
بماه چارده روی و ده میگفت
بیامای بر کشم اکنون در آغوش
ز نقصان کلف و دست کوکیت
ز کوخ غم بر آید پیشه خون
مریض عشق را بسیار داری
توان از صبر پے بردن بقصد
یقین دان صبر قفلش را کلید است
برین بے طاقتی خود کن تبسم
بخاک آدم اول دانه کشتند
که مردانه زود هر جا که در دست

جوابش داد و بر کرد از جگر آه
که با من هم رسیده کن تا توانی
چو هست گر شوای یکدل بکارم
سخن گفت و کمر بست و روان شد

میان بستم بخت جوئے آناه
ترا باید مرا تنه امانه
شو در روزی یقین یدار یارم
تن مرده بخت و جوی جان شد

روان شدن ام خبر گرفتن سیتارا و ملاقات شدن با کینه دویو یا فتن بختیار

چو روزی چند در صحرا قدم زد
کنیده دیو پیدا شد بلا جوش
بجسم چون غم افزون تر رسد
چه جاندار سے قوی بکلی چو سیرغ
بسوے آن و بیدل کرد آهنگ
فکندے سایه اش دام بلار
چو دیدند آن بلا سے ناگهانی
پئے تربید و غش آن نکومرد
که اے بچمن شو بر جنگ سرگرم
رزمی گرنه با صلح او فتد کار
قدم در پیش ماند و گفت با یو
چو خار ره بد اما غم میسا ویز

بنا که فتنه عالم علم زد
غریوان تر از آبر آسمان پوش
نموده از هوا بر شکل جاندار
که صد سیرغ کرد و طعمه چون مرغ
نماده سایه پایش و فرنگ
فرو برد و پلنگ و اثر و مار
فرو داشتند دست از زندگانی
نخستین بار او را شورت کرد
بر و اول سخن گو با عید و نرم
همه اسباب نخبه است طیار
که دیو او را گز زین شیوه ریو
که کار سے پیش دارم غیرت انگیز

بخت اے ساوه لوح بخت در خوا
خلاص از من عجب کاریست مشکل
اگر رحم آور و بر مرغ صیاد
چو بچمن دید کار از صلح بگذشت
بجنگش متفق شد با برادر
سا کو شید با هم رام و بچمن
و گر ره حمله کرد آن شدره باهر
ببین تیرش از پا درخت نند
و دم جان داد آن عفریت خونخوار
بزرگه اے تو بر من نهانست
ترا دانسته رنجانیدم امر و
مراد ضمن این کار دگر بود
نیاید گر ملا لے زین سخن باز
ندانے دیوم اے فخر خنده بنیا
جام بود در شک زهره و ما
شکل بد بشبها زاهدان را
بنا که زاهد سے بر من دعا کرد

چه جاے گفت و گو بر اقبصا
مگواے لقمه کز حلقم فرو بل
رود و دام او فکند نهامش بر باد
بچمن خصم بهم چون بخت گشت
هدف کردندش از تیر جگر در
نیاید کار گریه بر بچمن
بریده هر دو ساق او بشیر
بناک و خون بصحرادر فگندند
تواضع کرد کاه رام نکو کار
با خلاق تو یک تن در جهانست
پشیدم لذت زخم جگر زو
رسیدم خود ز سعی تو بقصد
بگویم سر گذشت خود ز آغاز
باصل و نسل بود ستم پر زار
ولیکن از برائے خنده که گاه
تبرساندم چو طفلان عابدان را
اجابت شد دعا کو بے یاکر

ازان خوش منظره بیا گذر شتم
ز اقبال تو اے شایسته تخت
بگویم با تو بصر شکر و احسان
چو عظم نیست بر جا او کثافت
پس از خلع بدن کردم سبزه
با مر رام بچمن آتش افروخت
پرے گشت و ز آتش بپرید
که اکنون مصلحت با تو همین است
که زین کو که مونس است پر تو
دران فسرمان و اسکر بومیون
نه نوس میمون امیوان صحر است
بفهم وزیر کے دار و درستی
اگر صد تیر بار در بر سیکه شان
بسا میمون که بازید شطرنج
ز چہ نوشند بے دلو در آن ب
تبدیرے که آن میمون نماید
بگو شش چون در آمد نام میمون

بدین صورت که دیدے سنج گشتم
برآمد از و بالم اخت و نخت
نخن کز وے شود و شورت آسان
زین آتش که باز آید لطافت
خسرو مندان گویم با تو این از
وجود مرده آن دیو را سوت
نخن گفت و در چشمش ندیده
خبیر از عالم بالا چنین است
ز انواع نعم و انانش معمور
ترا باید بد و پیوستن اکنون
بندے نام او انسان صحر است
برو خست است چالاکی دستی
بچست و چاکی رود ساز و سان
بدانمانے گذشته از شطرنج
مکتوبه بیرے این جمع دریاب
در بسته برویت در کشاید
زمیون فال خود را یافت میمون

دلش را رهبرے شد سوی مقصود
عجب نبود ز نخت تیره فرجام
شتابان گشت سوی کو به موعود
که افتد کار مردم باد و دودام

و ر بیان احوال سیتا

ز سوز رام تا طبعم سخن راند
لب از نوکر صنم جنبانم اکنون
بشهر زر چو رفت آن سیم پیکر
بر ویش اشک خون گلگون پراز
تنه چون می جنگ از زیر وزاری
هلالی ساشد و بدر امر نحیف
هر اشکے کان فرکانش شکسته
انشین گاه ماهی ز گس شنگ
بچشم نیمخواب از دل و نخته
شب بیا رگشته تیره روزش
بدانم شب بچشمش چون گدشتی
دلم غنچه سان نه از برگ پان سرخ
نه سرخ داشت آن به پاره برف
گفت پاسے خانی رنگ طوبے

مر بانم چون در باز آتش افشاند
که از خار اکشایم چشمه خون
شد از اکسیر نعم برگونه زر
سیه روزی بچشمش سرمه انداز
وے چون مضرتی از بقیاری
سراپ چشم خود گشت از ضعیف
زمین را نیکه از لعل بسته
شبتان سمن در سینه تنگ
نمک ساگشته اشک شور بخت
چو شمعش بود شب تار و سوزش
که روزش چون شفق در خون شستی
چو زخم از خوردن خونها دمان رخ
زده ابر بلا بر تار کش برق
ز بچ آتش در افتاده به طوبے

صبوے چون کشید می ناله و در
دل آتش ز آتش سرگشته
چوبے طاقت شد نمی افغان زار
که رسم است اینک روز محنت و غم
نقاب روے رخسان کردی
فکند از سایه آناه قصب پوش
تراشیدے بناخن خال و را
زمین حسرت گزیدے لب بدندان
وزلف عنبرین مانده دل افکار
بجغ غم چو دل تنها شسته
بما تم بزم شیون ساز کرده
رب دُر و زمره الماس سفید
خیال رام با جان ووش بردوش
فزاید تشنه لب را در جگر تاب
تو در دل من بخون صد بار غلظم
سبا و این حسرت از جانم فراموش
نیالت حاضر و آن نیز خواست

تب خورشید بسته از دم سرد
گل سرخ از سیمیش ز رو گشته
ز دیو رخواستے در ناله یارے
مؤید نوحه گر با اهل ماتم
لباس ناله پوشانده نفس را
زمین را ز عفرانے حله بردو
خراشیدے دل و میکند مورا
که بے اوخته باد لب نخذان
چو در مشتے فسو نگه خسته مار
در آمد شدن بر خلق بسته
سرد و غم بلند آواز کرده
بد تنگے بدائع یاس کے گفت
بحسرت جان دهم بر باد آغوش
چو عکس مویش بیند غرق در آب
گل اندر بستر و بر خار غلظم
که سے در ساغر و خون میکیم نوش
غلط پسنداشتم آب و لعل لبست

چو سیهو نم خیال خام و در سر
چوبے گرمی نباشد حبه کارشن
بکودره گر کنے صد کشت شبنم
یقین دانم که هستی و دل میش
تو گنجی و دلم ویرانه قسست
بسا و تازہ جان کن وستان
بتن بگیانہ با جان آتش نهابش
بزن دستے که در دریافت کام
بهارانت چو دہقانست کام
چو می سرم سود بنود تشنه جانی
غلط گفتم که بس آشفتہ ایم
خبر این کار سے نمی آید ز دستم
کیم من دور زان لعل شکر خند
نزار و جان کنون از هیچ روے
جو انمروے که شد محبوبش ناگس
ز بانفش گر نہ نام یار تبروے
چو من جان بر لب خونابه باری

که در وے حبه را پندار و انگر
نیز ز دجنه جسد زارشن
منگود تشنه را و امان لب نم
وے چون من در آیم و دل خوش
من آتش که آخر خانه بست
ز نو شاد اییہ دہ بوستان
مر لابلش اے سرت گردم مر لابلش
نہ امکا ہے که جان بر باد و ادم
چو کشتم خشک شد منت ندام
که شویندم بآب زندگانی
تو باقی مان ہمین باشد بقایم
که جاے بت خیالت می پرستم
مکس بودم که بیرون گشتم از قند
ببخبر پروانه گشتن آرزوے
هلاک خود غنیمت داند و بس
بدندان خود زبان بر لید مرے
چو عشق از هستی خود شرمساری

نخود بود آنکه بجز یار دلش
 و غار گشته کاخ آن لافرو
 دو چشم نیم خواب از گریه بیمار
 نه آخو دیده از خوابت سیراب
 بود در خواب و در آن اسرو کا
 یه عشق از کیمیا اندوخته حال
 بر آتش بر نهاده روز و شب نعل
 بجان خوش کرده کیش آتش پستی
 عجب کان دل کباب شعله و درد
 جگر خون شد باغ حسن شوند
 گه مهرش به شد کاهش آموز
 چه حیران که هر جا عشق ز راه
 دل درنگ نرسد هر دو شکسته
 چو دیوانه بسر شوریده رایش
 در آن زندان شده با جان دلش

و غار ایا دگار سے ماند از خویش
 پریش گاه چون دیر صنم سوز
 خرم چون آهوان نو گرفتار
 چرا شد چشم پر خون و شمع خواب
 غمش و ز دیده خواب از چشم بیدار
 که گشت از پاسه او در سیم خال
 بگوش از تاب دل گوهر شدی نعل
 که آموز و بخویش آتش پرستی
 ز آتش چون بر آوری دم سرد
 بزخمش مرهم الماس بکشد
 گه ماهش چو خورشید آتش افروز
 شود ماه آتشین خورشید جا کلا
 هم اندر شکستن عهد بسته
 شده زلف سیاه زنجیر بایش
 بلا سے از بلا های و گزیش

جای وادون را دن سیتارا در باغ سلوک بن

مکمل بر پری زن دیو کے چند
 ستم راسے دستمگارو ستم بند

ستم زمین بیشتر نبوده سزاوار
 همارے ہم نفس با جیفه خوانان
 وزان بدتر کرنا نہا آن جگر سوز
 کہ بہت او صاحب اقبال و نکونام
 سرش با فروز و یب تاج شاہیست
 غرض آن بود زان تند و میزبان یو
 ہزار افسوس کردستان و تلبیس
 تکلف کرده سے گفتند کہ گاہ
 پر سے زان گفتگو با پنبہ و گوش
 چنان گوش دلش مشاق سیاب
 زمین کند سے بناخن بلکہ جان
 و حیرت خویشین را ساختہ کم
 چو طاقت طاق شدہ رہا یکبار
 بمردن دل نہا وہ کام ناکام
 چو را دن شد ز حال آن بت آگاہ
 ز عشق آن پر سے عنفرت و خو
 بے تسکین آن گلہ ستمہ ناز

کہ طفل مرده مادر وایہ کفیت
 چو گنجے ہم نفس با تیرہ ماران
 شنیدے قصہ را دن شرب و ز
 ہزاران بندہ نیکو داد و از رام
 روان فرمائش از مہ تابا ہیست
 کہ گرد و حور را دل مائل دیو
 شرف بر آدمی محبت ابلیس
 کہ تا ہنخواہ را دن فساد ماہ
 بحیرت سر فرو گریان خاموش
 کہ چشم کباب بر زحمار مہتاب
 نہان دیدے بسوی آسمان نیز
 گئے در گریہ و گہ در تبسم
 بر آورد از عسم دل ناکہ زار
 بران شد تا بقیہ از لب بام
 بحیرت ماند زان بیتا بے
 چو ابر سے بود خون باران بگاز
 بگلشن کرد جای بونوش مان

ندست انیتد رزافراطستی
گرش در باغ جنت جاگرتی
دران باغی که بود اسلوک بنام
ز اسباب نشاط و کامران
مگر کر عشق عقلش فست بر باد
چون بستان سر از ندان او شد
نهشته گشت تضمین در گلستان
ز روی ببلان شرمند هگل
چمن میگفت زان نخل گل آگند
نهالان چمن زان شمع گلشن
بود از عکس آن ماه جهان تاب
دران جنت سحر خور غم اندو
بهار اند و و کرده بوستان را
چمن زود تازه او پرموده هرم
چنان کاند نفس مرغ خوش الحان
چنان جان جهان کر غم بجان بود
چون پخیر که او در دام افتاد

کلی کا زاز گلبن بر شکستی
بجند شپه مرده کش هرگز نبینی
سمن را داد راون جاے آلم
مسیاد اشت پیش از آنچه دانی
که مرغ بسطی را دانه میسدا
چمن از رنگ و بو حیران او شد
در آتش چراغی در شبستان
بران گل گشت عاشق تر ببل
که سرو ما بطوبه گشت پیوند
گر و پرده ز نخل و ادے مین
شمال چاه خشب حوضه آب
چو لاله وقف و انع و عرق خون
رده پریم ره و رسم حسران
کشاده بر دل از گل صد در غم
از و خوشوقت خلق و او بزند
خزان خود بهار دیگران بود
خود اندر ماتم و زو عید صیاد

گذران همچو شمع محفل فسر و
مگویم سوز جان آن پری و شس
بجان کندن گران بیا ریز نیست
تسکین خیال یا ریز نیست

آمدن رام در کوه رک مونک

چو در رک مونک کوه آن کوکبین
فراشته وید اندر دامن کوه
غم و اندیشه ننگ آن مین بود
ز نام غم هوایش بود بیدار
سوادش باغ رضوان را نمون
دران گلگشت جا عابد زنی و
بوعد نیت حق مست رفت بود
چو گل خندان سوری نام آن ن
ولش دریافت در دآن غم اندیش
کنار حوض برد و گفت بارام
فسر اید در دل جان بیغمی را
مشو غمگین کنون در سحر و لعل
پے سگر یو میمون تیر شب تاب

علم برزد و چو سیاح جهان بین
کران گشتی فراموش از دل ندو
نشاط افزای فردوسین بود
که نمکشاید رام بر کافران بار
در دگلها شگفت گون گون
کران باغ حسدانی گل همی چید
کنار حوض پنهان معتکف بود
شگفته چون گل سورے گلشن
ضیافت را نهاد و میوه دیش
که اسے عمدیده آب مابیا شام
نشاط و سور بخشد ماستے را
که نزدیک آمده تدبیر این کار
که او هم که گئے آید برین آب

تو وقت کن زمانے جست و جویا
ہم اینجا یافت خواہے نیز اورا
بحیرت زان جواب حاضر او
کہ چون وز یافت راز خاطر او
سخن معقول شد و خاطر را
در ان گل بوم چندے کر د رام

آمدن فصل بہار

چو کیچندے گذشت از روزگار
در آمد در شگفتن نو بہار ان
علم زویر ہوا ابر بہار سے
بمشق لالہ و گل کر دزار سے
شگوفہ تاج زر زویر سر شلخ
نسیم صبح شد بر غنچہ گستاخ
زمیں گلہا نو اے بلبل امیر
مے عشق از ایاغ حسن لبریز
عروس غنچہ خوردہ بادہ باد
وز خان مست گشتند از می نام
مجاہب از دل نقاب زویری کشا
صبا میدید چون مستوئے گل
رون آورد پس یکسالہ باقی
مگر معشوق گل عاشق جز بہت
چمن از لطافت آب در جو
نگارستان چمن شد ہفت کشور
ہل باو حسرا آوردہ شگبیر
وزان بر گل نسیم افتان و خیزان

نمودندے ہوا را بستہ آذین
جمال خویش بر جستہ ریاہین
دریدہ گل زمستی جیب ناموس
منعے بلبلان در رقص طاؤس
ہلاک رقص طاؤسان رحمتا
نگارین کرد چون دم پا بگلہا
نسیم از غنچہ بوے مشک تربہ
غزال از لالہ برگ پان ہی خود
بشوق لعبتان غیرت حور
سرا پا مردک گر دیدہ زربور
مندام بر چہ غنچہ دیدہ بگاشت
کہ نتواند تبسم زان نگہداشت
برسم ہندوان نامداران
چمن نو کردہ حسن نو بہار ان
ازان چون شاہدان و جلوہ دہی
برنگ و بوے گلہا کردہ بازی
ترشاد سے بسکہ گشتہ رحمت گند
مکبجہ در دمان گل شکر خند
شمال رنہ از گلی شد ساغر آشام
چرا افتان و خیزان سینہ ندگام
شہراب گل نہ نام از چہ جست
کہ بوش مست کار خاص و عات
نہ تنہا زوچمن با گلستان مست
فلک مست نوین مست و زمان مست
صبا مستانہ میرقصہ کہ این بان
بہار ان عرض چشیش بن شد
چو عطاران چینی سادہ روجا
کہ بول کردہ قمرے این نو از ا
نواے بلبلان بر گل شکر نر

اگر چہ نغمہ بیل اثر داشت
 اگر او بر آتش گل نرند میخونم
 پیشش جلہ مرغان حجش ارجان
 بہ آہنگ جگر خوبان و لبتنگ
 ہزاران دھچن کردہ منادی
 بہار آمد دلا افسردہ کے چند
 ز شاوے نرگس بیمارست
 اگر مے نیست آب جو بہارش
 در شاخ موج ریزان آب کافور
 نہالش نو نہال صندل و عود
 ز گلماں شد پر نیاری و رشت
 نہ خط و دست سر بر زد در حال
 چو مانی نامہ نقش آفرین شد
 بتان آفر و از رنگ مانے
 بسا مرغان بانواع ترانہ
 ز پیراہن ہزاران یوسفستان
 گر و برود بہاران جاودانہ

انوارے کو کلا سوزی و گردشت
 جو ہند و این حدیث بید میرا نہ
 ز درس علم موسیقی سبق خوان
 شکستہ ساز ہر دم زخمہ جنگ
 کہ رود آب زد گلہا نگاشادی
 چو گل شکفت چمن پر مردگی چند
 نہ خودست است کو شیارست
 چرا بے تشنہ شد بچ خارش
 چو دہن و بادہ از بلسان انگور
 شام روح کردہ عنبراند و
 چو جمع شاہدان باہم گلگشت
 کہ سرسبزی گرفتہ دانہ حال
 چمن را خسلد و ز زیر گین شد
 نخل زان شکلاہے بوستانی
 غزنو انان و لیکن عاشقانہ
 برآر و غنچہ از گلہای خندان
 ز رنگ آمیزی کار نہا

برم نازک بتان و شاہد و شکستہ
 تبسم از لب غنچہ چکیدے
 فراز آشاخ نرگس ماند حیران
 نبفتہ گوش بر افشاے راز است
 لب گل خال زن بوسہ خوش
 ز لب خود شکفتن و شست جاوید
 اگر چہ غنچہ لب را داشت مستور
 ہو ازان سان بکام ساغر آشام
 ز تاشیر ہو او جند بے دل
 ہو ایش کر ہو ای دل سرشتہ
 ز نیرنگے کہ ز جادو گرمی باد
 بافسون از پئے حیرت فزائی
 تماشا را بیک دم بے رنگ و
 طراوت وافر و شادابی از ان
 خوش آن عالم کہ عشرت ہمہ چون
 شبیہ لطفہ اندر بطن مادر
 ریاحین را صاحب از مہربانی

شعبہ شان نمودندے بصد زنگ
 گل از گلبن شکفتہ برد میدے
 ہمہ تن دیدہ همچون دیدہ بانان
 کہ سوسن را زبان بروی دراز است
 و لیک از شرم بابل سر فرایش
 گل سایہ ز منت ہاے خورشید
 نشان بوسہ پیدایش از دور
 کہ سوے لب شتا بد باد و ہجایم
 بتان سنگدل بر عشق مائل
 و ہفتواے می خوردن فرشتہ
 در حیرت بروے عقل بکشاو
 نمودہ خوش جہانے سیمائی
 فگندہ عقل را در عالم نو
 شکفتن سجد و بالش فراوان
 بہشت آسمانے در زمین بود
 ببالیدے چو باغ سیمیاگر
 چشاندے شیر ز آب زندگانی

مگر عجز از شد نشو و نما را
جهان خندان و گریان ام بیدل
فراق اندر بهار افزون کند
نه ذوق آن که بنید جلوه گل
مقابل بود هر دم روی ماهش
خیال و سبب جانان آشت با خویش
هر یک زان گل اندام گلزار
بخونین لاله هر جا دید بکشد
تعالی اندر جهان بودش جگر داغ
دشمنم بود بر لاله که ابرشرم
تپ حیران اثر کرد و سبب بخت
گل گفتی منم بے دوست غمنا
گمش گفتی که غارت بے تمیز است
چو گلبن را در دین خود حیر کرد
نهاد و پیش سوسن که سرخوش
گم و درخواست از زنگس بنا کام
دل از رنگ بنفشه شاد و بے قیل

که حسن حور می بخشد گیارا
بنخاک و خون طپان چرخ بسبل
که باشد پر خنک در عید نام
نه تاب آنکه گیرد از لغت سنبل
برنگ گل نیالو دے نگاش
نجل ساز گلستان آشت پیش
نخالت را نمود و جلوه یار
بدایخ خویشتن و محش به پیود
که نو می شد و غش داغ و داغ
عرق میر خیمت آتش زان گل گرم
که تبحر له بر آورد و دلهش
تو بار و چون گریان کرده چاک
که جسم آخر بدامم عزیز است
به گل بهیاری زنگس اثر کرد
که بر من کار فرما بخمر خویش
که جانم را بده رنجور و دم
که بجزر ماتمش رو جامه ذیل

گم بر گل چو بلبس ناله کرد و
گم واد و بزاری یاری ابر
ولش با صد خون دست و گریبان
رخ بے رنگ بو چون گلبن ورد
رسوز ناله زار شش بگلگشت
ترا شک وانه دانه بادل تنگ
مرا فغانش که برد لمانک سو
بصد شوریده جانے بقیاری
چو در صحرای تنگ آمد زانده

آمدن ام بالای قلعه کوه و ملاقات کردن با سکر پو بمیاچی مهنوت
چو در که مونک آمد رام و خون
بر او ربال با او بود و دشمن
بگمش با وزیران گفت آواز
شنیدم و دو جوان پیل پیکر
سراغ ماسه پر سند هر جا
کمان سخت و سناها تیز دارند
پنجتم جان دشمن گشت مسکن

که از خون سبزه بار لاله کرد و
که نوبت و دهن و زگر یک صبر
کز نیسان خویش ساز و چاک واک
شکست صد نغان خورد و گل ورد
متاع حسرت از زان در و در و دست
محبت کاشته در سینه سنگ
نصیب بلبان شهر مندگی بود
بسر و بر دز نیسان روز گاری
بر و آخر دست دل در دامن کوه

خبر بردند بر سکر پو میمون
هلاکش راهی انگشته نمون
که بر من شد در دستند ز نو باز
سلج گشته شیران دلاور
بزرگ کوه ما دارند ما و
مگر با من سرخو زیز دارند
که بخیمند ناز و زین گونه دشمن

همانا دوستدار بال همت
 مناسب نیست ناو بسته بیکار
 اگر گیرم که سیاح و فقیه راند
 چرا خود با سلاح جنگ گرداند
 ز اهل مشورت با او هنوز مان
 که اول رفته حال شان بدیم
 بصدق شان لم چون گرد آگاه
 چنانجا ورنه از تدبیر دیگر
 بسوے رام پایان آمد از کوه
 بلب کرد از زمین پوشش تیمم
 پس از نام و نسب تقریب پرسید
 برو بر خواند رام از روز اول
 سخن سر نیز از خون دیده عا
 اگر چه یافت در صد قش بگانه
 قسم را آتش افروخت و درو
 که رام و بچمن و سگر یوزام روز
 زیاران راز پنہانے پوشتند

کمین جو یان بچمن من شستند
 چه باید کرد و تدبیر چسپین کار
 بنفسا نیست خود چون اسیرند
 یقین بر دشمنی آهنگ کردند
 سخن سنجید ه گفت و خواست فرما
 ز لوج جهس راز دل بخونم
 بیارم همچو دولت بر در شاه
 با سانسے بلا در سازم از سر
 ز کوه عیش سوی کوه اندوه
 اجازت یافت زان پس و حکم
 ز هر حرفش هزاران نکته می چید
 حساب و دستر خما مفصل
 ز روے راستی چون صبح صادق
 یقین را کرد کارے عاقلان
 گرفته دست شان برگرد گشت
 بهمد دوستی باشند و سوز
 بکار یکدیگر با جان بکوشند

و گرفتار بیا بر چسپن اکنون
 دل از عهدش چو تسکین یا زاند
 هنوز گشته میانے بهر پیوند
 بناے یکدے چون گشت محکم
 که از جبران سیتا دل خرابم
 ز دستم دل شد از دست دل جان
 و رونم ریش گشت و دید خونبار
 جواش و او سیمون با و لاسا
 زرنے را موکشان یوی زجا بڑ
 زعفر بود رنگ پر نیانش
 فگنده جامه بر مسکن من
 اگر یکچند با خبرت بود کا
 فرستم شکر خود را بهر جا
 برام آن زرد جامه سیسے بنمو
 قصب بے ماه وید و حله بی جو
 ز غم بے اختیارش بود تر چشم
 تو پسنداری که کرد آن در و درو

بجان و ریاب مهر شاه میمون
 برآمد بر سر از قلمه کوه
 جهانان با جهانان گشت خرسند
 زو آن شوریده سوزان از محرم
 سیه و زم که گم شد آفتابم
 ز دم دستے بد امان غریزان
 مدد باید زیاران و چنین کار
 که روزے در هوا دیدم تماشا
 ندانم لیکن آن خس تا کجا برد
 شنیدم نام تو نیز از زبانش
 چنان دانم که سیتا باشند زن
 تو انم گشتن از حالش خبر دا
 رسانندت خبر زان ما و سیم
 ز چشمش خون بر ویش زردی افرو
 دلش بے صبر مانده وید و بی نو
 نهاد آن زعفرانے جامه بر چشم
 علاج در چشم از جامه زرد

ز بس بے طاقتی از پا دارم
دل سگریو نیز از سوزا و سوخت
ز دروش گشت میمون تازه زبوا
شعاع برق آهش بر جگر یافت
بگفتا همچو تو دارم دل ریش
و لم بسته چو میمون در بسته
زدستت اهرمن بر بود و لبر
اگر داد من از دشمن ستانے
بهرتد بیه کان دامن ز هر جا
اگر ارون به لنگا برده باشد
بهرتد بر بر من هست آسان
هم اکنون لیکن شیر قوی دست
و تقریر سخن چون شد مقبر
سخن شروح پر سید آن جهان
که تقریب خصومت در میان است
اگر دامنم که از خصمت تقصیر
و گرنه بود بحسرم او گواهی

صد سینه ناله اندر کوه در واد
چراغ زنده شمع مرده از فروخت
نشاندا الماس بر دیرینه ناسوا
بدان عاقله همدرد خود یافت
تو از بیگانه مینالے من از خوش
نه خود رسته و کس بندش گسته
مرا شد اهرمن بال برادر
مرا بر آرزوے دل رسانے
در آغوش نشانم حور سیتا
و یا سه بر اثر یا برده باشد
صنم را در کنار خوشین دن
به کین بال سے باید کمر بست
که قتل بال میخواید برادر
و حال سرگذشت بال با او
با گاه هم تنم از جانب کسیت
توان دل جمع کردن و بیک تیر
نشانید رخت خون بیگناهی

در صدق نیت او گشت آگاه
پس از تحسین جواش او و نخواه
گفتن سگریو حقیقت منازعت بال انبارم
که دیوے بود مایاوی ملنگ
در آمد ناگهان از تیره دیون
زمین را داشتی پشخ در دا
بجنگ بحر عمان حمله آورد
بر نهار آمد اورا گفت دریا
حریف تست اکنون کوه کیلاک
بدار از جیب من دست ستم باز
از انجا شد بجنگ کوه گستاخ
بر آمد از صد اے کوه فریا
ترا باید بجنگ بال بشناخت
بعثت بال نعره زد و پیکار
زد و سوزے بهم راه برادر
گر زبان گاو شیر اندر دام
چو کرم بر در غارش نگاھے
ز بهر انتظان خدمت بال

بز و صد هزاران قیل جنگ
پیشکل گاو شد شیر غریب
چو گردون آسمان را بر وی ازجا
بر آورد از نهاد موج آن گرد
که کوه ساز دست از مالش با
که گشت از سخت و بی کان لک
اگر مردے ز پا او را در انداز
سبک بر کند بار قله از شلخ
مرد خاک مرا بے جرم بر باد
نشانید با من بے دست پا گشت
بر آمد بال بهر جنبش از غار
بسان سایه میسر فتم برابر
بغار شان کوهی هر دو شد کم
سوے قعر زمین میفرست
نشستم بر در آن غار یک سال

نیساند بچکس از غار برون
چو دیدم خون گزیدم از غم گشت
نهادم بر در آن غار سنگ
بساتم چند گهر باین شستم
وزیران و سران ملک بکسر
بمنه گفتم مرا با من گذارید
و لے مردم مرا با من نماندند
پس از چندے از میسان اجرا
بمن گفتا که پیداشد بهانت
بسا دشمن که بریر پاکند جاے
نقاب لطف بند و بر رخ مهر
نماند جز به تیغ و باد و ناب
نبودت گر مبرگ من سرو کا
مراد ز ندگے آزرده کردی
بعذر استاده گفتم کای برد
مشو آزرده بشنو عذر خوام
ز سالی بیش بزم انتظارت
پس از سالی برآمد چشمه خون
گمان بردم که دشمن بال گشت
بحسانه باز گشتم بنی و رنگے
بکار خویشین حیران شستم
مراداده نوید تخت و انفس
ز کار سلطنت معذور دارم
بزورم بر سر مسند نشاندند
یکایک بال پیداشد ز جانی
هلاک مردن من بود جانست
چو خوس از بهر خون لیس کفت پاک
برون شو انگبین و اندرون مهر
جهان آتش اندر قطره آب
چرا شک گران ماندی بران غا
بنارم و خمه همچون مرده کردی
ترا سوگند حق شیر مادر
خدا آگاه که من خود بے گناه
برآمد چشمه خون چون ز غارت

یقینم شد که گشتی کشته و جنگ
از ان کردم در آن غار محکم
زمین بشنید این حرف و لا و نه
سپاسه را که با من متفق بود
بگنجم بر کشاده دست تاراج
ز نئے معشوقه ام بودست زمان
درین مال و ملک و لشکر نمیت
و گرین غیر تم گردد جگر ریش
نخن بشنید گفتار من فی الحال
بیام خون او بر خاک ریزم
و بال اختر باست بالم
حیات بال باشد تا هماندم
از ان پس بال را جان داده انگا
درام آن مرده چون سگ زبشند
ببر سیدم ز کید دیو نیزنگ
که خواهد گشت مایا و سمرام
به بیدادی کشید و تیغ خونریز
به تیغ جو قتل عام فرمود
ز ملک خویش مفاسد که و اخراج
کشید از من بر در آن بازستان
درین آنست کاکون و لبرمیت
که کرد آن زهره طلعت از خلیش
که دستم یقین بر مست زبال
بکار دوست باد دشمن ستیسم
بقول خود مبرگ بال فالم
که چشم بر رخش ناید و نیم
چو آن شعله که با سلیش بود کار
بین بگرفت گفتن مصلحت ید

ابیان کردن سگ بوزو بال را

ز زور بال گویم با تو بگرفت
ز دیوے ماند ششی استخوانست
هے کوه که همزنگ است ببارفت
که در ز نظر الوند سناست

بمیدان بال زانسان یو کشت
زجا این کوه را بال قوی چنگ
نجنبا ند کسے جنر بال یان
توهم این کوه را از جایی بردا
بن این استخان بنای حالی
ز آه خود به پیکان تیرے آخت
بجذے تیرش از کوه برین رفت
که سگریو پا بر آورد از سر خاک
اجازت خواه بکشاده زبان را
بجوه از پشت پاندول بردا
بزورش کرد سگریو آفرینا
که آید بال چون بر جنگ من ام
بنار بال نصره زد و برادر
برادر تا خسته بر قصد جانفش
درشت او برادر رفت از کا
بمیدان خسته رو کرده سوئی
مرا بهر چه افکندے محنت

بضرب تیغ نه گز ضرب بکشت
به پشت پا در اندازد و دفرنگ
به دیو و دام و دودگشته معین
بیک ناوک بدوز این بغت آتا
که تا دامن حریف جنگ بالی
وزعت هفت تارا از تیر خود دشت
زمین بشکافت در زیر زمین رفت
نهاده چون عایش رو با فلاک
بفرماتا شکافم آسمان را
بیک انگشت چل فرخ در انداخت
نموده عنبرم کسکند با از انجا
به تیرے کار او را سازد آتا
برآمد بال چون شیر دلاور
بشسته بال پر خون شد و هانش
بسرعت باز در شد بال و زحاک
ربان بکشاد تا سرحد و شام
نبودت گرسه نیروی مهت

بکشتن و ادیم بنے موجب اینجا
به میمون مرین سخنها بر نیاشفت
که اسے نادان مرین طعنه همر
مشابه بود با تو بال چندان
ادان برزه نماندم تیر تیر
در بهر استیاز دوست دشمن
چوزین گلهایت از وی بازدم
هماندم چیده گلهاراد صحر
بگل بستن به گردن کردش آگاه
بنار بال سگریو آمده باز
بجنگش خواست بال آید و گریا
که اکنون گشت سگریو از تو مغلوب
همانا بهرام ادش کسے هست
چنان دانم که کردش ام امد
تو اکنون مرین عدوت دل برود
و یا ترک وطن بچند بنامے
به تنها دشمننت گردد بهر آسان
نکردی سے در میدان هیجا
و با ندان رام در عذرت سفت
کم خاطر نشانت زان نکردم
که نتوان فرق کرد از هر دو آسان
هماد ابر تو آید ز خصم آن تیر
ترا گلدسته اندازم بگردن
و گر خصم ترا زنده نمانم
بنکو گلدسته کرده میت
که ز فتم خار و انگیرت از راه
به دشمن بار دیگر داد و آواز
نشدر اعنی ز نش تارا به پیکار
همین دم باز آمدیت این خوب
که در نیر و بود از تو زبردست
بر افتاد تو بخوابد ز نیر باد
برادر را شریک ملک خود ساز
رو و چون رام از نیجا پس تو باز آ
زور از دے ولایت باز بست

مکتوبه بیدار و بیدار میسر هم یاد
گمراهی که کردی جمع چون کان
چو رانصه گرد و از اشیار گوهر
ازین هر سر سخن باید یکیک کرد
مکتوبه گوش پندی ای زن بال
بگفت اے زن مراد گیر ده پند
بود تدبیر زن نامردی آمو
ز بونے کفر دامن پیش دشمن

باید پیش رام انگه فرستاد
نثار رام باید کردن از جان
تو هم رو خد متش کن چون برادر
نباید رفت لیکن بجز زناورد
و زرم رو گشت زان مانع سخن بال
زبان نثار خاے خویش بر بند
محالست اینکه رو گردانم امروز
اگر جانم رو و گو میر و از زن

کشته شدن بال از دست ام و ارضی شدن سگر یو و انگه رام
مرا خا را آخر برآمد بال کینک
به کین چون اره دندان تیز کرد
بناگه از کین مردنا و ک رام
بجان کندن نظر بر قاتل انداخت
که مشهور می بود و دانش و دین
نکردم با تو هرگز دشمنی من
و گر گوئی ستیزه و شست افرو
چنان دامن کزین ظلم آشکارا

سلاح جنگ کرده شخته سنگ
بخو نیزه برادر ریز کرده
بدان تند بے بدست مرگ شده ام
دلش تیر ملاست را بدست ساخت
تو خود گو کین چه رسمت و چه آیین
بیدارم چرا گشته چو دشمن
مرا خود با برادر دشمنی بود
که قاتل نیستی روز جزا را

چنان سازے رها و ستم زد من
عجب تر زانکه اندر عشق سیتا
ترا با نیست بهر جنگ ده سر
چه جاے جنگ و نیر و جنین یو
ز حرف او بر آشفست آن خردمند
زن کمتر برادر هست خست
چه شد شرمست که با این فسیا
بحد این گنه گشتم یقین دل
ترا پاک از گنه کردم پس از تو
چنین مردن با از جان سلامت
چو عذر رام شد معقول بزل
که سپردم ترا انگه و لی عهد
چنان کن تا زید فارغ دل از غم
که روزے فتح لنکا می جو اند
به انگه نیز گفت اے نور دیده
مشو نادان تو پو عساق ل من
چو دلسوزان بخدمت باش جانبا

که بے موجب گرفتی خون بگرد
طمع دارے زهر کس فتح لنکا
در من جستن مدد نه از برادر
که معلوم ست مرد بیامی سگر یو
که اے وحشی آدم میدی پند
ترا با از نا کردن چه درخور
زنه بیو ده لاف بگیا هست
چنین کشتن بود بهتر از احسان
بشستم نامه تو ز آب شمشیر
بجن شکر و مترسان از قیامت
وصیت کرد با آن صاحب قبا
بکار او فراوان بایدت جهد
نه بنید بے پدرا زعم دلش هم
کند کارے که نتواند کسے کرد
گران خواب اجل برین سیم
پے خون پدر بار ام دشمن
بجان بازی سز و بر صاحبان ناز

وگر باید کنون در خدمت عم
و لے چون او کند او من بہ بدیا
مرامستان بر غمش تا تو اسنے
دم آخر ہے گفے اے برادر
مرا کشتی و لے بشنو وصیت
نخستین با تو میگویم ہے پند
دویم تا را خرومندست بسیار
سویم پند اینکہ در نزدیکی دو
فرکین او بلطف اندر بیندیش
مزاج شد بکین با شعلہ ماند
وصایا داده داده بال جان او
بہمرا ہے سگریو بلا کوش
آب گنگ غسل برزد و ندش
بما تم چپند کہ یجانشستند
بروز سعد پس سگریو برارام
بجای بال پس فرمانروا ساست
خطاب شاہ میون یافت ان پس

گذاری روز گاری شادی غم
بسا ز می از بد من خاطرش شاد
و گرنہ دم نچو و خاموشش مانی
ز من خوشنود باشی روز شمر
ورینغ از تو نمیدارم نصیحت
کہ انگد رانہ بنیے کم ز فرزند
نخواہی کرد بے تدبیر او کار
نخواہے شد بلطف رام مغرور
قیاس از من نما بر حالت خویش
کہ خرق از خویش و بیکانہ نہ اند
در میونان بزاری خاست فریا
گرفتہ نیل و انگد نص بر دوش
برسم ہند آتش در زد و ندش
در ان غم بے سرو بی پاستند
طلب فرمود و کرد اغراز و اکرام
بمیونان عالم پادشا ساخت
پہ پیچیدہ سراز فرمان او کس

شد انگد پس نسران ہماون
بکام دل بطلع گشت فیروز
ز من بوسید پیش ام در عرض
بسر پویم بکار تو چو خامہ
ولیکن چون ہواے برشکال آ
باید صبر کردن تا دوست ^{برسات} آ
بہجرت دست غرق بحر حران
کہ تو چون من میکنی خون آ شام
بہ تنہا ماند زان پس رام و چین

و لے عمد وزیر شاہ میون
بشادی شد جلوش در ہماون
کہ جان بازی بکارت شد مرا فاض
کنم کارے کہ ماند کا نامہ
کنون غم سفر کردن محبت
کشم لشکر لب مانت پس انگاہ
مصاحب را بر رفتن او فرمان
برو بارے بیار خود بیارام
لب آبے گزید و ساخت کفن

در صفت فصل بہار برسات و فراق رام

ہواے عشق آید فصل برسات
ز بس آب و ہواش جان نو است
بہار عاشقان برسات ہند است
زرنگ و بوی پر کارست دڑی
ہواشش بید لا ز اسینہ کاؤ
بوصفش مخزن گو ہر کشایم
چونبشتہ پس از سالے بمباد

کہ فرو و س برین رامی کذبات
بخوبے پادشاہ ہر مو است
ز دلما خون نشان برسات ہند است
سرا پا مالہ و زارست دروے
کہ از ہر ذرہ عشق نو تراود
چو چشم بر دُر ریزے نمایم
سیلان فلک بر مسند باد

ازان باو آتش و گشت پزیر
 بگریه ابر را نوشدا جازه
 فلک عاشق زمین معشوق زار
 بخنده ابر همچون نگلی مست
 به تیغ برقی ابر تیره روستد
 مقلد پیشه گشته ابر آزار
 بروی آسمان ابر غریبان
 نه دیو است او که نازل شد فروخته
 بمقانی چه شخص بے بدیل است
 و گرش شیر خواره عالم پیر
 نورنگ آمیزے ابر در فشان
 یوا چون نثره اطفال نگین
 زمانه غیبت نشو و نما را
 کشیده مانے او میخ تمثال
 کفش رنگ زمانه نجیت گوئی
 یقین ابرست بازاری چو قصا
 در پس هر پیشگی هست آن هنرور

بنجار آب وریا یافت نگین
 که ساد و سنت عشاق تازه
 که آنرا گریه وین را خنده کار است
 ببادی کرد تیغ برق در دست
 رتیزی خنجر زرین خور کنند
 کند تقلید دست شاه و دربار
 سپاه انگیخته از تیره دیوان
 بر حمت باری از رحمت سرشته
 که آب زندگیش آب سبیل است
 که ابر از شیر جان میدهد شیر
 کشاده رنگ زیر چرخ و دکان
 که هر یک ابر دارد رنگ چندین
 نموده گلشن رنگین هوارا
 کشاده بر افق رنگین پر بال
 شفق باروز شب سخت گوئی
 که در یک کلبه دار و آتش و آب
 گسسته خنجر فروش و که کسان گر

نقاب شعله دو و آه عشق است
 چو غم تیره بلائے آتش افشان
 فلک موئے و ابر سرمه سان طو
 ننگ سز و دین موجه نیل
 بفرق نیل گردن خوشاب است
 بگلشن بریا حین سایه گستر
 خدائی سائبانها بر کشیده
 همانا گشت چرخ بے کناره
 مگر اعجاز عشق است ابر انبوه
 فلک دیر است ابر تیره رهبان
 در چشم ابر اشک شادمانی
 هوا گوئی کشاد از دست عجا
 در قطره دائره بر آب سیما
 در صلب ابر ریزان نطفه پاک
 در شاخ خشک بار آرد گل تر
 فلک نوبت زده عیش و طربا
 بر سبزه شخص کیست بر نیان پوش

درافشان کاویان شاه عشق است
 بدم چون اثر و های آتش افشان
 تجلیهای برقش کرده بر نور
 شکسته بند آهن حلقه نیل
 یقین کان نیل نیسانی سحاب است
 چو بیلان پیش پیش از فوج لشکر
 در نو خور آسمانها آفریده
 در صورت آه عاشق پاره پاره
 که جنبانید بارنگ جهان کوه
 چو دین مصطفی خورشید نیان
 چکان هر دم چو آب زندگانی
 در صندوق مروارید تر باز
 در سبب نقطه که داند کار پر کا
 در حم تازه بد و آبتنی خاک
 هم از موز و صدف کا فز گوهر
 درین نوسنزه کرده پشت لب
 نکلنده طیلسان خضر بر دوش

نشاط و انبساط از حد شد افزون
 در سبزه خاک اینیاست دریا
 بسر سبزی جهان چون بخت شایان
 ز سبزه کوری غم نیست و شوال
 شکسته موسی الواح زربعد
 عمروش انگیز هر سوتازه سیله
 دل مرغان ز بند دام آزار
 تراویده صفای از پیکر خاک
 در اقسام ریاحین بس گل نهند
 در عشق قطره چاتک بادم سرد
 دل طاووس را از مستی جوش
 بیک آئینه نازیده می سکند
 به پیش طوطی آن آئینه نهاده
 جهان حسن را آئینه دار است
 کمال حسن دارد اندک نقص
 ز طعن عیب جوایان می هراسد
 ز یک عیب که داری گویندیش

زمین زنگ دل خود داده بزمین
 گرفته آسمان ز دوام زنگار
 بشاد و ابله زمین چون وی مایان
 چو از زنگ زمره دیده مار
 ازان سبزی فزاون داشت بحد
 چو دیوانه بصحرای ده سیله
 که دانه سبز شد در دم میا
 فلک میگشت برگرد سر خاک
 شکفت و کوه کلاشد بلبل بند
 رقابت با صدف چون موبکر
 شده معز و لے جنت فزاونش
 هزار آئینه دارد این بهر پر
 که تعلیم شک گفتن دهد یاد
 ازان آئینه بایش زنگار است
 که گردید در غمش در شادی قص
 که عیب خویش نیکو میشناسد
 که باشد هر هنر عیب زان پیش

ایران موسم زغم رام جگر خون
 اگر چه ابر هر سوسیلها راند
 در ابر و فشان آسمان و شش
 بجو سرد از چه گرد و آتش من
 مگر ناست ازان شد ابر آوار
 دلش غیرت نما سنگ و سبور
 چو شمع از آتش دل چهره افروز
 ز بس بی شمع خود با سوز میسر نیست
 مگر و برده بجان کاهی ز همتا
 ز بس آزار و دشمنده شد عشق
 بعد جان کندن آن مدت بسر
 بعد غم آمد آن فصلش بیابان

شکسته دل چو شاخ بید مجنون
 دلش را آتش غم سیخ بنشانند
 بهر کس آب باران بر دی آتش
 که آب افشانند بر وی نطفه رو
 که بر عاشق بناری غیب آزار
 و مش چون صبح خنجر زن گلورا
 چو مشک اندر دلش خون جگر سو
 بر و خاک تر بر روانه بگرسیت
 نشسته چون گل اندر آتش و آب
 و فایش دیده از جانده عشق
 بعد حسرت دلش خون جگر خورد
 در آمد اول فصل زستان

در صفت ماهتاب

شبه چون جیب صبح آبتن نور
 تجلی شمع خلوت حسنه او
 هوا صاف نه چو راه مردان
 مهش چون نکته چنایان گشته غما

چو خور دهن فشان بر شمع کافور
 چرخ آسمان پر دانه او
 زمین از شیر شسته گازر ماه
 غلط گفتم چو عاشق دشمن راز

همانا به چوستان باد و بهیمات
 جهان از بر تو مه نطع گستر
 غلط کرده ز مه تا محبت تابان
 قصا بر باد داده دخل کان
 بدان خوبی شبی آیا چه شب بود
 هوایش هم بغایت معتدل نگ
 نویسانیده ماه احسن جاوید
 دل خاک از صفا آنگو نه نبخت
 چو آینه زمین صیقل پذیریت
 بیک رنگی چنان مه داد مایه
 زمین و آسمان بر زیر مستاب
 برادر خوانده مانا محسوسه
 نه ماد از جبه افشا ندان همه نور
 ز مستای چو خوبان از گل جا
 چو ز حسار تبار ماه شب افروز
 بر انداز طرب گاه نظاره
 ز رنگاه شرمی تا کنگر عرش

که زار دل در فکند و بصیرت
 بشوخی خنده زن بر سطح مر
 شب تبخیر گو مرغ سحر طون
 بسم اند و دستف آسمان را
 که چون معشوق نو عاشق طلب بود
 نشاط روز عید از وی نخل رنگ
 ز نیلوفتر خط انکار خورشید
 که تبلور از حیا چون آب بگدخت
 که عکس شخص را چون آب نبفت
 که می آینهخت با خود نور و ساء
 جهان غوطه زده در موج سیما
 بدل کردند دران با هم گدرا
 ز موز آسمان بارید کافور
 غزالان بیابان بستر آرا
 بهتابی دریده پرده روز
 بساطی یافت ماه از ساره
 ز مروارید سوده ز نیمه فرش

ز قرص ماه شد کافور رحل
 بدوق جلوه ماه جهان تاب
 چو حسن گلزاران ماه تابان
 جوانست از چه شد ماه فلک با
 ز تاب ماه شب پوشید طباب
 می نورش همه کرده مه آشام
 ز سیف چشمه خورشید شسته
 صفا اندر صفا جان شب و روز
 گرد و برد از ضمیر عارفان شب
 فلک دست کلیم الله بر داشت
 بیک خارق که ماه از خرقة در
 مگر همه توبه بود و شب گنه کار
 بقدر مه نبود آن روشنائی
 معشوقانه عشوه یوسف ماه
 بچشم کبک دیده خوشیت را
 دله کبک در می غمناک کرد
 بدان بے التفاتی کبک درش
 سراپای جهان مالید صندل
 ز چشم دیر خوبان منفعل خواب
 بخور سر بر زده از یک گریبان
 چو طفلان شیر مادر لب انداز
 چو زنگی زن بروالد سفید آب
 شکسته خورشید زان تهی جام
 بحبام عشق دل چون شسته
 میانجی در میان شان به دسوز
 ز شادی مه فواهم نامدش لب
 گذرگاه نگاه از نورش انباشت
 ز شب رسم سیه کاری در افتاد
 که شد روشن سفید از وی دگر
 مگر ز و نقب در نور خدای
 زده همچون زلیخا کبک راه
 ز کوته رنگ و بوداده چمن را
 گریبان قصب را چاک کرده
 زده صد تمتمه بر طالع خویش

زمین سیمین چو صحرای گاه محشر
 که بے آن ماهروی سروتقات
 اگر چه نه لعاب طلق میرنجیت
 محبت در دله کاتش فروزد
 نه سوز آن مه زرام اندکے بو
 چو سوز آتش از گفتن برست
 و خونین لاله بودند از یکی باغ
 ولیکن مختصر سے سازم اینجا
 چو یک کس راز زندان و توان بد
 در آن شب بیدل و باجخت و جنگ
 ز خوناب جگر چشم ترا نداشت
 دے دیک جهان غم گلوگیر
 چو برف از نا سیدی لفسره
 در آن شب کان بدش و زقیات
 مگر دار سے بخاطر کیسه من
 چرا جانم کباب از انگر تست
 ولیکن طالعهم دار و گراسنه

ز غم بیتاب دل رام و برابر
 مرا ماه است خورشید قیامت
 ز جان ام بیدل آتش گنجیت
 گر آب طلق ریزی بشی سوزد
 که آنجا خود دو ماه اینجا کیے بود
 ازین گویم که چون گل غرق نخت
 ز یک سینه دو دل لذت چش دغ
 سخن برد استان رام و ستیا
 حساب دیگر سے ہم زو توان دید
 چو ما خسته سر سکیو فت برنگ
 بلب زهر و بدل الماس میکاشت
 دے و صد نهران بند و زنجیر
 خنک ترا ز دم کا فور خورده
 بهر کرده سخن با صد ملاست
 که میسوزی چو دلبرسینه من
 نه آب زندگے در ساغر تست
 که میسوزم تاب زنده گانه

در آن بے طاقتی گفت ای برادر
 برامید وفا سے عهد میمون
 کنون خود کرده باید چاره خوش
 چو بر پیمان و حشے دل نهادم
 چنان دانم که سن ناحق شناسست
 بر و فردا طلب کن تا بساید
 و گر عذری به پیش آر و چو نادان
 یقین دان بیوفار کشته باید
 و گر تدبیر نتوان کرد بسیار

که دل بر جانماند و هوش در سر
 شد ابر کار و بارم تا با کنون
 نباید کرد ضایع عمر زین بشی
 چه نقد عمر خود بر باد و اوم
 در تیغ کین شاہی کم مهرس است
 که از مردان فاسے عهد شاید
 زبان در کش بزین تیغ سرفشان
 بر بنیم تاج و دیگر پیشم آید
 که باشد کفر نو سیدی ز دادار

فرستادن رام بچمن برای آوردن سگ ریو

چو شاهنشاہ چمن از غایت کین
 بعزم رزم شاه زنگی شب
 در آن میدان مظفر گشت و منصو
 بکین بچمن شده چون مهر و تاب
 ز چشمه سوے کسکند بازده گام
 بنجود برده بفرمان پایون
 که باید همچو گوی از سر شتابے

زهر سو آخته شمشیر زرین
 نشانند از زهر خندی آتش از لب
 بچرخ افراخت بختش برق نور
 طاعن کرده در بر تیغ زهر آب
 که صبح عمر میونان کند شام
 پیام رام بھبر شاه میمون
 و گر نہ بر تن خود سرنیابے

ششید آتش کین از حد فرو
مکونامد جز این تدبیر دیگر
دوان آمد بصد جان مغرت خوا
ز جاجنید میمون نکور اس
همه پیل افکن غرنده چون بر
ننگانے پیر و اثر و با جنگ
زمین بوسید پیش رام استاد
که شایع افکون مرین بند تقصیر
از ان در آمد نهسا دیر کردم
و گر خاطر نشانم بایدت کرد
به گیتے پیکس رانیت یارا
خزاین جمے که آوردم نجات
نه میمونند خراسان خود کیا نند
باینها فتح لنگا منحصر بود
کنون شادان گره دور چین کن
آمدن سکر یو بالشکر خویش و فرستادن کسان و هر هر طرف ان برای خیر
بجاسو سے حال ان پری زم
بجاسو سے حال ان پری زم

نخستین با سپاس از حد فرو
که گشت ست خورشید نکون
بجستن سعه کن از حد زیادت
در اقلیم فزنگ و زنگ و بربر
نمان پر سندان کبکان کسا
بے جویند اطلال و دمن را
پس انگه با سپاه خج آشام
بجفتا سوی مغرب رفت باید
تمامه جسته اول کشور هند
بجوہ قبت و گلگشت کشمیر
و راتشنانه ایران و توران
تفحص کرده باید در تری راج
بهر ویرانه اش جویند چون گنج
بظلمت رفته باید گرتوانے
اجازت و اوزان پس سیت بل را
کرا نیجا با سپاه خویش حالی
صبا شود سراغ آن بمن بر

بمشرق نامزد شد نبت میمون
بمشرق رفته بایدست بویان
کران سو سرزند صبح سعادت
خبر پر سندان گم گشته اختر
نشان ماهروی کبک رفتار
ز کوه سیم سر و سیمین را
سکهن میمون سو مغرب و ده گام
که ماه عید زان سور و نماید
از ان پس بجز رند از معبر سندان
ببوے گل چو پا دارند شکیب
خبر پر سندان شمع شبتان
که آنجا زن نمد بر سر چو خور تاج
نمیزد شند چون زن سیرت از رنج
که باشد جای آب زندگانے
که با جمے مکو جوید جبل را
قدم زن جانب کوه شمالی
گذر کن پس بباغ کوه سندر

که دارد ارتفاع شصت و شش
سه قله دارد آن کوه فلک
وران بومی که میابد و بس
و گرا بے ست سیلو نام آنجا
رسد بر هر که آن آب سیه رنگ
همه بتجانها سچین بچینند
و تدبیر جنوبی چون سخن اند
فزون دادش سپاهی از عدویش
ستوده گفت کای فرزانه شود
چو استعدا مردان جمله دست
بکن کارے که ماندنگ نام
نیاید این سفر برتر یک ماه
چنین تدبیرا س دانش انبر
دلش گفتا که این کارست نزدیک
سا واد آفرین بر شاه میمون
کشید انگاه خاتم را از گشت
بهر جانے که یابی آن پری را

بر و افند نخست از آسمان گنگ
ز سیم تاب و از فیروزه و زر
مندان چشمه خورشید را کس
از و خود را نگهدار آشکارا
بیکدم همچو آب دی شود سنگ
بصحرای باغزال مشک پویند
وزیر خاص خود و هونت اخوانند
شاه خرس و برادرزاده خویش
بهفت اقلیم تدبیر تو مشهور
درین کارم تماشای چشم تست
که پر شر منده احسان رام
که دارم گوش بر در چشم بر راه
شنید و شاد شد رام غم انگیز
ایس صبح مازین شام تاریک
بیاد و دست افشانده مره خون
هنوز داد و کین را و در دست
نشان چشم سا انگشتری را

چشمه

در پیام نهانے بس گهر سفت
بگین داد و دگر در زاری افتاد
ز هر خاک که آید بوسه نخون
ز هر گل که گریبان چاک دارد
ز هر مرغی که در دامی اسیر است
ز هر لب که بخون خوردن خموش است
ز رخسارے که از خون غازه دارد
ز هر هستی که معصوم از شر است
ز هر دل سوخته و ز هر دم سرد
ز هر خونی که گرم و تازه جوش است
ز هر رنگ شکسته چون دل من
ز هر کس که چون گم کرده خود را
نشان آن پرے رخساره جوید
شما بید میمونان بجه سو
بکار ماه بر میعاد یک ماه
هلاک انتظاری آن در و پرو
بیک ماه از سه سوزان یار جانی

خدا داد و دگر با و چپا گفت
نشان جبت و جوی سه جبین داد
ز هر بادی که خیزد و جونس
ز هر دل که سرے بر خاک دارد
ز هر ماهی که دور از آبگیر است
ز هر گوشه که سرگرم از خوش است
ز افکاری که زخمی تازه دارد
ز هر صیدی که بی آتش کباب است
ز هر چشم تر و ز هر رخ زرد
ز هر اشکی که همدوش خروش است
ز هر پامال حسرت چون گل من
ز هر تن که بعنم پرورده خود
بچشم نه بپای خویش پویند
بچار اطراف عالم داشته رو
بجست و جو نهاده پای در راه
که باشد انتظار از مرگ برتر
جواب آمد به عاشق لن ترانی

بر آورد از عسل دل ناله زار
در آن محنت که حسرت میشد افزون

بمردن دل نهاد آن ویر بیمار
بر امید هنون میر نیست و بخون

روانشان هنونت با جمع میمونان رفتن در غار یافتن سوم برتها

چنین جنبانند خونی نوک خامه

کس تا رخ دان عشق نام
که چون بهر دلا ساسه دلارام
هزاران کس میمونان چیده
و گر جاسون و انگد نیز چون باد
نخستین چون پرمی اجبت جو کرد
بسه جستن لیک از جستن کوه
به پیش آمد بیابان دگر باز
سراسر چون ل عاشق خرابی
بجز خورشید گردون یزد در خوا
در سایه دور همچون سایه از نو
هوایش دشمن جان رستنی را
نه دشته دیوانه بود جانک
گر سینه تشنه جستن می شتابان
بصد سختی ز دشت محنت آن رو

گرفت انگشتری هنونت از رام
برای همه به خود برگزیده
روان گشتند با او بهرام داد
سوی دربند کوهی بنده رو کرد
نشد پید از مقصد غیب اندوه
که پایانش ندیده و هم یکتا ز
چو چشم بنیان نادیده آب
ندید آنجا نشان سبزه و آب
بجز دشت در آنجا کس نمعو
زمین خورده قسم آبستنی را
که صد غول بیابان زدی راه
بجز گردی ندیدند از بیابان
برون بروند جان در سه شب روز

همه جستنند کوه و دشت و صحرا
بس گشتند تا در آخر کار
در آن غار آن قصار بود غاری
سینه تراز درون زرد گوشان
چو قدم غارتنگ و تیره منزل
در راهی چو زمر عشق باریک
شدند آن رستم چاه بنین
گرفته دست یکدیگر در آن راه
در آن ظلمت که فرستند پرو
عیان شدند زان سیاهی پس سفید
در آن غار سیه دیدند ماه
پرنی او به چو در شب شجره
درون باغ درین قصر و باس
سوی شان کرد و روان حور زاده
چو میمونان سخن زان بهشت گفتند
بد و گفتند کاین جنت میرا هست
صنم گفتا که من زردان پرستم

به پیوندند راه شیب و بالا
بنارستان در افتادند چون مار
میب و سبکین چون تیره ماری
چو زندان خانه بیداد گوشان
چو چشم حاسد و لماره ممل
چو گور ظالمان پر تنگ تاریک
بسان نقب و نقب کان کن
چو میمونان بوقت آب در چاه
ندیده چشم شان تا نهفته نور
چو صبح بعد شام نا امید
مثال یوسفی در قعر چاه
نشته در میان شاه باغ
پرمی را سوم برتها بود دانش
که اینجا تان گذر چون افتاد
جواب آنچه بشنفتند گفتند
تو خود گوشتی دین گلشن ابریت
به گوهر دست من دیو هاتم

پر خردم ندانم شیوه ریلو
 هزاران سال طاعت کرده و زخا^{ست}
 وعای او اجابت یافت آن
 یو این گلگشت با خلوت سر است
 صبارا نیز بار آمدن نیست
 درینجا نیست مهر ماه راز
 ز شمع عارضم اینجا است روشن
 مرا زین حسن بر خورشید ناز^{ست}
 سخن گفت و در حیرت کشوده
 مریاخ خویش شده و سیوه و آب
 چو همانان ز خوردن گشتند
 بجفا چشم بندید آن سر نو
 چو دیده بسته یکدم آریدند
 چو مشرت بود که ه شان بدیا
 بدل کردند گرما باز گریم
 که رام جان بلب چشم است در
 بنویدی و بد جان رام در خم

که خراطعت نبوده کار من دیو
چنین جانی که نتوان کردش راست
درین عالم بهشتش دادیردان
کس آگاه نه کین جابه جایست
و گراید ره بیرون شدن نیست
که دارد از خشم هم مهر و هم ماه
یقین است این سخن دیگر مبطلن
که گاه سجده بر خاک نیاز است
بیک حیرت و دصده حیرت فروده
نمود آئناه وقف جمع احباب
ز عجز روی چون شیر گشتند
که بنمایم کنون راه بدر و
بدم خود در افسر از کوه دیدند
نشد ممکن سفر با پیش از اینجا
بکرده کار یا خود و سریم
چو بابی حاصلی رستم ناگاه
زمرگ او بیدار و او شرم

در صورت یقین بد کرده باشیم
به تدبیر حیات آن یگانه
اجل چون و ام جان آزمایند
قسم خور و ندکان کو اهل نام است
چو انگد بو ز ایشان ناز پر و پرو
از ان ضعف دل انگد گشت بهیو
نشسته زار میوه ناز سزار

ہلاک رام ماخود کردہ باسٹیم
باید کرد ترک آب و دانہ
برین امید شاید زندہ مانہ
بخبر غم خوردنی بروی حرام است
مختلین ضعف دل دروی اثر کرد
غم خود ہمگنا نراز و فراموش
پے تیمار بر بالین بمیار

ملاقات با سنیات کرکس و ہر
تضار اگر گے بود اندران کوہ
میان گرسان سنیات نامش
بشاوی بہر صید شان شد ہیش
دل شان از نہیب چنگ سنیات
ہنون گفتا جٹا و خوش کسے بو
چگونہ بھہ کار رام جان ا
کہ این چون آن نہ ننگ نام خوا
خبر چون از جٹا و یافت سنیات
گفت اے وحش آخر از کجائی

وادان پسرخود را بسیارش رام
 قومی مهیکل لبیان ابراند و ده
 در افتادند میمونان بد اش
 که دید ه چند روزی وزی خوش
 ز خود زفت چو زنجوران هیبات
 بنظا هر گرچه او هم کر گسے بود
 مثالش چون باین کر گسے توان
 هلاک قاصدان رام خوا ه
 برگ او تاسف خود و هیبات
 که آید از تو بوسے آشنائی

بگو حال طبا و باسن از سر
هنوز آن سرگذشت غیرت آنو
نزار می گفت کس کای و فاجو
من و او از هوار وز بے پروا
نور و دیدیم تا ما بے هوارا
ازین ترک ادب خورشیدالا
طبا و ضعف کرد از گریه مهر
گرفتم ز پر بھر امانش
سلامت ماند او از گریه خور
شدم پروانه شمع آسمانرا
بنیادم درینجا بے پروبال
درین مدت ز حال آن برادر
کنون بشنیدم از تو این خبر را
و گر گفتم مرا بنیاسی هست
بے بسیم کنون سیتا به نکاست
چو عند ربی پری گفتم بیاران
سپارس نام فرزندی امر است

که چون جان او دوازمن برادر
منقح گفت یکیک تا بان روز
برادر بود باسن خود حبش او
بقصد آسمان کردیم پروا
نخل کردیم سرین سسارا
برافشاند آتش غیرت زبالا
بحال او مرا آمد بدل مهر
ز بال خویش دادم سائبانش
مرا از تابش او سوخت شهر
بنجمیدم به بال و پر زبان را
شد از عمرم هزار و چار صد سال
نشدم معلوم این مجور غم خو
که از غم پاره یسازم جگر را
که صد فرنگ بنیم چون کن است
بباغ دیوکان آن روزی دست
نیارم همره بے بانگساران
که در مرغاست چون غماز بر دست

و هم همراه بهر کینه کوشه
سپارس را چو زخمی خبر شد
سپارس را سپارش کرد بسیار
ازین شرمه دلیران قوی است
هنون گفتا چه شاید شاکوشتن
جو ابش داد انگد کای هوخوا
همان بهت کرد اندیشه برآیم
بنغم شب سر زود بازیم و حبیب
چه خوش گفتند پیران جگر سوز
نعم فردا نشاید خوردن امروز

جمع آمدن میموان که از دریاچه طور بگذرند

چو مهر از تعراین دریای اندو
بجو آن جمله میموان و لتنگ
کز اینجا مقصد آهسته نکاست
گذشتن نیست از وی سرسری کا
یکه گفتا که روز مردی و خبک
یکه نستی کرد دعوی دیگر چل
نبرعم کید کرد شد بیش تعداد

علم زد بر سر از کوه کوه
بهم جمع آمده بر تخت سنگ
صد و پنجاه و شش غرض دریا
چو مردان زور خود سازید اظهار
تو اعم جستن از جا نیست فرنگ
فرزدن لگشت ره منزل منزل
کشیده کار تا هفتاد و هشتاد

بدعوے خویش را هر فریبستود
 بس انگه گفت انگه من بطفله
 پدر لیکن من بیگفت اے پور
 که از ورزش نژاد کار و بارش
 جوابش داد جامون چون تو شایسته
 به لشکر بایدت شد کار و نما
 بین پیرے مرا هم بست یارا
 دے مشکل که چون آنجا رفت خباب
 بگویم حرفے از زور جوانی
 که خند و همچو طفلان پیر تدبیر
 که من باراجه بل هم نجبه بودم
 شنیدستی که بر شکل برهن
 زمین را با شش سه گام پیچود
 در آن فرصت که باون ساخت آسکا
 زجا بستم چو شیرے کینه توزی
 چو آنجا مسکن روحانیان بود
 از آن دیوان بچکم تره دیوی

صفات خود کنان آن چون شب
 نو دے جستم از سفلی به علوی
 به بر جستن نشاید گشت مغرور
 چو ورزش نیت نبود اعتبارش
 ولی عهده خدیوے کجکلا
 بکار سهل خود چون می نمی پاک
 که آسان بگذرم از روی دریا
 زفر تو تے خود گردم سبک سنگ
 نزدیک گرچه اندر ناتوانی
 چو از زور جوانی دے دم ز ندیر
 ز پیل و اثر و مالک رنجبه بودم
 فریبه راجه بل چون داد باون
 در آن ساعت مرادوق سفر بود
 بگشتم گرد عالم بست و یک با
 بذوق سیر که قاف روزی
 هزاران دیو بروی پاسبان بود
 نه دیوی کو به عفرتیان خدیوی

زده بر زانوم که گران سنگ
 درین پیری جوان شد زخم سنگم
 چه شکل ورنه بر جستن ز دریا
 حدیث خویش چون ورد پایان
 که کله اعتماد شاه میمون
 تو خود انصاف ده می اود و باد
 تو نے ہر بد به بلقیس از سلیمان
 تو انے یک جهان عفریت گشت
 ندانے صل نسل پاکت ازیت
 تو پور کیسرے ہستے بظاہر

کہ چون کیوان کن گشتم از آن سنگ
 نہ عذر رنگ مے آرم کہ لنکم
 بناخن کند مے با کوہ لنگا
 سخن را کرد و سوے ہنومان
 بود بر ہر کہ عاقل چون بود چون
 کہ رام بگشتی خود کرا واد
 سومی ملک سیاباید شد از جان
 کہ داری خاتم حبشید درشت
 به نیروی تو در گیتی کنون کیست
 ولیکن درین حقیقت باش ماہر

وصفت پیدایش ہنونت

شنواحوال خود را غا زونجام
 چوبت رویان بدان رت کہ دانے
 فگندہ کسوت گلنار و دربر
 صبا وید و وید از بے تکلف
 صبار گفت حور پاک دامان
 جوابش داد واد و گفت کای حور

پریزادے کہ بودش نجبی نام
 بخود ہر ہفت کرد اندر جوانی
 چو گل کردہ لباس خود معطر
 چو بکران چین کردش تصرف
 کہ برستور دست انداخت نتون
 نکودانم کہ ہستے پاک و مستور

ولیکن سن بنایت پاک جانم
گر آلائش بجانم حق نہادے
چہ غم برداشتم گردانت را
کز ان بنو و تصور عصمت حور
بر و آسودہ شور بستر خویش
کہ خواہی زاون آخر پاک فرزند
چنان شیرے شود آن شرزہ پیکر
مرفیض باد گشته غنچه اش سیر
در آمد در رسم میدان کین را
بود خورشید را جاد و دل شیر
ز آب کیسرے و نفع باد
حکایت مختصر کردے تو را دی
زبردست است از ہر آشیجان
سیاست او کند ابر و مان را
از ویر قوم عاد کوہ بنیاد
خرد پور خلعت اورا شمار
چو تو فرزند بادی ساز گاری

ندارم جسم و آلائش ندانم
بجیب مریم کے باہ و اداسے
جو غنچہ بشفافندم گلشت را
ولیک از من ترا خواہ شدن پو
عسر و ساندہ کنار شو ہر خویش
کہ خواہی بودش با باد پیوند
کہ مثل او نزاید تا بحشر
غزال شک شد آبتن شیر
ہر بر آسمان ماہ زمین را
عجب خورشید کو شد حامل شیر
مہ خورشید روبرج اسد زاو
شنا ساشو کہ خود فرزند بادی
از ان برداشتم تخت سلیمان
ہم او خواہد شکستن آسمان را
شنیدستی چہ روز تیرہ افتاد
کہ در کار از پدر پابیش دارد
کہ ماند تا قیامت یادگارے

بشیرے از ہوا جگت بودنگ
تخم خویش روز این نکتہ کن یا
نہنگے گوہر خود پاک بشناس
بر یا ابرسان دامن کشان رو
چو بہت قطرہ دانے آب دریا
مکن سستی کہ وقت ننگ و بہت
ہنومان را ز طفلی بود عادت
ہمین کوراکے دیگر ستودی
چو از جامون حدیث خویش بشنید

تو نرسنگے چہ باشد در ہوا جنگ
کہ بر دریا کند فسراند ہی باد
ز دریا برگذرا موج مہر اس
ز جاد و خشب و چہون آسمان رو
بروزیر و زبر کن شمشیر لنگا
کشاوتیہر تو اوشت سست
نمید است روز خود زیادت
ببالیدے و خود را از مودی
ببالید و چو شیر زلف سرید

خصت شدن ہنونت از انکد کہ از دریا بہمد

کے خصت بپاسے انگد افتاد
تفاؤل را بران نیسکو شامل
بوحش و طیر شد معلوم کامرود
صفت روحانیان باروے زیلا
بحیرت آسمان نظر ارہ میگرد
منخت آن شرزہ از کوہی کہ بر
نہر و شد در زمین کوہ گران تن

کہ از دریا بخواہم بہت چون باد
ز گل بستند میمونان حائل
ز دریا بہمد ہنونت فیرو
سادہ در ہوا بھر تماشا
نثار ہمتش سیارہ میگرد
ز بارش در زمین آن کوہ شست
بسان بل زبریر پاسے باون

قیامت گریسمد مجبور یوان
هنون از پس سپارس گرس ابریش
بنظا هر گر چه بے پرو و شهباز
ز بند بے پرمی دل ساخت آزان
پهر از حبست و خیرش ماند حیران
بیک جستن ز دریا برگزشته
یکے کفتار جساد و دیو پرفتن
بدریا دیدم بر معبر نهاده
برواز هر کس سایه فتادی
بگام خویش فرستی در دهاش
هنون چون زید کان جادوزن دوان
تبدیرش ز پیشه خرد تر شد
جگر بشکافت آید درون
چو تیغ تیز پس سر بر کشیده
چو دل پروا نخت از جاسوس دیا

چرا شد پیش خیمت آن کوه پران
شتابیدند و بگذشتند از خویش
بیال همت خود کرد پرواز
سرا پاگشت پر چون طائر باد
که باشد از عجائب شیر تران
جهانے چون خیال اندر نوشته
موکل بود بر دریا ز راوان
دھانے چون در دونه کشاؤ
بیتیر سحر کز شستش کشاؤ
فسر و بردے چو لقمه ز زماش
کشاؤستی مان چون موج گردان
بمراه نفس در خلق در شد
کشاؤه از دل او موج خوزرا
برآمد از شکم پهلو دریده
در آمد در سواد شهر لنگا

نشده روزانه اندر شهر دشمن
توقف کرد سیر باغ و گلشن

بدره خنجر

روان

روان شدن به نوست ای تاجر گرفتن سیتا

چو ابر و سه هلال از دونه طاق
برسم شب روان آن آنخت دهر
سو در بند قلعه شد نخستین
از اسباب تحضن یافت کیسر
بکنگر هاس زرین شعله چون نا
فرادان توپ هر سو جان زدای
زعفر تیان هزار اندر هزاران
ز بازارش حصد ما برده گلزار
بهر خانه بهر منزل بهر باب
ز بس و فسر بهر کو مشک کاؤ
بجاسوسے شدن میمون پرل
بهر روزن چو خورشید اندرون رفت
بدنیسان سوے قصر خاص او
بهشته بود قصر آسمان ساسے
بجانه خشت سیم و زر بدیوا
همه لنگل ز مشک و زعفران

اشارت باز شد با چشم عشاق
بجاسوسی آنمه رفت شهر
نه قلعه آسکانے دید زرین
چرا از آتش بان منتقل زر
نمودے بولعجب شکل گل نار
دھان بکشاؤه روین اثر دھانے
بهر در بند و هر حبش نگهبان
متاع رنگ و بورار و ز بازار
ز ده گلابانگ شادی باؤه جام
صبا عنبر فرو شے خواست باؤ
شنا سا کو بکو منزل منبیل
تماشا دیدم ز انجاسا بروفت
روان شد آن نهر بر آسمان کن
ستونهایش بساق عرش همپا
هم و خورشید کرده بند معمار
کتا به لاجوردے آسمانش

بشکل گل مرصع سنده وید
 به پرواز آمدی افسون بزدسان
 بشب مغرول شمع از شمعش
 پروا سوده راون بے غم ورنج
 به یکسو ساقیان ماه به یکسر
 به یکسو حوریان نغمه پرداز
 دل از نغمه زباده عقل و جانست
 بغیر احسن و نغمه دوش برویش
 بتان ساقی هم احسن هم از می
 بسا نا امید منظر ساخت عود
 بر آتش عود و مشک تر نهاده
 و ما غمش تا بحد سده شد مطر
 به شادی دید راون خمین گشت
 بقصر دیگرش و کرد گستاخ
 ز نش سنده و دری را یافت آنجا
 دلش در شکفتا و از موج جوی
 بختا بست مانا به سزم و عود

کز انواع جواهر می درخشید
 که از باد سحر تخت سلیمان
 بهوس پروانه گشته بر چرخش
 چو مار سحکین بر گوهرین گنج
 ایام مهران لب ریز کوثر
 بگل روی لب شان بلبل آواز
 و مانع از گل نگاه از حسن شانست
 نیاید در نیال دیده و گوش
 بیا و خود زده جام پیالے
 بسا خورشید پیکر سوخت عود
 خراج هند و چین بر باد داده
 که شد عطار جانها تا بحشر
 بران ابلهین نفرین کرد و بگشت
 به حبت آن پری را کناخ در کاخ
 چو کم بود آشنا با رو سیتا
 ندیده سرو را پنداشت طوبی
 توان داشت لیک از عنبرین و

در منش یا دگار عشق جویم
 نیایم گرد باغ عشق خورسند
 فکند و چون ز نزدیک نظر را
 گلش را سرخ و خندان پانه زرد
 بجل امر خود شد و از چشم تر گشت
 سرخ لاله اش چون بود در باغ

اگر یا بزم پیام در و گویم
 زغم کالاسه بدر بریش خاوند
 زغم بے چاشنی دید آن شکر را
 سحر پاداغ شد آن آتش سرد
 بنویسدی از انجانبیز گشت
 و آمد در حین با همسم داغ

دیدن هنوت سیتا را آمدن راون بدین سیتا و جاسوسی گرفتن
 هلال آسائسم را دید از دور
 گواهی داد از یک پیش دل
 بسازن دیو گفتار و فسونگر
 بزیر گل درختی کان پر زار
 همان آمد شاخش و خندید
 پیام محبتا که دید بانم ساه
 نفس ز اندیشه اندر کام زد و دید
 بدنیسان نیم شب بگفتش آنجا
 خبر شد عالم از نزدیک از دور
 هنوز گفتا کنون وقت تماشا است

ضعیف و ناتوان چون چشم مخمور
 که این حق است و آن خود بود باطل
 بگرد ماه حلقه بسته یکسر
 نشانند از قامت خود سرو آرم
 چنانکه سایه اش هم کس ندیده
 چنان کز دس نگر و عقرب گاه
 نشسته انتظار وقت می دید
 که ناگه خاست از هر سوی غوغا
 که آمد دیو بجز دیدن حور
 که راون بد و مشتاق سیتا است

شود و سپید اهرانچه اندر نهان
نهان تر گشت و طرف گلستان
مربتیا بے عشق آن پری زاد
چمید از بهر قرار سے دیو منخوس
درآمد و یو با اقبال حبشید
بهار دولت و عهد جوانی
نوازن زهره و خورشید ساقی
پیای پے خور و جام صاف بخش
بروش از می دروش از عشق سرگرم
درآمد و عقر بے خورشید جوان
کند بر ماه باله حلفت که گاه
نگنجید و چو مار از ذوق در پوت
بری چون حور رب را دید لرزید
نقاب از موی کرد آن زین چون
نقاب خور پر مد شب بره کند
تغشق را بر ماه زحار
قریب تا با فسون زهره را دل

به بهیم تا چه صحبت در میان است
که بنید آشکارا از نهان
دران شب در دروش آتش افنا
هوانگک داز بس شمع و فانوس
که در خاتم کشد یا قوت خورشید
سے اقبال و نقل کامرانے
شراب هند و آهنگ عراقی
در نجب دولت اقبال سرخوش
نماند زین دوستی بوی آرم
بگردش حلقه بسته ماهریان
بقریب حلقه چون شد یکجهان ماه
سوی حور آمد آن دیو شمع دوست
ز جان نو مید چون بیل که تب بد
چو مشکین پرده گرد شمع کافور
بظلمت آب حیوان داشت و نید
نشسته اهرمن گفتا گرفتار
بدم شرمندہ کرد و حشر بل

که دل داد و بخت ای پریرد
علاج در و بیدر مان من باش
ترا چندین چه در دل مهر ام است
زیماے سخن سینا بر شفت
پرے باد و یو چون همراز گردد
آتش با مزاج جانفشانی
وگر صد دست باز و مکر و تبلیس
چه یار اهرمن را در شبتان
مرد و زن آن به که شب یکسو شیند
ز نور آن به که سایه در گزید
چه نسبت زهره را با طعم شکر
گرفته یافت کیوان مشتری را
به پر کار وگر شد نکته پراز
که اسے حور سی قد گل اندام
ز دولت بهر گیر اندر جوانی
مرا بشناس نیکور و نعم من
مرا از جان گرفت و لبز خویش

شدم بیچاره از غم چاره ام چو
بطنی آرزوی جان من باش
به بین کاخر چو من شایست غلام است
عما بش کرد و بطیافت شد گفت
همسا با بوم چون و مساز گردد
نسا زد طبع آب ز ندگانے
نگرد و حور رضوان خبت ابلیس
که بلقیس ست بانوے سلیمان
وگر نه خبر هلاک خود نه بیند
وگر نه خون خود هم خویش ریزد
نزیب لعل خود بر گردن خرد
که در نگر گفت افسونش پری ا
نمود از چایلو سی منت آغاز
بخود چون تلخ کردی خواب آرام
و بال خود شود ز ندگانے
بمنت آشنای نیست را ون
نهم بر پای تو هرده سرخویش

ز شمرگان تو تیر رام خوردم
 علام کن کہ صیتا دان پُرکار
 چون صد جان فدا سازم بجوی
 نزدیک از تو دیگر بے نیازی
 کنم صد سرفداے پاسے ستیا
 دگر بارش پری در واد آواز
 دم شیریں مرنای کتر از گور
 چه جاے رام اگر میبویچمن
 بچمن بزخاست از جادو جانکا
 کہ گر بر کام من گردی ہی نخت
 دگر سرور نیاری زیر فرمان
 بفرمایم ذنب فعلان گفتا
 بخفتاران اجازت داد بر بیم
 صنم را آن سیه کاران ارقم
 بسیار و ند همچون مار کرزه
 پری از نیمه شب تا سحر گاه
 چنان شب نیز آخر آمد اورا

بیتغ غم نہ لعل کن کہ مردم
 شکا رخویش کم سازند مردار
 چرا بندی بیاد من رہ بوی
 ازین منت چرا بر خود نہ نازی
 چه یکتا سر چه دہ تا سر چه سی تا
 کہ لغت وقف بادا بر دغل با
 فریہم داوہ آوردی نہ بازور
 شدے اظهار مردیہای اول
 کہ مہلت دادم ای مہ تاش ماہ
 فدا سازم بیایت فسر سخت
 ز من بینی سیاست جایی احسان
 کنند از قرص مہبت دفع ناہار
 روان شد تیرہ از پیش بت رسم
 زبان نیش ملاست کردہ ہر دم
 بشکل اثر دہاے شیر شتر نہ
 ملول از جور کفتاران جانکاہ
 غم گیتے نیر ز دگفت و گور

و مادم خوردی آن سر جوش خور

تماشا دید و دل خون شد نہون

دادن نہونت نکشہ می ام را بستیا و فرستادن سیتا لعل و بری سلی خاطر ام
 چو روشن گشت شب جان تارکای
 شد ندان تلخ گویان و شکر خوب
 ہنون چون آشنا با ماہ کم بود
 ہمہ افسانہ رام جگر سوز
 صنم چون سرگذشت در و بندید
 شہ روحانیان یک ہفتہ زان پیش
 نہانے کردہ بود از جلالش آگاہ
 کہ چون بنیدہ با نسان باکیش
 ازان شادی بخود چون می نگجید
 بحال باز پریش کرد تا خیر
 بحیرانے بخود در ماند خورشید
 ہجوم شوق چون گشتش زیادت
 مر عشق و دل گواہی یافت بید
 پرند از ماہ بند از لعل بکشاو
 کہ امی آنکس کہ بردی ام را نام
 بریدہ شد و رخ صبح نزدیک
 بہ تنہا ماند سوزان شمع شب تاب
 بداناے خرد را کار فرست
 بخود گفتہ ز حسرت تا بان وز
 بر آوردہ سرور وی ہنون دید
 تسلی را بان جو ز غم اندیش
 کہ مانا قاصد رام است در راہ
 بدان صورت و ہر دیگر فریش
 نہان لیکن ز مکر دیو ترسید
 ز مذہر دو رخ دم کو سوز داز شیر
 چو ایمان در میان بیم و امید
 زول بر صدق اوجہ شہادت
 چو خود و عشق را رخ یافت و صند
 بتردہ گوش دل بر گوش نہاد
 دلم را تازہ گرداندی بہ پیغام

هنوزم گرچه نیکو نیست روشن
 نقاب از رخ حجاب زد ک شودم
 طفیل دوست کردم جانفشانی
 هنوز دریافت مهر آن بت سیم
 فرو داد بر آس پای بوش
 نقاب افکند مه را باز پوشید
 بجفتا باو لغت بر تو آس و یو
 هنوز انصاف داده بود فاش
 بسان پدر از پیغام زدوم
 نگین دید و پری پرسید گران
 زرنج راه بر جستن زدوریا
 که گر صد جان دل سازم نه است
 مباد چشم من محروم زان خاک
 کشاد انگه چو غنچه درج مر جان
 بحال دیده راز را میمون
 دل رشک کتان ماه دیده
 مش همچون گل پژمرده بننگ

که تا فرقت کنم از دوست دشمن
 بنام رام ویدارت نمودم
 و گر خود دشمنی را اون تو دانی
 ز بالا س درختش کرد عظیم
 نژود اندیشه را اون فسوسش
 ز چشمش روزگوشش راز پوشید
 که نشناسی دگر کاری بخبر یو
 و لے رسید پنهان از دعایش
 نشان جم پر س را داد خاتم
 ازان پدر نشانها س سلیمان
 فراوان آفرینها داد سیتا
 برون نایم ز شکر عذر پایت
 که پایت دیده ز دور راه آزار
 جمال از پرده راز از پرده جان
 که گر گویم کنون دلهما شود خون
 بجگر گش نه را آفت رسیده
 ز غم آینه غور شد و زنگ

نشسته حلقه مانا بادل ریش
 فتاده یوسف اندر چنگ گرگان
 نه موج گریه با حسش ترین بود
 به بحر غم فتاده گوهر عشق
 و مادوم بر خیال روی جانان
 سنگشش بدندان گشته یگین
 نشاند و داغ حسرت نامتعال
 عیار غم ز رخساره او
 بانواع کسوف آماده خورشید
 بت آواره را میمون دانا
 سخن دلنگ اندر شام تاریک
 که رام و یچین و سگر یو میمون
 کمر بستند بفرست لنگا
 چو اخبار تو آس ماه اندرین بوم
 ازان در آمدنها گشت تقصیر
 کنون از من چو یا بد این خبر رام
 پریر و شد بگفتار هنوز نشان

بلال عید اندر ماتم خوشش
 سرشکاش خنده زن بر موج طوفان
 که دریا ساه راز یگین بود
 چو خورشید تا قدم غرق ز عشق
 ز چهره زرد دیده گوهر نشان
 بناخن کسند از مه خال شکین
 فغانش یادگار بانگ طحال
 الم در حسرت از نظاره او
 باقسام و بال آواره ناهیه
 چو دلسوزان بس داده دلاسا
 که شب راصبح اقبالست نزدیک
 سپاس جمع کردند از حد افزون
 خلاصت می کنند امر و ز فمردا
 نبوده تا کنون بر رام معلوم
 میا بود و ز نه جمله تدبیر
 بدم لنگا کسند زیر و زبر رام
 چو خند و غنچه گل از دم باد

صنم سیتا چون نام رام شنفت
نفس زده چون چراغ نیم روشن
دلش گشت از سخنهای هنون شا
بران شد تا ز خود هم یادگاری
نبرد خور فرستاد آن سیه روز
ز دو دهنبرین اسگر بر آورد
نداد آن ماهر و فرزند خورشید
به تریاک تسلی بجز دلدار
هنون را پس ز بانے داد پیغام
بدادش از آن وزیکه در باغ
ز آزارش تبو کردم شکایت
کنون اے مهربان غیرت کو
پرے را دیو چون دارد بزدان
غلط گفتم چو در آتش فتن حسن

رحمت شدن هنونست از سیتا

هنون رحمت شد کرد و بین بول
بپاے همت از جانیز و بخارم
صنم را گفت کای خورشید ناموس
که بنشانم در آغوشش دلارام

بسنم وصل بر پشتم بند پا
پرے گفتا چو جانم زلفت به
یکے از من چو راون گرد و آگ
تو تنها یا مرا کردی نگهبان
دویم جستن ز دریا جای بیم است
مغرق خود ندارم آفت زغم
از ان ترسم چو گشتم غرق در آب
ستویم گفتا منم همخوان بهرام
همین بس نیست عیب روی سیتا
بر و منفرای عیب جاودانه
درین عزم انتظار رام منم
اگر محبت موافق یار باشد
بسیا درام راون را کشد زود
هنون گفتا دو تفت نخستین
که هستم آن جوان شیر صف آرا
غم دریا و بیم دشمن نیست
چو تقریر پسین از تو شنفتم

بدین گشته گذر آسان ز دریا
ولیکن چند چسبم مانع آید
سپاهش یک جهان بند و سراه
و یا خود را ز سنے بقلب خصمان
تنت خرد است و دریا بس عظیم است
که مرگم سهل باشد زندگی هم
در آتش غرق گرد و رام بیاب
کز زنده است هم ناموس هم نام
که در دیده برد راون به لنگا
که سیمو نے برد بازش بجان
فراوان محنت ایام بسنم
نصیبم دولت دلدار باشد
من از طالع شوم آرزو خوشنود
نباشد ز دمن معقول چندین
که لنگا را تو انم کردن از جاے
ز من برتر شمس را و نم نیست
ترا بگذاشتم بر جاے رفتم

دم نخست و عایشش پر نیراد
که ناماد ز عشق مانفان

بگردون دست بالا کرده است
خسدا یا بادنا مش در زمانه

نخست شدن هنونت از سیتا و جنگ کردن بادیوان

هنون چون رفت گام چند پیش
دران روزیکه بهر جنگ راون
بود آندم نهراران در نهراران
نمایان کے تو انم کرد کاری
اگر کارے کنم وقت شب مرف
برین نیست زره برگشت آزاد
در خاننش زین بر کند و یکیک
بنوع باغ راویرانه کرد
وگر قصرے که زیب باغ ازو
همه دیوان که پاش مینمودند
چو دانستند کو فگند زلال
هنون نالید چون بر خویوان
ستون قصر کرده چو بدستی
چو غوغا عالم شد در کوی برزن

نکو اندیشه کرد آن بهت اندیش
زیرین قلعہ آید رام و همین
به از من کینه جوے نامداران
که ازوے عقل در گیر دشماری
شوم در خرمن خصم آتش افروز
باغ راون آمد تند چون باد
ریا حین ساخت از روی عین ملک
که بلبل بوم را همسانه کرد
بیک دم زیر پاے خود نفرو
نگهبانان باغ و قصر بودند
بجنگ او شتابیدند فی الحال
اجل شد بر هلاک زره دیوان
بر اند آن جمله را از ملک هستی
خبر بردند جاسوسان بر او

چه بر منند شسته در نشاط است
خبر شنید راون گشت در جوش
سپه داران لشکر را طلب کرد
سپاهے بهر جنگ او فرستاد
یکے فرزند از هر پنج دستور
بد گیر فوج بر کرده سپه دار
روان شد لشکری چون جویا
علم افشرد پا از بهر ناموس
دم اندر نامے زمین درو میدند
یکے در باے آتش لشکرش نام
بناخن هر یکے برق آزمائے
همه شمره شکار و اثر دما تن
هنون چون دید دیوان صف کشیدند
بدیوان جمله ز شیر فلک دست
ز جنگ جنگ دندان داشته ننگ
روش گوئی غم دیوان اثر دما تن
بیکدم کردش آن مرگ محسم

نه خپک را در آمد در بساط است
از دیگ کین دل بردشت سر پوش
وزیران را از ان غفلت خبر کرد
که تعداد نهرارش بود هفتاد
بسر داری لشکر داشت منظور
ز اولاد اسپران چار سردار
رسیده گرد اسپان بر ثریا
فغان برداشت بر نوحه لبوس
یلان آهین جان صف کشیدند
نهنگانش داماد و دوزخ آشام
بدندان هر یکے الماس خائے
همه پیل انگن و پولاد جوشن
بسر وقت اجل خصمان رسیدند
چو سیل تند کاید جانب لپست
بشیری آبخان کرده بدم جنگ
که در دم عا لے ساخت نابود
بساط یک جهان انداخت بر هم

نه دم گردش که دور آسمان بود
که چندین خان مانهارا بفرسود
نهر چون یافت اودن تنگدل شد
ز شرح دست برد او خجل شد
جنگ کردن پسر را و ن باهنوت کشته شدن و از دست هبت

اجازت داد پوخرش و خود را
که رو بنام دست برد خود را
نود لک نره دیوان همیش او
که بر بند ندره برزاده باد
خروشان حلقه حلقه صف کنیل
بجو آموخته جوشان نیل
بیشیت پیل حیرل و سیرق
کله سایان بفسق حیرق ازرق
چو شیران نهره میرد طبل جنگ
درخش تیغ خندان ترز زنگ
چو میمون دید فوج بکیران را
زجا برکت دزد کوه گران را
بزریر کوه لشکر جله شد بخش
به تنها ماند پور را و ن درخش
بجنگ پور را و ن شد دلاو
دو شیر شرزه باهم خیمه برزد
برشتش تیر باران می میمون
عقاب تیر زانغان کمان ا
ازین سوهم هزار اندر هزاران
بمردی دیو همچون رستم زال
نخوردی پور را و ن چون بزرگان

دور و بین تن ز بسیدان نورد
دور و بین تن ز بسیدان نورد
بکوشش آن لیران در اینک
بکوشش آن لیران در اینک
ز تیر و سنگ گشته دست نشان
ز تیر و سنگ گشته دست نشان
تو بالا شده هر یک کشتی
تو بالا شده هر یک کشتی
دو دله شد ترازو و طغرا
دو دله شد ترازو و طغرا
فلک سنجید غم باشد بانی
فلک سنجید غم باشد بانی
هنون غالب شد و مغلوب شمن
هنون غالب شد و مغلوب شمن
چو آگه گشت دیو از قتل فرزند
چو آگه گشت دیو از قتل فرزند
به کینه شد بلا آتش افشان
به کینه شد بلا آتش افشان
ز میمون شد دل سنگین و خون
ز میمون شد دل سنگین و خون
مهمین نوزند کش بود اندر جت نام
مهمین نوزند کش بود اندر جت نام
ستود و گفت کای پور گرامی
ستود و گفت کای پور گرامی
نهر داری که در میدان میمون
نهر داری که در میدان میمون
نشانید گرچه از شفقت پدر را
نشانید گرچه از شفقت پدر را
ولیکن از براس امتحانت
ولیکن از براس امتحانت
نمود آنی که باشد ننگ اودن
نمود آنی که باشد ننگ اودن
نخون ذره گر خور تیغ بندد
نخون ذره گر خور تیغ بندد

دران پر خاش اوده داد مرد
دران پر خاش اوده داد مرد
جو حربه کند گشت و ریزه شنگ
جو حربه کند گشت و ریزه شنگ
بکشتی هر دو تن کردند باجست
بکشتی هر دو تن کردند باجست
چو اندر خشاک و تر کردن کشتی
چو اندر خشاک و تر کردن کشتی
مهیگشته هر زیر و زیر را
مهیگشته هر زیر و زیر را
نگون شد پله غم از گرانی
نگون شد پله غم از گرانی
سرش بر کند و دواند اخت از تن
سرش بر کند و دواند اخت از تن
نخون قاتل از جان شد کمر بند
نخون قاتل از جان شد کمر بند
بدم چون آرد با آتش افشان
بدم چون آرد با آتش افشان
سرا پا داغ دغش زخم میمون
سرا پا داغ دغش زخم میمون
طلب فرمود و کرد اغراز و اکرام
طلب فرمود و کرد اغراز و اکرام
گر اندر کردت افسار غلامی
گر اندر کردت افسار غلامی
برادر کشته افتاده دست در خون
برادر کشته افتاده دست در خون
فرستادن چنین جاسی پسر را
فرستادن چنین جاسی پسر را
فرستم بھر دفع دشمنانیت
فرستم بھر دفع دشمنانیت
که بشتابد بجنگ سفد شمن
که بشتابد بجنگ سفد شمن
جهان بر ریش او چون صبح خندد
جهان بر ریش او چون صبح خندد